

Van sportpark naar vrijetijdspark

Een onderzoek naar gebruik, zingeving en waardering
van de Amsterdamse sportparken
Voorland en Middenmeer

door
Frans Rinsema

Doctoraalscriptie
Vrijetijdwetenschappen
Katholieke Universiteit Brabant

Van sportpark naar vrijetijdspark

**Een onderzoek naar gebruik, zingeving en waardering
van de Amsterdamse sportparken**

Voorland en Middenmeer

**Doctoraalscriptie
Vrijetijdwetenschappen
Katholieke Universiteit Brabant**

Oosterhout, augustus 1996

**auteur:
Frans Rinsema**

**begeleider:
Dr. H. van der Poel**

VOORWOORD

Sportparken zijn de plekken waar mensen zich in het zweet werken, zich kunnen meten met tegenstanders, zich opwinden, kortom: een plek voor actieve vrijetijdsbesteding. Dat was het eerste wat bij mij opkwam toen ik een opdracht over het gebruik en de functie van sportparken onder ogen kreeg.

Zelf houd ik er van mijn vrijetijd actief in te vullen. Een sportpark is voor mijn sportieve voorkeur niet direct nodig, maar dankzij mijn passie voor actieve sportbeoefening en het daardoor ontstane gevoel van betrokkenheid bij beleidszaken aangaande sport, raakte ik geïnteresseerd in de afstudeeropdracht die het stadsdeel Watergraafsmeer aanbood.

Uit de opdracht bleek dat over het gebruik en de functie van de sportparken Voorland en Middenmeer niet voldoende bekend was. Men wilde er graag meer over te weten komen, omdat er plannen bestonden om in de toekomst delen te bestemmen voor woningbouw.

Allengs werd mij duidelijk dat deze twee sportparken niet alleen dienen als sportparken. Het zijn ook gewone parken die de recreatie van de omwonenden dienen en de leefbaarheid van de directe omgeving verbeteren. Mijn eigen zingeving bleek erg beperkt te zijn.

Mijn onderzoek resulteerde uiteindelijk in dit verslag, waarvan ik hoop dat het een bijdrage levert aan de toekomst van vrijetijdsvoorzieningen in en rond Amsterdam in het algemeen en de plaats van actieve recreatie en sport daarin in het bijzonder. Sport en recreatie verdienen het om dichtbij de mensen te staan, juist in het compacte Amsterdam.

Bij dit onderzoek is een aantal mensen mij zeer behulpzaam geweest. In de eerste plaats gaat mijn dank uit naar Nynke Ottink, beleidsmedewerker sport van het stadsdeel Watergraafsmeer. Van haar heb ik veel inside informatie gekregen. Hugo van der Poel wil ik bedanken voor zijn kritische opmerkingen en het doorploeteren van mijn verslagen. Tenslotte gaat mijn dank uit naar de medewerkers van het stadsdeel Watergraafsmeer die mij behulpzaam zijn geweest, de sportverenigingen die aan het onderzoek hebben meegewerkt en alle overige personen die zich op wat voor manier dan ook hebben ingezet bij de totstandkoming van dit onderzoek.

Frans Rinsema

SAMENVATTING

De gemeente Amsterdam voert al enkele jaren een compacte stad beleid. Met het structuurplan 'Amsterdam Open Stad' is daar geen verandering in gekomen. Dit plan gaat uit van intensivering van de ruimte, maar ook kwaliteitsverbetering daarvan. De leefbaarheid van de stad moet in orde blijven. Het streven naar een compacter geheel leidde er wel toe dat een deel van sportpark Voorland, voetbalstadion 'De Meer' en enkele omliggende velden, bebouwd gaat worden met woningen. Verder zijn delen van de Watergraafsmeerse sportparken Voorland en Middenmeer aangewezen als locaties waar ten dele woningbouw mogelijk is. Tegen deze achtergrond wilde het stadsdeel Watergraafsmeer graag weten welke functie de sportparken Voorland en Middenmeer hebben op het gebied van sport en recreatie voor het stadsdeel Watergraafsmeer en de gemeente Amsterdam. De volgende probleemstelling kwam aan de orde:

Wat is het gebruik, de zingeving en de waardering van de sportparken Voorland en Middenmeer voor Amsterdam, nu en in de toekomst? Welke consequenties kan dit hebben voor het ruimtelijk beleid?

Ten aanzien van sport en recreatie in de stad zijn enkele ontwikkelingen op te tekenen. De bevolking heeft over het algemeen meer kennis en informatie ter beschikking. Hierdoor is ze veeleisender geworden en is er een zeer gedifferentieerd aanbod aan sport- en recreatiemogelijkheden ontstaan. Veel van die activiteiten hebben een alledaags karakter. Door een veranderde waardenoriëntatie en veranderingen in de condities van het handelen is men zich vooral op die activiteiten gaan richten die vrijblijvend en op recreatieve wijze beoefend kunnen worden. Verder worden vooral die activiteiten uitgevoerd die in of nabij de woonbuurt hun locatie hebben en een plaats kunnen hebben in het alledaags leven. De stad wordt gewaardeerd om haar stedelijk leven, vooral bij jongeren, ongehuwden en alleenstaanden. Voor hen, voor ouderen en allochtonen is de nabijheid van voorzieningen belangrijk in het alledaags leven. Sociale veiligheid en het leggen van sociale contacten in de woonomgeving is voor alle groepen belangrijk. Met pluriforme voorzieningen moet de woonomgeving dus worden afgestemd op een frequenter en langduriger gebruik door verschillende bewonersgroepen. Recreatieve concentratiepunten zijn locaties waar diverse recreatievormen voorkomen voor een pluriforme groep stadsbewoners.

Bovenstaande ontwikkelingen vormen een deel van de condities voor het gebruik van sportparken in de stad. Ze passen in een analyseschema voor recreatiebeleid dat voortkomt uit de structuratietheorie. Globaal ziet het schema er als volgt uit:

condities → recreatiepraktijken → gevolgen (bedoeld/onbedoeld) → condities voor het beleid → beleidspraktijk → gevolgen van het beleid.

Dit schema vormde de basis voor het onderzoek. De in het schema genoemde begrippen zijn nader uitgewerkt, waarbij de nadruk is komen te liggen op de recreatiepraktijken (het gebruik van de sportparken Voorland en Middenmeer), de gevolgen daarvan (de zingeving: op wat voor manier kijkt men tegen de sportparken aan, en de waardering: wat zijn de belangrijkste aspecten van de sportparken) en de huidige en toekomstige beleidspraktijken. Naar aanleiding van de gevolgen daarvan konden aanbevelingen worden gedaan. Om de benodigde gegevens hierover te verkrijgen werden twee enquêtes uitgezet: een onder omwonenden van de sportparken en een onder leden van clubs uit de sportparken. Met de resultaten werd beoogd een indicatie te geven van verschillen in gebruik, zingeving en waardering van de sportparken door de omwonenden in de gekozen woonblokken. De gegevens zijn niet representatief. Over de niet-gebruikers zijn geen gegevens gevonden.

SAMENVATTING

Het gebruik is grofweg in tweeën te delen: gebruik van de sportvelden in verenigingsverband, vooral voetbal, en recreatief medegebruik, voornamelijk wandelen. De eerste gebruiksvorm is de meest intensieve. Er zijn verschillende gebruikers. Oudere omwonende respondenten komen eigenlijk alleen maar wandelen. De respondenten die de mogelijkheden voor recreatief medegebruik benutten, maar elders sporten, blijken voornamelijk vrouwen te zijn. De mensen die niet in georganiseerd verband op Voorland of Middenmeer sporten, zijn hoger opgeleid en hebben een hoger inkomen. De grootste gebruikersgroep uit de steekproef, sportverenigingsleden, bestaat uit vooral jonge tot middelbare personen. De meesten van hen komen niet uit de directe woonomgeving. Leeftijd, opleidingsniveau en huishoudenssituatie bleken van invloed te zijn op het gebruik.

De sportparken worden door de omwonende respondenten beschouwd als groenvoorziening, als park met ruime sportmogelijkheden. In de toekomst zien zij Voorland en Middenmeer graag ontwikkeld tot park met diverse sportieve en recreatieve mogelijkheden. De ondervraagde verenigingsleden zien de sportparken niet alleen als domein van de sport, ook als groenvoorziening voor de omwonenden. In de toekomst wensen zij een sportpark met meer sportieve mogelijkheden. Beide respondenten groepen hechten veel waarde aan bereikbaarheid, nabijheid, kwaliteit en diversiteit. Voor de omwonende hebben de sportparken grote waarde voor de leefbaarheid. De sporters vinden de gezelligheid, ook een aspect van het verenigingsleven, belangrijk. In het algemeen is de beoordeling voldoende, al wordt er op diverse zaken kritiek geleverd.

De conclusie is dat Voorland en Middenmeer beter kunnen inspelen op toekomstige ontwikkelingen. De voorzieningen moeten niet alleen gericht zijn op verenigingen, maar ook vrij toegankelijk zijn voor andere sporters en recreanten. De parkfunctie kan nadrukkelijker naar voren komen. De diverse voorzieningen en mogelijkheden behoren van gevarieerde aard te zijn. Verder moet er naar worden gestreefd aansluiting te vinden bij de dagelijkse leefomgeving. Op die manier wordt het alledaags gebruik gestimuleerd en is er altijd wat te doen in de sportparken. Gedeeltelijke woningbouw hoeft daarbij geen bezwaar te zijn. Toekomstige omwonenden zijn ook toekomstige gebruikers. Het mogen evenwel niet te veel woningen worden en de exacte locatie moet goed rekening houden met de mogelijkheden voor alledaags gebruik. Voorland en Middenmeer zijn dan uiteindelijk geen sportpark meer, maar een vrijetijdspark.

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD

SAMENVATTING

HOOFDSTUK 1	INLEIDING	1
1.1	Aanleiding tot het onderzoek	1
1.2	De sportparken Voorland en Middenmeer	2
1.3	Relevantie en doelstelling van het onderzoek	3
1.4	De probleemstelling van het onderzoek	4
1.5	Verdere opbouw van het onderzoek	5
HOOFDSTUK 2	THEORETISCH KADER	7
2.1	Inleiding	7
2.2	Ontwikkelingen die sport en recreatie beïnvloeden	7
2.2.1	De rol van sport bij identiteitsvorming	7
2.2.2	De vermaatschappelijking van de sport	8
2.3	De openbare ruimte als vrijetijd domein	10
2.4	Bevolkingscategorieën	12
2.4.1	Inleiding	12
2.4.2	Huishoudenstypen	13
2.4.3	Andere typerende kenmerken	14
2.5	De structuratietheorie	15
2.5.1	Inleiding	15
2.5.2	Enkele begrippen uit de structuratietheorie	16
2.6	Samenvatting	17
HOOFDSTUK 3	DE OPERATIONALISATIE	19
3.1	Inleiding	19
3.2	Het analysemodel	19
3.3	Hypothesen	19
3.4	Categorisering	21
3.5	De basisbegrippen	22
3.5.1	Conditie voor sportieve en recreatieve praktijken	22
3.5.1.1	Tijdruimte	22
3.5.1.2	Natuurlijke omstandigheden	22
3.5.1.3	Structuren	23
3.5.2	Actoren	24
3.5.3	Praktijken in de sportparken	24
3.5.4	Gevolgen	24
3.5.5	Conditie voor de beleidspraktijk	24
3.5.5.1	Tijdruimte	25
3.5.5.2	Natuurlijke omstandigheden	25
3.5.5.3	Structuren	25

INHOUDSOPGAVE

3.5.6	Actoren	26
3.5.7	Beleidspraktijk	26
3.5.8	Gevolgen van het beleid	26
3.6	De onderzoeksmethode	26
3.6.1	Het veldwerk	27
3.7	De onderzoekspopulatie	27
3.7.1	De omwonenden	27
3.7.2	De verenigingsleden	28
3.8	De vragenlijsten	29
3.9	Verwerking van de gegevens	29
3.10	Samenvatting	30
HOOFDSTUK 4	DE RESULTATEN	31
4.1	Inleiding	31
4.2	Steekproefomschrijving: de respondenten van de omwonenden-enquête	31
4.2.1	Betrouwbaarheid van de gegevens	31
4.2.2	Beschrijving van de omwonenden	33
4.2.3	Gebruik van de sportparken door omwonenden	34
4.2.4	Redenen voor het gebruik van Voorland en Middenmeer door omwonenden	37
4.2.5	Waardering van de sportparken door omwonenden	38
4.2.6	De zingeving door omwonenden	42
4.2.7	Samenvatting respondenten van de omwonenden-enquête	44
4.3	Steekproefomschrijving: de respondenten van de sportverenigingsleden-enquête	44
4.3.1	Betrouwbaarheid van de gegevens	44
4.3.2	Beschrijving van de sportverenigingsleden	45
4.3.3	Gebruik van de sportparken door sportverenigingsleden	46
4.3.4	Redenen voor het gebruik van de sportparken door sportverenigingsleden	47
4.3.5	De waardering van de sportparken door sportverenigingsleden	47
4.3.6	De zingeving door verenigingsleden	50
4.3.7	Samenvatting verenigingsleden	51
4.4	Toetsing van de hypothesen	51
4.5	Categorisering van de respondenten	53
4.5.1	Omschrijving van de categorieën	53
4.5.2	Samenvatting categorisering	60
4.6	Actoren in de beleidspraktijk	60

INHOUDSOPGAVE

HOOFDSTUK 5	CONCLUSIES	65
5.1	Conclusies ten aanzien van het theoretisch raamwerk	65
5.1.1	De ontwikkelingen	65
5.1.2	De structuratietheorie	66
5.2	Conclusies ten aanzien van de resultaten	66
5.2.1	Condities voor het gebruik	66
5.2.2	Enkele motieven voor het gebruik van de sportparken	68
5.2.3	Het gebruik van de sportparken	68
5.2.4	Waardering en zingeving als gevolg van het gebruik en conditie voor het beleid	70
5.2.4.1	Waardering van de sportparken	70
5.2.4.2	Zingeving aan de sportparken	70
5.2.5	Overige condities voor het beleid	71
5.2.6	Actoren in de beleidspraktijk	71
5.2.7	Beleidspraktijken en de gevolgen daarvan	71
5.2.7.1	Het huidige beleid	71
5.2.7.2	Kwaliteitsverbetering van de voorzieningen	72
5.2.7.3	Beleid gericht op toekomstige ontwikkelingen	72
5.2.7.4	De mogelijkheden voor woningbouw	73
5.3	Slotconclusie: terugkoppeling naar de probleemstelling	74
HOOFDSTUK 6	AANBEVELINGEN	77
6.1	Aanbevelingen ten aanzien van de enquêtes	77
6.2	Aanbevelingen ten aanzien van het beleid	77
6.3	Aanbevelingen ten aanzien van verder onderzoek	79
6.4	Slotbeschouwing	80
BIBLIOGRAFIE		81
BIJLAGEN		85
1.	Plattegrond Amsterdam	86
2.	Plattegrond Voorland en Middenmeer	87
3.	Verenigingen die gebruik maken van Voorland en Middenmeer	88
4.	Verspreiding en respons omwonenden-enquête	89
5.	Plattegrond Watergraafsmeer met blokken waar geënuquêteerd is	92
6.	Verenigingen die deelnamen aan het onderzoek en hun respons	93
7.	De omwonenden-enquête	94
8.	De verenigingsleden-enquête	100
9.	Enkele frequentie- en kruistabellen gebruikt bij de analyse van de omwonenden-enquête	105
10.	Herkomst respondenten verenigingsleden enquête	110
11.	Tabellen gebruikt bij toetsing van de hypothesen	111

HOOFDSTUK 1 INLEIDING

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

De laatste jaren is er wat het toewijzen van ruimte in de stad betreft een duidelijke prioriteit te constateren voor woningbouw en de locatie van bedrijven. Buitensportvoorzieningen, zoals sportvelden, komen hierdoor in de verdrukking en worden naar de rand van de stad verdrongen. Dit beeld doet zich ook in Amsterdam voor, aldus de werkgroep die zich bezighoudt met de optimalisering van het gebruik van de Amsterdamse sportparken (Werkgroep optimalisering sportvelden, 1994, p.10). Die prioriteit en de herstructurering die dat tot gevolg had, vloeit voort uit het compacte stad beleid van de gemeente Amsterdam. Dit beleid had tot doel de stad aantrekkelijker te maken voor bewoners en investeerders. Door de trek van de bevolking naar groeikernen had de stad aan economisch draagvlak ingeboet en het forensisme dat door die trek ontstond, veroorzaakte veel congestie op de wegen. De verdichting van open plekken in de stad zou een gunstige uitwerking hebben op het draagvlak van voorzieningen en op de leefbaarheid. De verdichting kan de leefbaarheid echter ook aantasten omdat de ruimte om te recreëren afneemt en de overgebleven ruimte steeds intensiever benut wordt (Van der Straaten & Zwaan, 1988, p.1). Met het structuurplan 'Amsterdam Open Stad', dat ook uitgaat van de compacte stad gedachte, ligt de nadruk naast intensivering op kwaliteitsverbetering van de bebouwde omgeving.

Het stadsdeel Watergraafsmeer heeft een te realiseren woningbouwcontingent opgelegd gekregen. De woonfunctie moet worden beschermd en versterkt door aanvullende woningbouw. Op de plaats waar Ajax zetelde, een deel van sportpark Voorland, zijn woningen gepland (Dienst Ruimtelijke Ordening, 1994a, p.158). Er komen 700 huizen in verschillende categorieën. De start van de bouw is gepland in het najaar van 1997. Verder zijn de sportparken Middenmeer en Voorland aangewezen als locaties waar eventueel ten dele woningbouw mogelijk is. Er is een gemengd milieu voorgesteld met groen en sport. De haalbaarheid hiervan moet nog worden getoetst.

Ondertussen worden de sportparken geoptimaliseerd. Voor Middenmeer en Voorland betekent dit dat de parken geherstructureerd gaan worden. Dit moet, aldus de sportnota van Watergraafsmeer (1993, p.21), leiden tot kwaliteitsverbetering (een efficiënter, compacter en eigentijdser sportpark) en betere afstemming tussen vraag en aanbod. Het structuurplan van 1994 van de gemeente Amsterdam meldt dat inkrimping van ruimte voor veldsporten slechts beperkt mogelijk is, gezien de te verwachten bevolkingsgroei en de ontwikkeling binnen enkele veldsporten (Dienst Ruimtelijke Ordening, 1994b, p.157). In de genoemde sportnota (1993, p.55) staat dat verdere inkrimping negatief uitpakt voor de sport en de recreatieve functie van sportterreinen.

De sportparken staan dus onder druk, door het te realiseren woningbouwcontingent en de herstructurering binnen de parken, maar ook door de beheerskosten. Het stadsdeel Watergraafsmeer besteedt er nu 3 miljoen gulden per jaar aan. Er is derhalve "behoefte aan meer inzicht in de betekenis van sportparken binnen de stad, zowel voor de directe gebruikers als voor de leefbaarheid in de diverse stadswijken" (Dienst Ruimtelijke Ordening, 1994b, p.157). Uitgaande van deze problematiek wilde de afdeling Stadsdeelwerken van het stadsdeel Watergraafsmeer graag een onderzoek laten doen naar de functie die de sportpar-

ken Middenmeer en Voorland hebben op het gebied van sport en recreatie voor het stadsdeel Watergraafsmeer en de gemeente Amsterdam.

1.2   De sportparken Voorland en Middenmeer

Het stadsdeel Watergraafsmeer (ligging in Amsterdam: zie bijlage 1) is goed voorzien van ruimte voor groen, sport en recreatie. Het stadsdeel heeft een oppervlak van 865,37 ha, waarvan 119,22 ha in beslag wordt genomen door sportterreinen en groenvoorzieningen. 71,13 ha is in gebruik als volkstuin, schoolwerktuin, kinderboerderij, park of dagrecreatie-terrein (DIADAM, 1995). In totaal heeft 30% van het grondgebied een recreatieve functie toebedeeld gekregen. Worden de begraafplaatsen daar nog bijberekend (de Nieuwe Ooster-begraafplaats geldt ook als park), dan komt dit getal nog hoger uit.

De sportparken Voorland en Middenmeer zijn het toneel van dit onderzoek. Ze vormen een groot, groen geheel, 56 ha groot, omsloten door de ringweg, de bekende Middenweg, de Kruislaan en een spooreplacement (zie bijlage 2). De gebruiksoort is al jarenlang dezelfde: sport en recreatie, en vooral de laatste jaren worden parken beschouwd als ecologisch waardevolle voorzieningen. De sportparken bevatten in totaal 43 velden. Daaronder 32 voetbalvelden, een voetbalstadion (De Meer, Ajax), vier tennisbanen, een atletiekbaan en een ijsaccommodatie (Jaap Eden) met indoor-ski-, klim- en squashmogelijkheden. Vele sportvelden worden door meer dan één vereniging gebruikt, soms voor verschillende sporten. In totaal maken 25 verenigingen gebruik van de velden (zie bijlage 3). De Jaap Eden-ijsbaan neemt een aparte positie in. Deze accommodatie heeft een grote regionale reikwijdte en trekt vele sporters, met name schaatsers, uit de wijde omgeving.

De sportnota van het stadsdeel (1993, p.1/2) maakt melding van een aantal doelstellingen met betrekking tot sport en daarmee het gebruik van de sportvelden. Deze zijn de volgende:

- "- sport moet een functie krijgen binnen het welzijnsbeleid t.a.v. allochtonen, ouderen en jongerenwerk;
- verbeteren van de sportmogelijkheden voor de valide ouderen;
- opzetten van buurtsportwerk in het stadsdeel om contacten met verenigingen en scholen en de positie van de verenigingen te verbeteren en faciliteiten voor ongebonden vormen van sport te bieden;
- waar mogelijk sportfaciliteiten op een commerciële wijze exploiteren...;
- mogelijkheden creëren voor de beoefening van hockey in het stadsdeel."

De nota erkent tevens de recreatieve waarde van de sportparken (1993, p.12). Ten eerste omdat sport een recreatieve vorm is. Ten tweede gezien het sportief recreatief medegebruik: wandelen, trimmen en fietsen. Verder is er in de weekeinden sprake van passieve sport en recreatie: toeschouwen bij de wedstrijden. De verenigingskantine en het grote aantal zitbanken in de parken bieden mogelijkheden tot dagrecreatie. Dat laatste is van belang voor recreanten die niet voor de sport komen. De sportvelden hebben een groen karakter, zijn landschappelijk waardevol en vormen een gewaardeerd rustgebied. Ze dienen dus ook als park. Bovendien hebben de sportparken een zekere natuurwaarde. De Dienst Ruimtelijke Ordening (1995, p.3) van de gemeente Amsterdam maakt evenwel de opmerking dat sportparken veelal beperkt beschikbaar zijn voor algemeen gebruik. "Ondanks de mogelijk-

heden die er vaak zijn voor recreatief medegebruik van complexen, zijn zij er in de eerste plaats voor bij clubs of verenigingen aangesloten leden."

De sportnota (1993, p.14/15) noemt een aantal ontwikkelingen die van belang zijn voor het gebruik van de sportparken voor de komende jaren:

- lichte stijging van de bevolkingsomvang van Amsterdam;
- tot 2015 geen verdere vergrijzing;
- ruim 50% 5-39 jarigen, afname van het aandeel 15-24 jarigen, toename van het aandeel 25-54 jarigen;
- door bovenstaande tendensen minder jeugdsporters maar meer veteranen;
- meer etnische minderheden die vaker gaan sporten, vooral de jeugdigen;
- meer deelname aan goedkope vormen van sport door werklozen, laagbetaalden enz.;
- meer deelname aan gezonde en eenvoudig in het dagelijks pad in te passen sportactiviteiten door hogere inkomensgroepen met weinig vrijetijd;
- toenemende individualisering en daardoor meer interesse voor individueel, vrijblijvend en recreatief sporten;
- de ruimteclaims van woningbouw (p.18);
- veranderingen in eisen aan de sportaccommodaties vanuit de sport en de daaruit voortvloeiende noodzaak tot optimalisering van de sportvelden (p.21);

Doelstellingen en ontwikkelingen hebben geleid tot een aantal conclusies en aanbevelingen. De conclusies zijn de volgende (Sportnota, 1993, p.54):

- een verschuiving in de belangstelling voor bepaalde sporten;
- rekening houdend met de ontwikkelingen in de bestaande veldsporten kan de groei worden opgevangen met het huidige areaal;
- wil het stadsdeel het sportareaal in stand houden, dan moeten bestaande velden worden omgezet in accommodaties die geschikt zijn voor de veranderende vraag naar sport;
- verdere inkrimping pakt negatief uit voor de sport en het recreatief gebruik van de sportterreinen.

De aanbevelingen die vervolgens worden gedaan zijn zeer concrete punten die vooral een herstructurering willen bevorderen. De huidige Ajax-locatie valt weg als sportaccommodatie, de rest blijft in feite gelijk. Daarbij komt de min of meer opgelegde noodzaak tot het ontwikkelen van een hockey-accommodatie en het realiseren van tennismogelijkheden, het liefst door particulier initiatief. Hoewel men op vele manieren onderkent dat veranderingen noodzakelijk zijn, worden er zeer weinig aanbevelingen gedaan om de sportparken voor de toekomst klaar te maken.

1.3 Relevantie en doelstelling van het onderzoek

Het onderzoek naar de sportparken Voorland en Middenmeer heeft onder andere tot doel het stadsdeel Watergraafsmeer inzicht te geven in de kwalitatieve aspecten van het gebruik van haar sportvoorzieningen. Waardering van voorzieningen en redenen voor gebruik zijn slechts in geringe mate bekend. Meer kennis hierover draagt bij aan de toekomstige besluitvorming omtrent de bestemming van de huidige ruimte. Bovendien is er, zoals in

paragraaf 1.1 aangegeven, behoefte aan inzicht in de betekenis van sportparken in de stad in het kader van de leefbaarheid. De doelstelling luidt daarmee als volgt:

Komen tot inzicht in gebruik en betekenis van de sportparken Middenmeer en Voorland voor Amsterdam. Aanbevelingen doen over hoe het beleid deze stedelijke ruimte kan optimaliseren.

1.4   De probleemstelling van het onderzoek

In de voorgaande paragrafen is duidelijk geworden dat er bepaalde ontwikkelingen zijn die van invloed zijn op de toekomst van de sportparken:

- ontwikkelingen in de sport en recreatie;
- ontwikkelingen van invloed op de leefbaarheid van de stad;
- ontwikkelingen in de samenstelling van de bevolking.

De invloed van deze ontwikkelingen hangt af van hoe de huidige situatie is, het vertrekpunt. Omdat er aanbevelingen gedaan moeten worden, dient ook een blik op de toekomst te worden geworpen. Kijkend naar de doelstelling luiden de eerste twee onderzoeksvragen dan als volgt:

- Wat is het huidige en toekomstige gebruik van de sportparken Voorland en Middenmeer?
- Welke waardering en zingeving kan aan de sportparken worden gegeven?

Waar van sportparken gebruik wordt gemaakt, zijn gebruikers. Mede door de hierboven genoemde ontwikkelingen verandert de samenstelling van de gebruikersgroep (en tevens de niet-gebruikersgroep). De volgende vraag luidt dus:

- Wie zijn de gebruikers van de sportparken en wie maken er geen gebruik van, nu en in de toekomst?
- Waarom maakt men er al dan niet gebruik van?

Om in te kunnen gaan op het beleid dat ten aanzien van deze stedelijke ruimte gevoerd moet worden, moet de volgende vraag gesteld worden:

- Welke aanbevelingen kunnen worden gedaan ten aanzien van het ruimtelijk en sportbeleid ten aanzien van de sportparken?

De uiteindelijke probleemstelling luidt, de deelvragen samenvattend, als volgt:

Wat is het gebruik, de zingeving en de waardering van de sportparken Voorland en Middenmeer voor Amsterdam, nu en in de toekomst? Welke consequenties kan dit hebben voor het ruimtelijk beleid?

1.5 Verdere opbouw van het onderzoek

In het volgende hoofdstuk worden gebruik van sportparken en het betekenis geven daaraan belicht als vormen van handelen. De structuratietheorie van Giddens biedt daarvoor naar verwachting een prima invalshoek. Vervolgens worden de ontwikkelingen uitgewerkt, die in het begin van paragraaf 1.4 kort genoemd zijn.

In hoofdstuk 3 wordt met behulp van de theorie een model gepresenteerd, aan de hand waarvan de centrale begrippen geformuleerd worden. Deze worden vervolgens geoperationaliseerd. Verder wordt ingegaan op de methode waarop de begrippen onderzocht zullen worden.

Hoofdstuk 4 geeft de resultaten van het veldwerk weer en de analyse daarvan.

In hoofdstuk 5 komen de conclusies aan de orde, waarbij tevens een terugkoppeling naar het model plaatsvindt.

Ten slotte worden in hoofdstuk 6 aanbevelingen gedaan. Tevens worden suggesties gedaan hoe verder onderzoek zou kunnen plaatsvinden.

HOOFDSTUK 2 THEORETISCH KADER

2.1 Inleiding

Mensen verrichten handelingen waaruit blijkt dat ze de sportparken gebruiken en ze kunnen duidelijk maken wat die sportparken voor betekenis hebben. Ook de overheid verricht handelingen, wanneer ze besluit een gedeelte van een sportpark met woningen te bebouwen. Ze beziet de ruimte die eerst voor sport bestemd was op een andere wijze. Aan de uiteindelijke handeling gaat veel vooraf, en de handeling heeft gevolgen. Doordat handelingen elkaar in tijd en ruimte opvolgen, kunnen ontwikkelingen worden opgetekend, zowel op klein- als grootschalig niveau. Het eerste deel van dit hoofdstuk beschrijft een aantal van deze ontwikkelingen en hun effect op stedelijke sportparken. Met de structura-tietheorie, die in het tweede deel van dit hoofdstuk wordt geïntroduceerd, wordt verduide-lijkt hoe het proces rond het handelen in elkaar steekt.

Een van de aanbevelingen van de sportnota luidt: "Buiten woningbouw op de Ajaxlocatie niet instemmen met inperking van het sportareaal elders op de sportparken Voorland, Drieburg en Middenmeer, omdat sportbelangen daarmee worden geschaad." (Sportnota, 1993, p.56). Dit impliceert dat het stadsdeel niet van plan is in de nabije toekomst veel te veranderen aan de aard van de inrichting van de ruimte: sport en recreatie voeren de boventoon. De wijze waarop sport, recreatie, de stedelijke ruimte daarvoor en de (stede-lijke) bevolking die vrijetijdsvoorzieningen gebruikt zich in de nabije toekomst lijken te ontwikkelen, wordt nader beschouwd.

2.2 Ontwikkelingen die sport en recreatie beïnvloeden¹

2.2.1 De rol van sport bij identiteitsvorming

De sportwereld was ooit overzichtelijk en gestructureerd. Tot de jaren zestig was de traditionele sport sterk georganiseerd, sport behelsde die activiteiten die in competitief en verenigingsverband plaatsvonden. De overheid zorgde voor randvoorwaarden van sportbeoefening, zoals sportvelden en zwembaden. De politiek werd in die tijd beheerst door grote ideologieën als het socialisme en het calvinisme. Maar in de jaren zestig verloren de grote stromingen hun greep op de kiezers. De rationele, geplande, moderne maatschappij begon plaats te maken voor een nieuwe, pluriforme, postmoderne samenleving.

Bij de opkomst van die postmoderne maatschappij speelden een aantal ontwikkelingen een grote rol. De media kregen een toenemende invloed als informatieverschaffer. Traditionele media als krant en radio kregen steun van televisie, video en interactieve media als CD-i en computer. Doordat steeds meer mensen toegang kregen tot de media, werden zij in steeds grotere mate voorzien van informatie en kennis. De kennis- en informatievoorraad kon tevens groeien door de toegenomen mobiliteit. Door sneller en goedkoper vervoer -

---

¹De tekst van dit hoofdstuk is grotendeels ontleend aan college-aantekeningen, gemaakt bij het vak sportbeleid en -management, gegeven in de periode februari - juni 1995 door dr. B. Crum. Deze heeft de lesstof op zijn beurt ontleend aan zijn publicatie "Over de versporting van de samenleving".

auto, vliegtuig - kwam de andere kant van de wereld dichterbij. Nieuwe ervaringen en nieuwe culturen werden voor meer mensen bereikbaar. Een derde ontwikkeling met betrekking tot de toegenomen kennis betreft de stijging van het aantal hoger opgeleide mensen. Met al die kennis werden de mensen veeleisender en mondiger.

Deze ontwikkelingen ondersteunen elkaar, maar zouden zich niet voordoen zonder een belangrijke randvoorwaarde: de stijging van de welvaart, zich manifesterend in meer inkomen en meer vrijetijd, waardoor aan het gebruik van media, vervoermiddelen en het volgen van een opleiding manifest werden. Van de geboden alternatieven kon dus ook daadwerkelijk gebruik worden gemaakt. Een nuancering is hierbij wel op zijn plaats. Niet iedereen heeft meer vrijetijd en inkomen, niet iedereen heeft in gelijke mate toegang tot kennis en voorzieningen. Een grote groep werklozen en uitkeringsgerechtigden steekt schril af tegen de groep hooggeschoolde tweeverdieners (Goris & Van Stralen, 1993, p.4) die met hun economische en politieke macht een sterkere vuist kunnen maken richting beleidsmakers om hun wensen ten aanzien van stedelijke voorzieningen vervuld te zien.

De gestegen welvaart, de grote hoeveelheid informatie die tot (een deel van) de bevolking komt en het bewustzijn van de aanwezigheid van vele keuze-alternatieven heeft ertoe geleid, dat er een grote pluriformiteit aan activiteiten is ontstaan met evenzovele voorzieningen. Grote maatschappelijke kaders worden vervangen door kleine stromingen. Een hoge cultuur bestaat niet meer, alles wordt gerelativeerd. Keuzevrijheid, bricolage en vrijblijvendheid voeren de boventoon. Afwijkende meningen en opvattingen worden gemakkelijker getolereerd.

Omdat de vaste oriëntatiekaders verdwenen, werd de mens meer op zichzelf aangewezen. Met de toegenomen kennis, de vele informatie en het grote aanbod moet hij proberen zichzelf een plaats te geven in de maatschappij, een eigen identiteit zien te ontwikkelen. Juist in de vrijetijd zijn er vele alternatieven die bij uitstek voor dat doel geschikt zijn. Sport en recreatie geven de mogelijkheid veel te beleven, je fysiek te tonen en zijn vaak goed toegankelijk zodat een eventuele achterstand in bekwaamheid weggeoefend kan worden. De individuele, postmoderne mens moet zelf zijn identiteit uitzoeken. Pluriformiteit, zelfverwerkelijking, emancipatie en hedonisme zijn de nieuwe, leidende waarden. De sport en de recreatie ondergingen door deze veranderde waardenoriëntatie een facelift.

2.2.2 De vermaatschappelijking van de sport

In paragraaf 2.2.1 is vermeld dat de vrijetijd bij uitstek een domein is waar een eigen identiteit ontwikkeld kan worden. In deze paragraaf wordt gekeken naar de rol van sport en recreatie bij het bereiken van dat doel. Daarbij is het lichaam een belangrijk aspect. Binnen alle keuzemogelijkheden en een snel veranderende wereld is het eigen lichaam een constante. Bij het zoeken naar identiteit wordt zodanig aan het lichaam gewerkt dat het toonbaar en controleerbaar wordt. Er ontstaat een bewegings- en lichaamscultuur, waarbij geloof in het eigen lichaam en waardering voor jeugdigheid en vitaliteit voorop staat.

Het geloof in het eigen lichaam, het zoeken naar onderscheid, verdringt meer en meer de traditionele gedachte omtrent sport: competitie. De wedstrijdgedachte vervaagt, de sport vermaatschappelijkt en wordt veel recreatiever beoefend. Aan de andere kant is ook zicht-

baar dat symbolen uit de sport in het dagelijks leven opduiken, zoals sportkleding als alledaagse kleding en het sportiever worden van recreatie-activiteiten. De maatschappij versport dus ook. Sport is niet langer wat veel sportbonden nog onder sport verstaan, maar eerder wat de individu er in ziet. Voor de overgrote meerderheid betekent dit:

- meer ontspanning dan inspanning;
- meer spel dan wedstrijd;
- meer vrijheid dan dwang (Opaschowski, 1987, p.11).

Het commerciële aanbod speelt in op de vraag naar sportieve mogelijkheden voor iedereen, de vlucht uit gevestigde instituties als de sportvereniging en de trend naar bewegingsactiviteiten als uitdrukking van een op vrijetijd georiënteerd levensgevoel met meer zintuiglijke ervaringen van het eigen lichaam bij sport en spel. De sport differentieert. De topsport en wedstrijdsport raken los van andere vormen van sport die 'ontsport' raken. Van de ontsportte sportvormen komt de recreatiesport nog het dichtst in de buurt van de traditionele sport. De recreatiesport wordt gekenmerkt door sportieve recreatie, gezamenlijkheid en ontspanning. Veel sterker ontsport en veelal gecommercialiseerd zijn de fitnesssport (gericht op fitheid, slankheid, de sociale druk er gezond uit te zien), avontuursport (gericht op avontuur en spanning, gewoon doen is niet goed genoeg), lust- en pretsport (sport in combinatie met toerisme, zoals Club Med) en cosmetische sport (meer modellering van het lichaam dan sport).

Tweederde van de Nederlandse bevolking doet aan sport, waarvan de helft in verenigingsverband, de rest individueel (Smit, 1995, p.12). Sportbeoefening neemt voor de sporters een belangrijke plaats in het leven in. Pas in laatste instantie wordt hierop bezuinigd. Sportkleding, kantine-uitgaven en dergelijke komen eerder in aanmerking. De individuele en recreatieve beoefening van sport(vormen) wint aan populariteit dankzij het flexibele karakter. Ook leeftijd speelt hierbij een rol. Naarmate men ouder wordt, neemt de behoefte om te presteren af ten gunste van een lossere vorm van sportbeoefening. Vanwege flexibele arbeidscontracten, zorgverplichtingen en andere vrijetijdsactiviteiten hebben steeds meer mensen minder mogelijkheden zich vast te leggen in geplande trainingen en wedstrijden. De keuze voor individueel te beoefenen sport ligt dan voor de hand (Van der Poel, 1995, p.4). In het waardepatroon van burgers wordt sport beschouwd als "de activiteit" en als "kijk-activiteit". Verwacht wordt dat het aantal sportbeoefenaren amper zal stijgen, maar dat de frequentie nog wel zal toenemen (Baeten & Korsten, 1992, p.9).

Aanbieders van nieuwe, individuele, recreatieve sportvormen zijn veelal op commerciële leest geschoeid. Deze sportactiviteiten vinden vaak binnen plaats, omdat vele nieuwe varianten indoorsporten zijn. Er vindt een verschuiving plaats van veld- naar zaalsporten (Molenaar, 1992, p.159). De overheid dient zich ook meer bewust te zijn van de recreatieve wordende sport. De huidige en toekomstige voorkeuren van de bevolking en de gebruikers van sport- en recreatievoorzieningen en de optimale benutting van de ruimte van de stad moeten als uitgangspunt dienen voor een sport- en recreatiebeleid, dat past in het kader van een compacte en leefbare stad. De overheid moet zich daarbij niet alleen richten op degenen die dankzij economische en organisatorische posities op de voorgrond treden.

2.3   De openbare ruimte als vrijetijd domein

In de inleiding is gesproken over de compacte stad gedachte die het Amsterdamse ruimtelijk beleid domineert. Het doel hiervan was aanvankelijk wonen, werken, recreatie en verkeer beter op elkaar af te stemmen, ter verhoging van de leefbaarheid en ter vermindering van de verstedelijking van de ruimte rond de stad. In de praktijk betekende dit scheiding van de diverse functies en concentratie daarvan, waarbij de ruimte waar men de vrijetijd doorbrengt veelal het onderspit moest delven. "Voor recreatieve ruimten binnen de stad is geen plaats, wat massale trek uit de stad van allerlei sport- en recreatievoorzieningen tot gevolg heeft gehad" (Gadet & Van Haren, 1994, p.13). Ook in het nieuwe structuurplan "Amsterdam Open Stad" wordt gestreefd naar een stad waarin het leefklimaat voorop staat. Er wordt gesproken over intensivering en kwaliteitsverbetering. "Intensivering houdt in dat in een gebied wordt gestreefd naar een efficiënter ruimtegebruik, een hogere mate van stedelijkheid die meestal gepaard gaat met bebouwing." "Kwaliteitsverbetering houdt in dat in een gebied wordt gestreefd naar een hogere gebruikswaarde en betekenis vanuit het oogpunt van een aantrekkelijke en leefbare omgeving" (Dienst Ruimtelijke Ordening, 1996, p.3). De leefbaarheid van de stad staat terecht centraal, omdat "de stedelijke woonomgeving de eerste en belangrijkste plek is waar zich uithuizige recreatie-activiteiten ontplooiën" (Gadet & Wiggers, 1995a, p.1). Een van de conclusies van hun onderzoek "Recreatie in de stad" is dat het vrijetijdsgedrag van stedelingen over het algemeen een kortstondig, alledaags karakter vertoont, gericht is op het onderhouden van sociale contacten en zich voornamelijk afspeelt in de openbare ruimte, de ruimte die vrij toegankelijk is en waaraan het bezoek geen drempels kent. Dit betekent onder andere dat er zorg moet zijn voor voldoende en gevarieerde ontspanningsmogelijkheden in de woonomgeving. Daar speelt zich een groot deel van het leven van alledag af en stedelijke recreatie is met het alledaags leven verweven. Daardoor is het niet altijd duidelijk of die activiteit wel of niet recreatief is (Gadet & Wiggers, 1995b, p.90).

Groenvoorzieningen worden vaak genoemd in het kader van een goede leefbaarheid. In het onderzoek naar het gebruik en de waardering van groen in diverse steden, waaronder Utrecht en Tilburg (De Boer & Visschedijk, 1994, p.32/33), staat dat 40% van de onderzochte populatie het woonomgevingsgroen gebruikt en 75% wel eens parken bezoekt. Dit groen wordt met name gewaardeerd vanwege het contrast met steen en beton, de gebruikswaarde en de natuurwaarde (De Jonge & Mentzel, 1983, p.17). Het binnenstedelijk groen is niet uitwisselbaar met buiten de stad gelegen groengebieden, ze vullen elkaar aan. Hoe minder tijd mensen hebben, hoe meer ze het binnenstedelijk groen bezoeken. Omdat het in het algemeen veel gebruikt en hoog gewaardeerd wordt, is groen belangrijk.

Parkbezoek is de meest populaire vorm van 'groene' recreatie (Van der Straaten & Zwaan, 1988, p.44). Dit heeft ongetwijfeld te maken met de ligging van parken nabij de woning. De aantrekkelijkheid is te vergroten door rekening te houden met een aantal aspecten. Fysiek gesproken moet een park niet in één keer te overzien zijn, er moet variatie zijn, een middelpunt en omsluiting door bebouwing. Ze vervullen dag in dag uit een functie voor allerlei kortstondigere vormen van vrijetijdsbesteding. Sociaal gezien moet een park zich lenen voor een steeds van samenstelling wisselende bevolking, zoals winkelend, sportend, wandelend en werkend publiek. Dit is weliswaar een ideaalbeeld, maar de gedachte achter het recreatief concentratiepunt brengt dit dichterbij.

Amsterdam kent een pluriforme samenleving met een even pluriform recreatiegedrag. De bevolkingscategorieën zijn erg gedifferentieerd, onder andere dankzij de bevolkingsopbouw en de welvaartsverdeling. Al die groepen hebben een eigen ruimtegebruik en -behoefte. Maar niet elk stedelijk recreatiegebied biedt de diverse mogelijkheden waarin mensen met verschillende leefstijlen, welvaartsituatie en persoonlijke kenmerken zich thuis voelen. Voor de toekomst, waarin de pluriformiteit nog groter wordt, is daarom bekeken waar een gedifferentieerd gebruik van de Amsterdamse openbare ruimte mogelijk is. Gadet en Wiggers (1995a, p.13) kwamen zo tot de herkenning van 'recreatieve concentratiepunten'.

Recreatieve concentratiepunten zijn plekken waar verschillende vormen van recreatie samenkomen: horeca, cultuur, winkels, sport, groen met een verblijfsfunctie en openbare ruimte met een verblijfsfunctie. 'Verblijf' betekent hier 'er enige tijd kunnen doorbrengen'. De concentratiepunten zijn die openbare ruimten in de woonomgeving die het meest intensief bezocht worden en waar dus de meeste activiteit plaatsvindt. Concentratie betekent de vorming van sociale brandpunten in de stad en de mogelijkheid tot sociale interactie (Gadet & Wiggers, 1995b, p.90). Hoe diverser het aanbod, hoe groter de kans dat het meer bevolkingscategorieën aanspreekt. De stedeling van de jaren negentig wil zoveel mogelijk combineren, al was het maar om tijdbudgettaire redenen.

De ontwikkeling van recreatieve concentratiepunten kent een aantal voordelen (Gadet & Wiggers, 1995a, p.35 e.v.):

- een duidelijke profilering als geheel in de stedelijke ruimte;
- een concentratie van voorzieningen wordt minder vlug bedreigd door economisch sterkere functies als woningbouw;
- op grotere schaal bezien, wordt de stad zelf overzichtelijker;
- er kunnen sferen en voorzieningen ontstaan die eerst niet mogelijk waren.

Bij sportparken ontbreekt het vaak aan voldoende afwisseling om als recreatief concentratiepunt te worden gezien. Alleen sport en groen met een verblijfsfunctie zijn aanwezig. Groen in de stad is schaars en sportparken kunnen bijdragen aan een gezonde groenstructuur. Maar "als we een aantal vierkante meters groen moeten opofferen voor bijvoorbeeld een terras of een bibliotheek in een park, waardoor er meer mensen daadwerkelijk van dat groen kunnen genieten, dan is zo'n overweging de moeite waard. Daarmee worden de groene openbare plekken en de alledaagse leefwereld verrijkt. Het geldt ook andersom (Gadet & Wiggers, 1995b, p.92)." Sportparken hoeven niet alleen als domein van de sport te worden beschouwd of als groenvoorziening, ze vormen een integraal deel van de stedelijke omgeving. Dan zouden ze ook als recreatief concentratiepunt kunnen gelden.

Recreatief medegebruik van de ruimte betekent dat er recreatieve activiteiten plaatsvinden in een ruimte die een ander hoofdgebruik kent. Op Voorland en Middenmeer is dat duidelijk de georganiseerde sport. Medegebruik is erg zinvol gezien de schaarste aan ruimte in onze samenleving (Slangen, 1994, p.17). Het past ook in het kader van de compacte stad. Onder recreatief medegebruik van sportparken vallen bijvoorbeeld wandelen, fietsen en vissen. Het recreatief medegebruik is afhankelijk van de ruimte die hiertoe wordt geboden. Voor wandelen is een bepaalde kwaliteit en kwantiteit aan paden nodig. Volgens Van Gessel (1995) is medegebruik in de huidige situatie moeilijk. Op de soms monotone sportparken valt weinig te beleven en daarom kunnen ze volgens bestuurders wel naar de

periferie. Voor velen wordt sport daarmee dankzij de reiskosten een gedoe, terwijl het juist leuk moet zijn. Sportparken hoeven niet automatisch groenvoorzieningen te zijn. Ze zijn toch vaak onnatuurlijk en het is volgens Van Gessel een misvatting dat ze gezien worden als 'groene long'. De kern is dat ze meer moeten worden gezien als deel van de dagelijkse leefomgeving en gekoppeld worden aan andere voorzieningen, zoals winkelcentra.

In de huidige situatie zijn het veelal de verenigingen die baas in eigen huis zijn in de sportparken (Van den Brink, 1995, p.42). Natuurlijk willen zij hun status niet zomaar kwijt aan andere gebruikers, aan een ander gebruik. Dit is deels ook onnodig. Dankzij school-sport en (recreatieve) sportmogelijkheden in de wijken (trapveldjes, pleintjes), vinden velen hun weg naar de verenigingen en dus zijn er sportvelden nodig. De inrichting moet alleen flexibeler worden, zodat er gemakkelijk ingespeeld kan worden op veranderde interesse van sporters en recreanten, waaronder ook de wedstrijd- en verenigingssporters gerekend worden. Diverse gebruiksvormen kunnen naast elkaar voorkomen in sportparken. Ze voegen dan iets toe aan de leefbaarheid en doordat ze dan niet alleen voor sport gebruikt worden, wordt het gebruik nog geïntensiveerd ook. Bij die diversificatie moet ook de groeiende interesse voor indoorsporten ten koste van veldsporten betrokken worden.

Een open stad, die intensivering en kwaliteitsverbetering voorop stelt, moet veel aandacht schenken aan recreatie, in diverse vormen, in de (directe) nabijheid van de bewoners. Groen wordt gezien als belangrijk deel van de dagelijkse leefomgeving. Diversiteit, afwisseling met de woonomgeving en de mogelijkheid tot sociaal contact zijn minstens zo belangrijk. Sport kan een belangrijke rol spelen, zolang er verschillende mogelijkheden zijn die bovendien niet te strak afgebakend zijn. Het concept van het recreatieve concentratiepunt is dan een zinvol uitgangspunt. Een gemeentelijk bestuur moet dit soort plekken dan wel erkennen. De openbare ruimte, de plek waarin de stedeling zijn uithuizige vrijetijd doorbrengt, is speelbal van bestuurders die gevoelig zijn voor belangen van economische of volkshuisvesting. Deze twee functies leggen een zware claim op de ruimte. Het compacte stad beleid van de gemeente Amsterdam legt druk op de openbare ruimte en die is juist in een pluriforme samenleving erg belangrijk (Gadet & Van Haren, 1994, p.15).

2.4   Bevolkingscategorieën

2.4.1   Inleiding

Mensen, of actoren (zie paragraaf 2.5.2) zijn een onvermijdbare factor. Zij leven hun leven en geven daarbij hun eigen draai aan de mogelijkheden en beperkingen die hen geboden worden. Ten dele gaan ze daarbij uit van de bij hen bestaande behoeften en voorkeuren. Het zijn de mensen die een voorziening al dan niet gebruiken en daarmee het bestaan van die voorziening rechtvaardigen en de stad haar eigen gezicht geven. De stad kent vele pluriforme bewonerscategorieën die allen een bepaalde leefstijl hebben. Die leefstijlen hebben hun uitwerking op de stad. Deze is volgens Burgers (1991, p.71) steeds meer een consumptiemilieu dan een produktiemilieu. "De term 'pretstad' is in dit verband al gevallen. Lokale besturen concentreren zich meer en meer op de vrije tijdsfunctie en het 'ontspanningspotentieel' van hun stad."

Vaak wordt beweerd dat de voorkeuren en behoeften die bij mensen aanwezig zijn, bepalend zijn voor de aankoop van goederen of het gebruik van een voorziening. Molenaar (1993, p.69) kan aantonen dat de relatie tussen voorkeuren en behoeften enerzijds en het feitelijk gebruik anderzijds zwak is. Zo is de invulling van vrije uren slechts ten dele een zaak van persoonlijke smaak. Veel keuzen zijn afhankelijk van de levensfase van de betrokkenen (Van Engelsdorp Gastelaars & Vijgen, 1992, p.121). Het zijn de hulpbronnen en restricties die bepalen of en hoe de voorkeuren concreet gestalte krijgen. De activiteiten van mensen zijn onderdeel van een geheel van gedragingen, opvattingen en attitudes, kortom, een leefstijl. Zo'n leefstijl is te typeren aan de hand van persoonlijke omstandigheden en individuele kenmerken als beschikbare tijd, besteedbaar inkomen, kennis en vaardigheden en statusoverwegingen. De structuratie van een leefstijl vindt plaats door de bewuste keuze van een actor wel of niet deel te nemen aan bepaalde activiteiten (Beckers & Van der Poel, 1992, p.103). Met de mate waarin genoemde kenmerken voorkomen en het (manifeste of potentiële) gebruik zijn verwachtingen uit te spreken over het gebruik, de waardering en zingeving van voorzieningen.

2.4.2 Huishoudenstypen

Leefstijlen ondergaan invloed van enkele in de vorige paragraaf genoemde kenmerken. De samenlevingsvorm is daar één van. Deze bepaalt in grote mate de verplichtingen die iemand ten opzichte van andere personen heeft, tezamen met andere kenmerken. De samenlevingsvormen, de inkomens, verplichtingen en persoonlijke kenmerken die daar bijhoren, worden huishoudens genoemd. In "Een gevarieerd bestaan" noemen Van Engelsdorp Gastelaars en Vijgen (1991, p.21 e.v.) negen leefvormen met elk andere leefpatronen, variërend van suburbaan tot stedelijk. Alleenstaande starters en werkers kenmerken zich door een uitgesproken stedelijk leefpatroon. Het verschil in inkomen en arbeidstijd brengt onderscheid aan tussen deze twee categorieën. Traditionele gezinnen en werkende senioren leiden een suburbaan leven. Andere typen huishoudens vertonen een ambivalent leefpatroon, dat soms meer naar het stedelijke neigt, soms meer naar het suburbane.

Van de stedelijke huishoudenstypen springen er in de toekomst twee uit. In veel literatuur (onder andere Den Draak, 1991, p.29) worden de een- en tweepersoonshuishoudens gezien als de grootste groep stadsbewoners in 2015. Daarbinnen bestaan vele verschillen. Onder hen bevinden zich veel ouderen, maar ook jonge starters. Samen met ontwikkelingen als individualisering, emancipatie en veranderende waardenoriëntatie zal er een grote verscheidenheid aan leefstijlen zijn.

Een leefpatroon kan veranderen gedurende de loop van het levensverhaal. Van Engelsdorp Gastelaars en Vijgen (1992, p.121) noemen als voorbeeld jonge alleenstaanden die veel uitgaan en sporten. Wie geen partner heeft, zoekt meer vrijetijdsbesteding in het bijzijn van anderen, ergo buitenshuis (Van Engelsdorp Gastelaars & Vijgen, 1991, p.173). Deze groep heeft dus veel aan ontmoetingsplaatsen als restaurants en discotheken. Maar wanneer een partner een plaats in het leven opeist en een gezin wordt gesticht, dan concentreert de vrijetijd zich in en rond de woning. Kinderen kunnen niet altijd worden achtergelaten of overal meegenomen (Van Engelsdorp Gastelaars & Vijgen, 1991 p.174). Zijn de kinderen de deur uit, dan is er meer ruimte voor andere vrijetijdsactiviteiten. Er is geconstateerd dat men die nieuwe ruimte in het dagelijks pad vaak niet daarmee opvult. Men is het als het

ware ontwend. Door de toenemende kennis (hogere opleiding, meer vrijetijdservaringen, meer communicatiemiddelen) zou hiervan in de toekomst minder sprake kunnen zijn. Senioren worden dan actiever op een diverser terrein.

Wanneer de volwassenen in een huishouden full-time werk hebben, betekent dit een concentratie van hun vrijetijd in de avonden en het weekend. De vrijetijdsactiviteiten zijn vooral in het weekend buitenshuis gericht, dan is er een piek in het gebruik van sportvoorzieningen. Maar omdat dit soort voorzieningen overdag vaak geen activiteiten kent, is bij niet beroepsmatig actieven doordeweeks weinig 'weekend-activiteit' geconstateerd (Van Engelsdorp Gastelaars & Vijgen, 1991, p.170/171).

Het huishoudenstype, waarin onder andere leeftijd, gezinsfase en dagelijkse bezigheid een rol spelen, maken dus bepaalde vrijetijdsvormen mogelijk of onmogelijk.

2.4.3   Andere typerende kenmerken

Leeftijd

Hoge leeftijd en (veelal daaraan gekoppeld) mindere fysieke gesteldheid hebben een remmend effect op de sociale beweeglijkheid. Ouderen zijn sociaal beslotener en vertonen een huiselijk en minder gevarieerd vrijetijdsgedrag. Ook Den Draak (1991, p.26) constateert dit. Er is volgens hem een groeiende groep ouderen, met name in de categorie 55 tot 74 jaar. Zij besteden veel tijd in en rond de woning, ze wandelen, winkelen en maken fietsritjes. Men is niet zo uitbundig, wellicht omdat men is opgevoed met de gedachte dat sparen vóór het plezier ging. Daarnaast is men gemiddeld lager opgeleid (Van Engelsdorp Gastelaars & Vijgen, 1991, p.25). Jongeren tonen dan ook meer culturele belangstelling, meer uithuizige vrijetijd, meer omgang met anderen en meer waardering voor de recreatieve aspecten van de binnenstad. In de toekomst worden senioren waarschijnlijk actiever, ook op sportief terrein. Voor de sport betekent vergrijzing meer veteranen en minder jeugd-sporters. Voor openlucht-sportvoorzieningen als sportparken in de traditionele zin betekent dit een bedreiging. Vooral jeugdigen zijn immers bij een sportvereniging aangesloten.

Inkomen

Een hoog inkomen versterkt het gebruik van uithuizige voorzieningen nog meer. Bijstandsmoeders, die een zeer laag vrij besteedbaar inkomen genieten, laten het meest sociaal gedepriveerde vrijetijdspatroon zien. Den Draak (1993, p.60) en Priemus (1991, p.43) constateren een tegenstelling tussen huishoudens met hoog inkomen en weinig vrije tijd die de voorkeur geven aan goed en snel bereikbare voorzieningen en woonmilieus, en huishoudens met een laag inkomen en veel vrije tijd die zijn aangewezen op goedkope woningen in wijken met een laag voorzieningenniveau. Ze komen op korte afstand van elkaar voor. Die tegenstelling heeft gevolgen voor de stedelijke voorzieningen, omdat een pluriformiteit aan huishoudens en leefstijlen bediend moet worden.

Vrije tijd

Naast verschillen in inkomen zijn er verschillen in beschikbare tijd. In het algemeen is de hoeveelheid niet-arbeidstijd toegenomen, mede door arbeidstijdverkorting, werkloosheid, vervroegde uittreding en deeltijdwerk. Veel vrijgekomen tijd wordt besteed in en om de woning, voor doe-het-zelf-activiteiten en ten gunste van derden. De woonomgeving wordt daarmee intensiever en veelzijdiger gebruikt (Den Draak, 1991, p.33).

Etniciteit

Onder de grootstedelijke bevolking, en in het bijzonder in Amsterdam, bevindt zich een grote groep etnische minderheden. Zij hebben een geheel andere wijze van gebruik van de woonomgeving. Veel van hun sociale contacten behoeven ontmoetingsplaatsen in de woonomgeving. De markt vervult in dat opzicht een belangrijke sociale functie en in mindere mate parken en groenvoorzieningen. Ook speelgelegenheid met zitjes kunnen in de behoefte aan sociale interactie voorzien (Den Draak, 1991, p.29).

Woonmilieu

Ook het woonmilieu speelt een belangrijke rol. De activiteiten die mensen ondernemen zijn omgevingsafhankelijk (Molenaar, 1993, p.47). Het woonmilieu biedt daarbij de nodige mogelijkheden, maar ook onmogelijkheden. In een wijk zonder sportvoorzieningen en veel kinderen wordt minder gesport door die kinderen, tenzij er veel hoge inkomens aanwezig zijn en het autobezit hoog is om die kinderen naar elders te brengen en te halen. Volgens Slangen (1994, p.24/25) neemt "een groter deel van de bevolking ... deel aan bepaalde vormen van gedrag wanneer die dichtbij kunnen plaatsvinden dan wanneer de mogelijkheden voor die activiteiten uitsluitend of voornamelijk verder weg geboden worden."

Samengevat kan worden gezegd dat de stad gewaardeerd wordt om haar stedelijk leven, vooral bij jongeren, ongehuwden en alleenstaanden (Den Draak, 1991, p.37). Voor hen, voor ouderen en allochtonen is de nabijheid van voorzieningen belangrijk in het alledaags leven. Daarbij speelt tevens mee dat veel niet-arbeidstijd besteed wordt in de woning en de omgeving daarvan. Sociale veiligheid en het leggen van sociale contacten in de woonomgeving is voor alle groepen belangrijk. Met pluriforme voorzieningen moet de woonomgeving dus worden afgestemd op een frequenter en langduriger gebruik door verschillende bewonersgroepen (Den Draak, 1991, p.39).

2.5 De structuratietheorie

2.5.1 Inleiding

Sportparken zijn plaatsen waar mensen samenkomen om activiteiten te verrichten. De overheid voert een beleid ten aanzien van een dergelijke ruimte en de activiteiten daarin. Die activiteiten vinden niet zomaar plaats en dat beleid komt ook niet uit de lucht vallen. Ooit moet er iemand zijn geweest die sport is gaan bedrijven op de plaats waar nu twee omvangrijke sportparken liggen. Ze hebben zich in de loop der tijd voortdurend kunnen ontwikkelen. Op welke wijze kan een sportpark en het handelen daarin (voort)bestaan, en

welke zaken kunnen als beïnvloedende factoren in dat proces worden genoemd? Om dat proces te kunnen beschrijven, wordt in dit onderzoek gebruik gemaakt van de structuratietheorie van Anthony Giddens.

2.5.2   Enkele begrippen uit de structuratietheorie

Een sportpark is te begrijpen als een systeem, waaronder wordt verstaan "een stelsel van de in tijd en ruimte gesitueerde sociale praktijken" (Van Hecke, 1994, p.11). Sociale praktijken zijn reguliere vormen van handelen. Door een specifiek gebruik van regels en middelen onderscheiden ze zich van elkaar. De sets van regels en middelen die nodig zijn om op reguliere wijze een bepaalde handeling uit te voeren, zijn de structuren. Het structuurniveau bestaat voor een deel uit zingevende regels. Voor een onderling begrip is de zin, de wijze waarop men iets bekijkt, in de dagelijkse communicatie essentieel (Karsten, 1992, p.21). Zo komt men tot gemeenschappelijke definitie van begrippen en situaties.

Er kan dus onderzocht worden welke betekenis aan een bepaalde voorziening gehecht wordt en of deze voor bepaalde groepen verschilt. Daarbij moet niet uit het oog verloren worden dat vanuit de set van regels en middelen ook normen worden toegepast. Normen vatten samen wat goed en slecht is in iemands ogen, het drukt een waardering uit. Verder zijn er materiële (bijvoorbeeld inkomen) en immateriële (bijvoorbeeld zeggenschap over tijdgebruik) hulpbronnen. De structuur is ontwikkeld door het handelen van personen en wordt bij dat handelen steeds opnieuw gereproduceerd. Dit betekent tevens, dat het handelen niet kan plaatsvinden zonder structuur, en andersom (Beckers & Van der Poel, 1990, p.86). Het feit, dat structuren zowel uitkomst van als middel tot handelen zijn, wordt dualiteit van structuren genoemd. Het is een basiskenmerk van de structuratietheorie.

Handelende personen, of actoren, zijn dus belangrijk voor het voortbestaan van een praktijk of systeem en bijbehorende regels en hulpbronnen. Deze actoren zijn kundige en redelijke mensen, ze handelen niet in het wilde weg, maar beogen een doel, of bedoelde gevolgen (Goris & Van Stralen, 1993, p.13). Voor hun activiteiten kunnen ze dus redenen aangeven. Hun handelen kent echter ook onbedoelde gevolgen, die net zo belangrijk zijn voor de reproductie van systemen. Maar wanneer actoren zich bij elke handeling afvragen, waarom ze die uitvoeren, wordt het leven wel heel complex. Daarom is er een belangrijke rol weggelegd voor complexiteit reducerende routines (Van der Poel, 1993, p.14). Mensen hebben een praktisch bewustzijn, dat verwijst naar de stilzwijgende kennis die zij met betrekking tot de dagelijkse context van het handelen bezitten. Redenen voor activiteiten worden gegeven met het discursief bewustzijn, dat ook een rol speelt als er een alternatief gekozen moet worden uit meervoudige handelingsopties (Van der Poel, 1993, p.58). Omdat er in de vrijetijd veel opties zijn en vrijetijdsactiviteiten geen utilitaire behoefte vervullen, wordt aan een praktijk een betekenis geplakt om de keuze te verantwoorden.

Veel mensen lijken dezelfde handelingen te verrichten, zoals iedere week twee keer voetballen. Toch kan zo'n activiteit voor de één een andere reden hebben dan voor de ander. De activiteit ligt dan ingebed in een andere leefstijl, waarbij andere betekenissen en beoordelingen gelden en andere middelen gebruikt worden (Van der Poel, 1993, p.26). Actoren leggen elke dag een pad af door tijd en ruimte, waarbij ze (routinematig) praktijken aandoen. Door alle dagpaden uit het leven aaneen te rijgen, wordt een levensloop

getekend. Die is voor iedere persoon uniek, elke actor heeft "... een eigen biografie, waarvan de herinnering de basis vormt van een uniek bewustzijn..." (Van der Poel, 1993, p.25). Bij de planning van het levensverhaal kiest een actor uit verschillende levensstijl-opties die een zelf-identificatie mogelijk maken. Actoren begeven zich in die praktijken die bijdragen aan de door hen gewenste of toegekende identiteit of aansluiten bij de reeds opgebouwde identiteit. Desalniettemin blijkt dat veel actoren een gelijksoortig pad afleggen. Ze kunnen gebundeld worden tot groepen of categorieën. Door te kijken naar de verhoudingen tussen bepaalde categorieën en de daarbinnen geldende voorwaarden en redenen tot handelen, kan bekeken worden hoe belangrijk het is om speciaal voor deze groepen praktijken mogelijk te maken. Met betrekking tot omwonenden is het bijvoorbeeld interessant om na te gaan wat voor woonmilieus er zijn en hoe er in de diverse milieus tegen de sportparken wordt aangekeken.

Het handelen vindt plaats binnen een bepaalde context. Deze context bestaat uit condities voor het handelen en het bewustzijn van de actoren. Deze twee komen samen in de handelingspraktijken. De condities die een praktijk uniek maken zijn de specifieke plaats en tijd waarop een praktijk plaatsvindt, de benodigde middelen en organisatie, regels en normen, betekenissen en natuurlijke omstandigheden. De aard van de praktijken en het handelen daarin brengen gevolgen teweeg. Deze al dan niet bedoelde gevolgen vormen voor het beleid de condities voor het handelen, tezamen met andere condities voor beleidspraktijken. Wanneer voetbal vandalisme met zich meebrengt, wordt de overheid genoodzaakt maatregelen te treffen. Haar kijk op deze sport is daarmee ook anders geworden. Uit paragraaf 2.2 bleek dat de vermaatschappelijking van de sport een belangrijke ontwikkeling is. Deze is op haar beurt een onbedoeld gevolg van veranderde praktijken op het gebied van arbeid, kennisverschaffing en meer zaken. Dit hield vervolgens veranderde condities in (zoals een andere kijk tegen sport) en veranderde praktijken (een andere wijze van sporten). Het sport- en recreatiebeleid en het beleid ten aanzien van de ruimte moet rekening houden met de door het handelen veroorzaakte veranderde condities. Dat beleid heeft bedoelde en onbedoelde gevolgen die wederom de condities voor het handelen in praktijken in de sportparken beïnvloeden en daarmee is de cirkel rond. Van der Poel heeft één en ander in kaart gebracht in een analysemodel (Van der Poel, 1995, p.14). Dit model vormt de basis voor het verdere verloop van dit onderzoek.

2.6 Samenvatting

Mensen handelen op grond van redenen waarvan ze zich al dan niet bewust zijn. De praktijken waarin zij handelen, staan onder invloed van bepaalde condities: de middelen die mensen hebben, de tijdruimte waarin een en ander plaatsvindt, fysieke (natuurlijke) omstandigheden, regels, normen en zingeving. Verder zijn bepaalde motieven van de mensen zelf van belang. Door toepassing van condities en motieven worden praktijken gereproduceerd en kan een systeem als een sportpark voortbestaan. Die praktijken brengen gevolgen met zich mee. Na verloop van tijd kan dan de ontwikkeling van het sportpark worden opgetekend. De sport zelf heeft zich op die manier ook ontwikkeld, alsmede het ruimtelijk beleid en de bevolking. Die bevolking heeft over het algemeen meer kennis en informatie ter beschikking. Hierdoor is ze veeleisender geworden en is er een zeer gedifferentieerd aanbod aan sport- en recreatiemogelijkheden ontstaan. Veel van die activiteiten hebben een alledaags karakter. Door een veranderde waardenoriëntatie en veranderingen in

de condities van het handelen is men zich vooral op die activiteiten gaan richten die vrijblijvend en op recreatieve wijze beoefend kunnen worden. Verder worden vooral die activiteiten uitgevoerd die in of nabij de woonbuurt hun locatie hebben, een plaats kunnen hebben in het alledaags leven. Het beleid van de stad Amsterdam richt zich op intensivering en kwaliteitsverbetering. Deze ontwikkelingen, tezamen met algemene maatschappelijke veranderingen, zijn van invloed op de sport- en recreatiepraktijken waarin mensen zich begeven. Het gebruik, de zingeving en de waardering van sportparken veranderen erdoor.

HOOFDSTUK 3 DE OPERATIONALISATIE

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt toegewerkt naar een operationalisatie van de voor dit onderzoek belangrijkste begrippen. Daarbij wordt uitgegaan van het analysemodel voor sport- en recreatiebeleid van Van der Poel (1995, p.14). Daarna worden op basis van relaties die in dit model worden gelegd enkele hypothesen geformuleerd, waarna gekeken wordt welke begrippen nodig zijn om tot een operationalisatie te komen. Als laatste komt de methode aan de orde.

3.2 Het analysemodel

Als basis voor de verdere uitwerking van de begrippen wordt hier het analysemodel sport- en recreatiebeleid gepresenteerd. De basisbegrippen hierin en relaties daartussen zijn afgeleid van de structuratietheorie. Op de volgende pagina is het model afgebeeld.

Iedere praktijk, of het nu om het gebruik van sportparken gaat of het uitdenken van een sportbeleid, heeft bedoelde en onbedoelde gevolgen voor de condities van de eigen praktijk en die van andere praktijken. Zoals te zien in het model zijn ook gevolgen van andere praktijken van invloed op de condities. Om een en ander niet te complex te maken, worden deze praktijken en hun gevolgen buiten beschouwing gelaten bij de resultaten.

3.3 Hypothesen

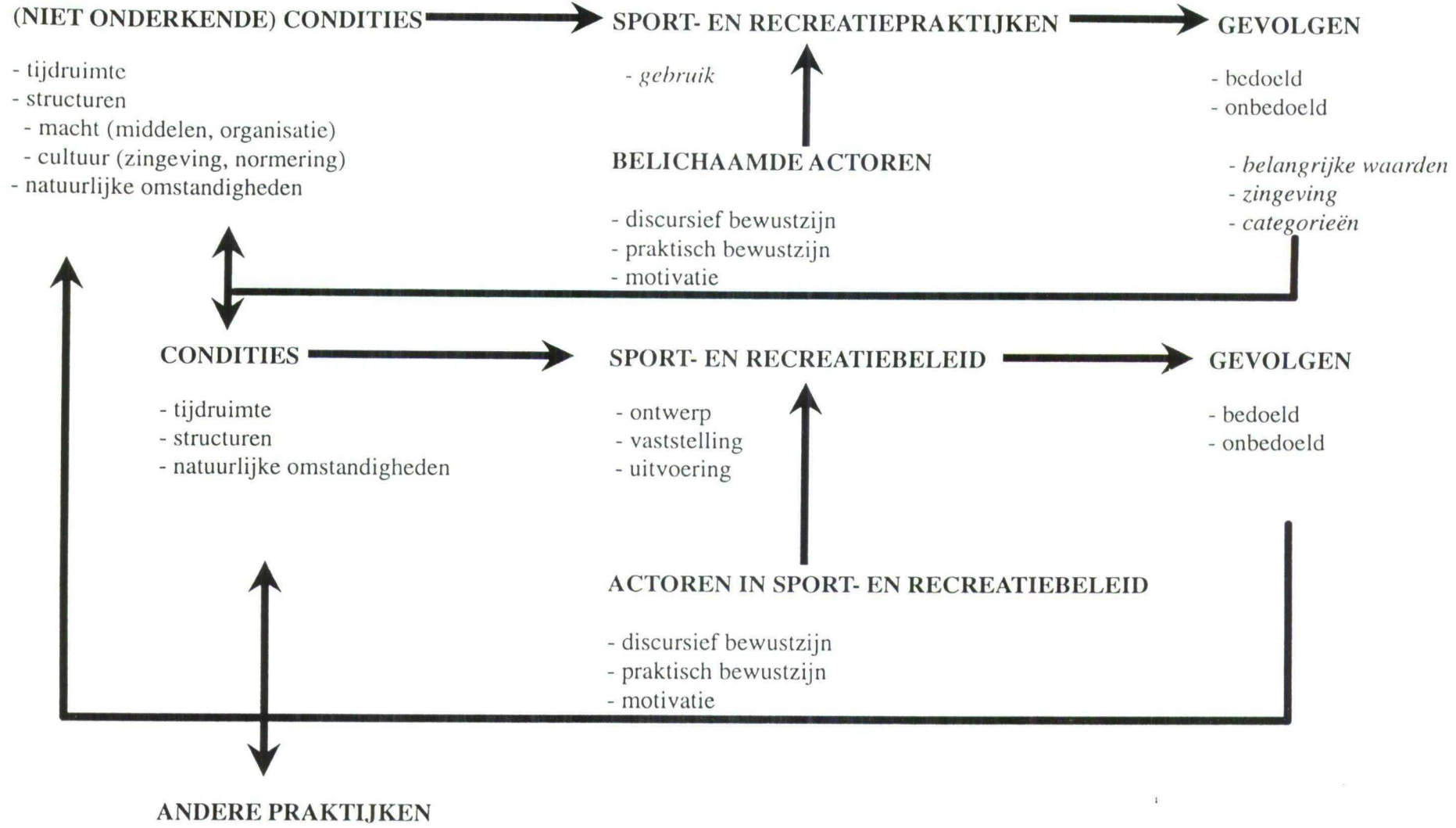
In het model is door middel van pijlen aangegeven welke relaties er bestaan tussen de diverse begrippen. Een aantal daarvan zullen concreet ingevuld worden. De hypothesen zijn gebaseerd op uitspraken die in hoofdstuk 2 gedaan werden. Bij elke hypothese wordt hiernaar gerefereerd.

Hypothese 1 Tijdruimte ———▶ Gebruik

Hoe dichter men bij de sportparken Voorland en Middenmeer woont, hoe frequenter men er een wandeling gaat maken.

Op pagina 10 wordt gewezen op het feit dat parkbezoek de meest populaire vorm van 'groene' recreatie is, wat ongetwijfeld in verband staat met de ligging van parken nabij de woning. Ze vervullen dag in dag uit een functie voor allerlei kortstondige vormen van vrijetijdsbesteding. De sportparken worden gezien als ruimte voor recreatief medegebruik, als een soort park. Wandelen is een vorm van medegebruik. De nabijheid heeft invloed op het feit of er medegebruik plaatsvindt en in welke mate. Hoe dichter men bij de sportparken woont, hoe groter dus de kans is dat men er gaat wandelen en dat men dat vaker doet dan mensen die er verder vandaan wonen.

Figuur 1: Analysemodel sport- en recreatiebeleid
(Bron: Van der Poel 1995, p.14)

Hypothese 2 Economische condities ———▶ Gebruik

Het netto huishoudelijk inkomen van de omwonenden heeft geen invloed op het sportgebruik van de sportparken.

Sportbeoefening neemt een belangrijke plaats in het leven in, zo belangrijk dat daar pas in laatste instantie op wordt bezuinigd. Het is 'de activiteit' (p.9). Er zou daarom weinig verschil moeten zijn tussen de inkomenscategorieën wat de deelname aan sport betreft en het gebruik van Voorland en Middenmeer daarbij in het bijzonder.

Hypothese 3 Organisatorische condities ———▶ Gebruik

Onder alleenstaande sporters bevinden zich relatief meer verenigingsleden dan bij andere huishoudenscategorieën.

Wie geen partner heeft, zoekt meer vrijetijdsbesteding in het bijzijn van anderen (p.13), sociaal contact. Waar sportactiviteiten georganiseerd worden, zoals bij een vereniging, is het praktisch zeker andere, gelijk gestemden aan te treffen.

Hypothese 4 Normering ———▶ Gebruik

Het aantal sporters dat ontspanning en gezelligheid belangrijk vindt, is groter dan het aantal sporters dat presteren belangrijk vindt.

Sport is volgens Opaschowski (zie p.9) wat de individu eronder wil verstaan en dat is in de eerste plaats ontspanning, spel en vrijheid. De recreatiesport wordt gekenmerkt door sportieve recreatie, gezamenlijkheid en ontspanning. Het lijkt dus logisch het aantal mensen bij wie de prestatie voorop staat, niet zo hoog is.

Hypothese 5 Zingeving ———▶ Gebruik

Het aantal beoefende sporten is bij de groep hoger opgeleiden groter dan bij de groep lager opgeleiden.

De grote hoeveelheid informatie en het bewustzijn van vele keuze-alternatieven heeft een pluriformiteit aan activiteiten en voorzieningen doen ontstaan (p.8). Hoe meer iemand van die alternatieven weet, hoe meer hij in staat is te kiezen, een identiteit te ontwikkelen, te 'bricoleren'. De kennis hangt samen met het opleidingsniveau. Hier wordt gekeken of sport, 'de activiteit', individueel meer gedifferentieerd is naarmate het opleidingsniveau hoger is.

3.4 - Categorisering

Naar aanleiding van het gebruik van de sportparken kunnen de gebruikers en niet-gebruikers worden verdeeld in groepen. In deze paragraaf wordt een schets gegeven van hoe deze categorisering er uit kan zien.

Allereerst wordt een scheiding voorgesteld tussen gebruikers en niet-gebruikers. Onder gebruikers worden verstaan 'zij die op één of andere wijze gebruik maken van Voorland en Middenmeer'. Niet-gebruikers worden anders afgebakend. Dit zijn 'omwonenden die de sportparken niet gebruiken voor hun sport of andere activiteiten'.

Vervolgens wordt de gebruikersgroep van meer categorieën voorzien. Een eerste onderscheid daarbij is die tussen gebruikers uit de directe omgeving en gebruikers van elders. Een verdere verdeling kan worden gemaakt door niet-sporters en sporters te scheiden. Die laatste groep kan worden verdeeld in niet-leden dan wel leden van sportverenigingen op Voorland of Middenmeer.

Aan deze groepen kunnen persoonlijke gegevens worden gekoppeld, de wijze en mate van gebruik, de zingeving en de waardering. Uiteindelijk komen zo een aantal groepen aan het licht, die onderscheid vertonen qua gebruik, condities, motieven, zingeving en waardering. Voor beleidsmakers betekent dit meer inzicht in de mensen voor wie ze een beleid voeren en te kijken of en voor welke groepen er wat dat betreft discrepanties zijn..

3.5   De basisbegrippen

In de voorgaande paragrafen zijn de basisbegrippen in een model vastgelegd en zijn ze aan elkaar gerelateerd. Nu volgt een praktische uitwerking van de begrippen. De volgorde van het analysemodel wordt aangehouden, begonnen wordt met de condities voor praktijken.

3.5.1   Conditie voor sportieve en recreatieve praktijken

Uit de structuratietheorie blijkt dat handelingspraktijken plaatsvinden in een context. Die context bestaat uit condities voor het handelen en het bewustzijn van actoren. Voor het handelen in sportparken moeten dus ook condities te onderkennen zijn. De condities worden onderscheiden in tijdruimte, structuren en natuurlijke omstandigheden. Deze condities moeten niet los van elkaar worden gezien, maar in wisselwerking met elkaar. Een tijdruimtelijke conditie als 'afstand van een actor ten opzichte van een sportpark' wordt medebepaald door een economische conditie als 'beschikking over een auto'.

3.5.1.1   Tijdruimte

Hiermee wordt de verbondenheid van praktijken in tijd en ruimte bedoeld. De ligging van de sportparken in relatie tot de herkomst (bijvoorbeeld de woonpraktijk) van de gebruikers en de tijd die ze besteden om er te komen en te verblijven en de tijden dat er activiteiten plaatsvinden zijn van groot belang voor hoe, wanneer en door wie de sportparken worden gebruikt. Onderzocht moet worden waar gebruikers vandaan komen en hoelang ze er over doen om van hun woning naar de sportparken te komen. Deze gegevens kunnen worden verkregen door te vragen naar de postcode, de reisduur naar Voorland/Middenmeer.

3.5.1.2   Natuurlijke omstandigheden

Hierbij draait het om de fysieke gesteldheid van de sportparken, de natuurlijke aspecten, de al dan niet door de mens gecreëerde omgeving. Verandering hiervan, bijvoorbeeld het

kappen van bomen of het bouwen van huizen, heeft gevolgen voor de andere condities en het gebruik. In eerste instantie wordt hier niet dieper op ingegaan. De wijze waarop actoren tegen het uiterlijk van de sportparken aankijken wordt van groter belang geacht. Verder wordt ingegaan op de lichamelijke van de actoren. Hun fysieke gesteldheid, leeftijd en geslacht vormen ook natuurlijke condities die van invloed zijn op het gebruik.

3.5.1.3 Structuren

Deze zijn te verdelen in een machts- en culturele component. De machtscomponent is te verdelen in economische macht (de middelen waarover iemand kan beschikken) en organisatorische macht (bijvoorbeeld de mate waarin men zijn tijd zelf kan indelen). De culturele component bevat de normatieve en zingevende regels. Normatieve regels zijn wetten en ongeschreven gedragscodes. Afhankelijk van iemands normen spreekt hij zijn goed- of afkeuring uit over een zaak. Zingevende regels bepalen de wijze waarop iemand een zaak bekijkt. Daarbij is de in het leven opgedane kennis van belang.

Economische condities

Hierbij wordt geduid op de middelen die mensen hebben om zich al dan niet in bepaalde praktijken te begeven. Deze middelen zijn materieel van aard, zoals de hoogte van het inkomen, de wijze van vervoer en de woonsituatie. Er kan dus achterhaald worden wat het netto inkomen van het huishouden is, wat voor type woning men bezit, of daarbij een tuin aanwezig is en met welk vervoermiddel men zich naar Voorland/Middenmeer begeeft.

Organisatorische condities

Er wordt hierbij gelet op de tijd die een actor kwijt is aan anderen: op het werk, de school of het huishouden. Gezocht moet worden naar gegevens over de dagelijkse bezigheid (wel of geen werk/school/studie), de wijze waarop het inkomen tot stand komt, het aantal arbeidsuren en de huishoudenssituatie.

Normatieve regels

Hierbij wordt verwezen naar paragraaf 2.2, waarin sectorspecifieke ontwikkelingen met betrekking tot sportparken staan beschreven. De normatieve regels waar het hier om gaat vallen binnen een veranderde waarden-oriëntatie: pluriformiteit, zelfverwerkelijking, emancipatie en hedonisme worden hoog gewaardeerd. Deze veranderde waarden hebben invloed op de wijze waarop gesport en gerecreëerd wordt.

Zingevende regels

Ook hiervoor wordt deels verwezen naar paragraaf 2.2. De manier waarop actoren tegen sport en recreatie aankijken is belangrijk voor de inhoud die ze aan hun handelen meegeven. In dit geval willen mensen door middel van sport en recreatie een identiteit creëren. Sport wordt gezien als identiteitsverschaffer en wordt zo een belangrijk deel van de maatschappij. Sport vermaatschappelijkt en men ziet het steeds meer als ontspannende bezigheid en als spel. Dit stelt eisen aan de praktijken die voor sport en recreatie ingericht

zijn of worden. Wil men de mogelijkheden van sport als mogelijkheid om identiteit te verlenen zien, dan moet er wel kennis aanwezig zijn waarmee onderscheidingen kunnen worden gegeven. Een indicator daarvoor is het opleidingsniveau.

3.5.2   Actoren

De actoren, personen die zich al dan niet in praktijken in de sportparken begeven, handelen niet alleen gedetermineerd door een context, bestaande uit condities. Ze hebben motieven om al dan niet aan een activiteit deel te nemen en geven zo hun eigen wending aan de handeling. De handeling is niet louter gevolg van condities, maar weerspiegelt ook wat een actor denkt. In de psychologie wordt de nadruk gelegd op de diepere drijfveren, de motivatie die een actor tot handelen drijft. Gezien de voorgestelde onderzoeksmethode is het moeilijk hier diep op in te gaan. Daarom krijgen de motieven minder aandacht.

3.5.3   Praktijken in de sportparken

De praktijken in de sportparken worden opgevat als de activiteiten die er plaatsvinden. De meest voorkomende activiteiten zijn sport (actief en passief), wandelen, fietsen, vissen en spelen. De praktijken worden beschreven aan de hand van allerlei aspecten betreffende het huidige gebruik van de sportparken. De aandacht richt zich daarbij op de soort activiteit en de frequentie waarmee die activiteit voorkomt.

3.5.4   Gevolgen

Gevolgen kunnen worden gesplitst in bedoelde en onbedoelde gevolgen. De bedoelde gevolgen komen deels overeen met de hiervoor genoemde condities: deze worden gereproduceerd, omdat mensen met een bepaalde achterliggende conditie handelen. Voorbeeld: iemand gaat wandelen in de sportparken omdat hij ontspanning belangrijk vindt. Ontspanning van het lichaam is te herleiden naar een natuurlijke omstandigheid, het lichaam heeft die ontspanning nodig. Ontspanning is dan een motivatie om te wandelen, en zorgt daarmee voor instandhouding van het lichaam. Dat wordt zo gereproduceerd als fysieke omstandigheid die een volgende bewegingspraktijk mogelijk maakt. Daarbij moet in de gaten worden gehouden, dat dit tevens afhangt van de heersende waarden. Als aan ontspanning een negatief label wordt gehangen ('luiheid is des duivels oorkussen'), het dus weinig waarde heeft, dan belemmert deze waarde de fysieke noodzaak. Condities beïnvloeden zo elkaar.

Hier worden de gevolgen beschreven als condities voor de beleidspraktijk. De waarde die ontleent wordt aan een praktijk, de manier waarop er tegenaan gekeken wordt en de categorieën die op grond van het gebruik zijn te maken, vormen condities voor het beleid.

3.5.5   Condities voor de beleidspraktijk

Net als bij de condities voor het gebruik van sportparken, worden ook deze verdeeld in tijdruimte, natuurlijke omstandigheden en structuren.

3.5.5.1 Tijdruimte

De gemeente Amsterdam voert al enige jaren een compacte stad beleid. Dit beleid richt zich onder andere op intensivering van de ruimte. Wonen, werken, verkeren en recreëren moeten een verbintenis met elkaar aangaan. Afstanden worden kleiner en er kan tijdwinst worden geboekt. Extensief gebruikte ruimte zoals een sportpark (veel ruimte, op veel tijdstippen weinig gebruik) krijgt daarom veel aandacht.

3.5.5.2 Natuurlijke omstandigheden

De sportparken zijn een groen gebied en als zodanig maken zij deel uit van een groen lint. Deze ecologische functie mag niet verloren gaan, iets waar beleidmakers rekening mee moeten houden. Verder heeft de bevolking voor wie een sport- en recreatiebeleid wordt gevoerd bepaalde kenmerken. In Amsterdam zijn bijvoorbeeld veel allochtonen die ook hun recreatieve behoeften hebben.

3.5.5.3 Structuren

Economische condities

Uiteraard is hier sprake van de financiële ruimte voor onderhoud van de sportparken en het beleid ten aanzien van de sportparken. De beschikking over een grote openbare ruimte geldt ook als economische conditie: zonder die ruimte geen sportparken en geen plannen voor andere inrichting daarvan.

Organisatorische condities

Hierbij valt te denken aan allerlei groeperingen orde die een stem hebben bij het beleid ten aanzien van de sportparken. Allereerst is dat de bevolking, bij wie de sportparken zich in de woonomgeving bevinden en die inspraak hebben in het beleid. Ten tweede de gebruikers, die zorgen voor de veldbezetting, het gebruik van de paden en zo het bestaan rechtvaardigen. Ten derde de hogere beleidsorganen, die bijvoorbeeld het stadsdeel een woningbouwcontingent op kan leggen. Ten vierde de politiek, die beleidsplannen goed of af kan keuren. En zo zijn er nog meer groepen te noemen die macht uitoefenen op het beleid en daarmee een besluit mogelijk kunnen maken of tegen kunnen werken.

Normering

Hiervoor wordt allereerst verwezen naar paragraaf 1.2. Daar staan de doelstelling voor het sportbeleid vermeld. Daarin blijken een aantal waarden van belang te zijn, zoals: sport is goed voor het welzijn en sportparken zijn belangrijk voor recreatie. Daarnaast gelden bespelingsnormen. Een veld kan een bepaald aantal trainingen/wedstrijden verdragen. Daarvan is het aantal teams en verenigingen afhankelijk. Verder zijn er de waarden die de gebruikers belangrijk vinden. Deze worden in dit onderzoek gepresenteerd als gevolg van het gebruik.

Zingeving

De zingeving van het beleid is ook terug te vinden in paragraaf 1.2. Uit de Sportnota (1993) blijkt dat de sportparken ten eerste als sportruimte en ten tweede als recreatieruimte worden gezien. Het Amsterdamse sportparkenbeleid is gericht op de allocatie van velden en verenigingen in de stad. Andere zingevingen aan de sportparken spelen een secundaire rol bij die verdeling. Andere beleidmakers zien de sportparken als mogelijke woningbouwlocatie voor de toekomst. In het structuurplan wordt gesproken van een 'Open Stad', de stad Amsterdam wordt gezien als een leefbare stad. De zingeving van omwonenden en gebruikers, als gevolg van het gebruik is ook een factor die meetelt in de beleidspraktijk.

3.5.6 Actoren

Dit zijn de instanties en personen die zich bezighouden met het beleid. Zij hebben allen een discursief bewustzijn middels welk ze redenen geven om zich met dat beleid bezig te houden. Het is dus nodig van beleidsmedewerkers zelf te horen hoe hun visie op het beleid ten aanzien van de sportparken is en waarom zij er zo over denken.

3.5.7 Beleidspraktijk

Het huidige beleid is in de paragrafen 1.1 en 1.4 goeddeels beschreven. Het gaat hier dus om het beleid ten aanzien van de openbare ruimte en de sportparken Voorland en Middenmeer in het bijzonder. Dat beleid vormt een onderdeel van de beleidssectoren ruimtelijke ordening en sport- en recreatie. Alternatieven kunnen worden gegeven als de gebruikspraktijken, de zingeving en waardering bekend zijn.

3.5.8 Gevolgen van het beleid

Als bekend is welke handelingen er in de sportparken plaatsvinden, wie die handelingen verrichten, welke condities die handelingen mogelijk maken, welk beleid er ten aanzien van de sportparken wordt gevoerd en welke condities dat beleid mogelijk maken, dan kan worden bekeken wat de gevolgen zijn van een bepaald beleidsalternatief. De gevolgen van diverse mogelijkheden worden tegen elkaar worden afgewogen. Daarna worden aanbevelingen gedaan welke optie(s) de voorkeur heeft/hebben.

3.6 De onderzoeksmethode

Het onderzoek naar de sportparken Voorland en Middenmeer omvat twee delen: een literatuurstudie en het daaruit voortvloeiende veldwerk. Het probleemgebied van dit onderzoek is het sportpark in de grote stad. Om daarover wetenschappelijk interessante gegevens te verkrijgen, is met behulp van trefwoorden de literatuur gevonden in de bibliotheken van de Katholieke Universiteit Brabant en de Nationale Hogeschool voor Toerisme en Verkeer. Uiteindelijk resulteerde dit in veel gegevens uit de sociaal-geografische hoek. Behalve literatuur uit de bibliotheek zijn college-readers en -aantekeningen nuttig gebleken. Verder is informatie verkregen via beleidsnotities, nota's en studies van Amsterdamse beleidsorganen. De literatuur is doorzocht op voor het onderzoek bruikbare aspecten, met name de begrippen gebruik, zingeving en waardering en de daarop van invloed zijnde condities.

3.6.1 Het veldwerk

Uit de literatuur is een groot aantal gegevens naar voren gekomen die onderzocht konden worden. Om zoveel mogelijk gegevens van zoveel mogelijk mensen te weten te komen, is ervoor gekozen een schriftelijke enquête op te stellen en te verspreiden. De vragenlijst bestaat grotendeels uit gesloten vragen. De gegevens zijn op deze manier goed te structureren en te kwantificeren en er kunnen kwaliteiten van (groepen van) respondenten worden gevonden. Met antwoorden op open vragen is het mogelijk om die kwaliteiten beter te beschrijven.

Naast de mensen die rond de sportparken wonen en ze gebruiken, komen een aantal mensen ter sprake die invloed hebben in het beleid ten aanzien van de sportparken. De aandacht wordt met name gericht op mensen die dichtbij de sportparken staan: beleidmakers op stadsdeelniveau en beleidmakers die zich specifiek bezighouden met sport en recreatie. Met hen zullen interviews worden gehouden.

3.7 De onderzoekspopulatie

Om data te verkrijgen over gebruik, zingeving en waardering van de sportparken, zijn twee verschillende vragenlijsten verspreid. Een vragenlijst werd verspreid onder omwonenden van de sportparken, een andere onder de leden van enkele verenigingen die hun thuisbasis hebben op Voorland en Middenmeer. Beide groepen werden ondervraagd over hun activiteiten in en visie ten aanzien van de sportparken. Bij de omwonenden wordt meer geïnformeerd naar andere activiteiten dan sport dan bij de sporters. Verder zijn de vragenlijsten zo goed als identiek.

Door alleen bewoners en verenigingssporters te ondervragen, werd een wat scherpere afbakening van de onderzoekspopulatie mogelijk. Wandelaars, fietsers en ongebonden sporters in de sportparken vielen daarmee in directe zin buiten het onderzoek. Indirect komen ze wel voor in het onderzoek, daar verwacht werd dat zij zich ook onder omwonenden en verenigingssporters zouden bevinden. De vragenlijsten zijn toegespitst op volwassenen. Van hen werd verwacht dat ze de vragenlijsten serieus zouden kunnen invullen.

Het aantal vragenlijsten dat verspreid werd, bedroeg zowel voor omwonenden als voor verenigingssporters 600, in totaal 1200. Een voetbalvereniging, Fortius, heeft de enquête in haar clubblad afgedrukt. Daardoor werden 600 leden meer bereikt dan de aanvankelijk bedoelde 75. Door een snelle deadline in te stellen voor inlevering van de vragenlijsten, is voorkomen dat er een oververtegenwoordiging van Fortius-leden zou ontstaan.

De uiteindelijke gegevens uit de vragenlijsten zouden verschillen moeten aantonen in gebruik, zingeving en waardering bij volwassen omwonenden van Voorland en Middenmeer en bij de leden van enkele sportverenigingen.

3.7.1 De omwonenden

Voordat een steekproef werd gedaan onder omwonenden, is eerst gekeken welke omwonenden in de steekproef moesten worden opgenomen. Als selectie criterium is gekozen voor

de afstand tot de sportparken. De respondenten wonen voor een deel in Watergraafsmeer, namelijk de buurtcombinaties Betondorp en Middenmeer, en voor een deel in Diemen. In deze gebieden zijn enkele stratenblokken uitgekozen. Deze blokken bevinden zich op respectievelijk op 0, 500 en 1000 meter afstand van de sportparken. Afstand en bereikbaarheid van Voorland en Middenmeer waren dus de criteria bij het bepalen van de blokken. Per blok is vervolgens een aantal straten gekozen, en daarin een hoeveelheid huisnummers. De omwonenden-enquêtes zijn verspreid door een bezorger van het stadsdeel. Bij de enquête kregen de omwonenden een antwoord-envelop, waarmee ze de ingevulde enquête kosteloos konden terugzenden voor 1 februari 1996. In bijlage 4 is een schema gegeven waarin de blokken en de daarin voorkomende straten zijn vermeld. Per straat is de hoeveelheid uitgezette enquêtes genoteerd en de respons. In bijlage 5 is een plattegrond afgedrukt die toont waar de blokken zich bevinden.

3.7.2   De verenigingsleden

Bij het kiezen van verenigingen waarvan leden een vragenlijst zouden krijgen, is volgens een aantal criteria te werk gegaan. Om verspreiding te vergemakkelijken is eerst gekeken naar de verenigingen die op het tijdstip van het onderzoek daadwerkelijk gebruik maakten van de sportparken. Dat bleken alleen voetbalverenigingen, een schaatsclub en een atletiekvereniging te zijn. Om meer verschillende gegevens te krijgen is ervoor gekozen een lager percentage voetbalverenigingen in de steekproef op te nemen dan de werkelijkheid laat zien. De schaats- en de atletiekvereniging werden gekozen, alsmede zes voetbalverenigingen. De tennisvereniging werd eveneens bereid gevonden mee te werken.

Om de verspreiding van de vragenlijsten te vergemakkelijken, is als volgt te werk gegaan:

- eerst is gekeken welke verenigingen groot genoeg waren om een behoorlijk aantal enquêtes te kunnen verspreiden;
- van die verenigingen is een contactpersoon, in de meeste gevallen de secretaris, benaderd met de vraag of de club mee wilde werken aan de verspreiding van vragenlijsten ten behoeve van het onderzoek. De contactpersoon zorgde er vervolgens voor dat de vragenlijsten terecht kwamen bij de (senior-)leden, of een trainer die ze aan zijn team zou doorspelen. Bij het afgeven van de lijsten aan de contactpersoon is een brief meegegeven met instructies en informatie over het onderzoek;
- de volgende stap was het invullen van de vragenlijsten. Dit konden de sporters na afloop van een training doen, waarna ze de enquête weer konden inleveren bij hun trainer/contactpersoon, of ze konden de lijst thuis invullen en bij een volgende gelegenheid inleveren. De lijsten konden ook kosteloos opgestuurd worden;
- drie à vier weken na afgeven van de enquêtes is wederom contact gezocht met de contactpersonen, waarna zij de ingenomen vragenlijsten hebben teruggegeven.

Verder werd de tennisvereniging bereid gevonden een aantal vragenlijsten onder haar leden te verstrekken. De leden werd verzocht de vragenlijst (kosteloos) op te sturen.

In bijlage 6 staan de benaderde verenigingen vermeld, het aantal vragenlijsten dat aan hen is meegegeven en de uiteindelijke respons per vereniging.

3.8 De vragenlijsten

De belangrijkste begrippen in dit onderzoek zijn gebruik, zingeving en waardering en de condities die dit beïnvloeden. De vragenlijsten zijn op deze begrippen gebaseerd. Op diverse manieren worden vragen gesteld naar het gebruik van de sportparken (wat doet men er, hoe vaak, hoelang), de zingeving (hoe kijkt men tegen de sportparken aan) en waardering (wat vindt men van de sportparken).

De vragenlijsten zijn opgebouwd uit drie (voor de verenigingsleden) respectievelijk vier (voor de omwonenden) delen. Voor omwonenden zijn sport en overige activiteiten gesplitst. Er is gemakshalve van uitgegaan dat voor verenigingsleden de sport op Voorland en Middenmeer als hoofdactiviteit geldt. Voor omwonenden hoeft dit niet zo te zijn. Het eerste deel gaat over sport (omwonenden) of sport en overige activiteiten (verenigings-sporters). Het tweede deel van de omwonenden-vragenlijst gaat over medegebruik, het volgende deel (van beide lijsten) over waardering en zingeving en in het laatste deel komen persoonlijke gegevens aan bod. Bij de vragenlijst is een inleiding gevoegd, waarmee het de respondenten duidelijk werd, van wie het onderzoek afkomstig was en wat ermee zou worden gedaan.

De meeste vragen zijn gesloten. Er wordt een aantal antwoordcategorieën gegeven waarvan men er één kan aankruisen. Daarnaast is er een aantal open vragen in de lijst opgenomen, waarin respondenten kwijt kunnen wat voor sportvoorziening ze missen, waar ze overlast van hebben, wat de positieve en negatieve punten zijn, of ze zelf ideeën hebben voor de sportparken en overige opmerkingen. Deze worden beoordeeld op relevantie tot de begrippen.

Hoe een en ander in de vragenlijsten is verwerkt, is te zien in bijlage 7 en 8. Daarbij moet worden aangetekend dat de vragenlijsten hier op A5 formaat zijn afgedrukt. De verspreide versies zijn op A4 formaat geleverd.

3.9 Verwerking van de gegevens

De gegevens uit de gesloten vragen werden verwerkt met behulp van SPSS voor Windows, een dataverwerkingsprogramma voor sociale wetenschappen. Met dit programma kunnen op eenvoudige wijze frequentietabellen, kruistabellen en samengestelde variabelen worden gemaakt. Zeker bij het vormen van categorieën en het toetsen van hypothesen is dit erg handig. Het programma rekent tevens uit of bepaalde samenhangen significant zijn.

De gegevens uit de open vragen werden grotendeels handmatig verwerkt. Waar mogelijk zijn antwoorden gecodeerd om in het SPSS-programma te worden opgenomen. Voor het grootste deel zijn ze gegroepeerd naar een aantal steekwoorden. Met name bij de beschrijving van de zingeving en waardering van de sportparken werden deze gegevens zeer waardevol geacht.

3.10   **Samenvatting**

In dit hoofdstuk zijn de te onderzoeken begrippen aan de orde gekomen. Gebruik, en de daaruit resulterende zingeving en waardering staan centraal. Deze begrippen komen aan de orde in een analyseschema (figuur 1), dat als leidraad dient bij de verwerking van de gegevens. Globaal gezien wordt de volgorde 'condities → gebruik → gevolgen: zingeving / waardering / categorisering → condities voor het beleid → beleidspraktijk → gevolgen van het beleid' aangehouden. Behalve deze aspecten zelf worden ook de relaties daartussen onderzocht. Hiervoor is een aantal hypothesen opgesteld. Om een goed beeld te krijgen van de diverse gebruikers, zullen ze gegroepeerd worden, waarbij een aantal criteria als uitgangspunt gelden: wel of geen gebruik, soort gebruik en wel of niet omwonende. Binnen deze groepen wordt gekeken in hoeverre ze gedifferentieerd zijn. Om de benodigde resultaten te verkrijgen worden twee enquêtes uitgezet: een onder omwonenden van de sportparken en een onder leden van clubs uit de sportparken.

HOOFDSTUK 4 DE RESULTATEN

4.1 Inleiding

Om meer te weten te komen over de actoren, de omwonenden van de sportparken en de leden van de verenigingen die de sportparken bevolken, zijn twee vragenlijsten uitgedeeld (zie paragraaf 3.7). De respons viel in beide gevallen nogal tegen. Desondanks is uit de verkregen respons voldoende informatie te putten over gebruik, zingeving en waardering, zoals moet blijken uit dit hoofdstuk. De in paragraaf 3.3 gestelde hypothesen worden getoetst en er worden gebruikerscategorieën opgesteld. Verder worden impressies gegeven van gesprekken die gevoerd zijn met mensen die te maken hebben met het opstellen en uitvoeren van beleid.

4.2 Steekproefomschrijving: de respondenten van de omwonenden-enquête

4.2.1 Betrouwbaarheid van de gegevens

Er is een steekproef genomen van 600 omwonenden van de sportparken. Er waren 99 respondenten, van wie 95 een bruikbare vragenlijst hadden geretourneerd. De respondenten komen uit de buurtcombinaties Middenmeer en Betondorp of Diemen-Noord. Een aantal vragen is door sommigen niet ingevuld of hoefde niet ingevuld te worden. Het aantal respondenten verschilt daardoor per variabele. Naast de steekproef is gebruik gemaakt van ruwe data uit het groot groenonderzoek van Stedelijk Beheer (Gadet & Wiggers, 1995).

Hoewel het in dit onderzoek gaat om inzicht in kwalitatieve aspecten van gebruik en representativiteit minder van belang wordt geacht, is het toch goed om enkele gegevens te vergelijken met de werkelijke situatie (volgens DIADAM 1995) en data van het groot groenonderzoek¹ om de waarde van de data vast te kunnen stellen. Een eerste vergelijkingspunt is de leeftijd van de onderzochte groep (tabel 4.1).

Tabel 4.1: Relatieve leeftijdsverdeling van de respondenten van de omwonenden-enquête en de bevolking in de buurtcombinaties Middenmeer en Betondorp en van de hele steekproef

Categorie	Percentage Middenmeer/ Betondorp steekproef	Percentage Middenmeer/ Betondorp DIADAM 1995	Percentage Middenmeer/ Betondorp Groen 1996	Percentage hele - steekproef
20-34 jr	16,0	25,2	23,8	16,3
35-49 jr	36,0	27,2	29,1	31,5
50-64 jr	24,0	19,3	21,2	25,0
65 jr e.o.	24,0	28,2	26,7	27,2
	n=75	n=10919	n=165	n=92

Het aantal jongere mensen in de steekproef is uitermate laag. De groep ouderen boven de 50 benadert de werkelijke situatie per 1 januari 1995 het best. Omdat de verschillen vrij groot zijn moet gekeken worden in hoeverre deze getallen de werkelijkheid representeren. Daarvoor wordt gewerkt met 99%-betrouwbaarheidsintervallen. De kans dat een populatiefractie in het interval ligt, is groter dan bij een 95%-betrouwbaarheidsinterval. Voor de

¹ Deze data zijn voorlopige uitkomsten, verschaft door Gadet en Wiggers. Publicatie hiervan is in voorbereiding. In het vervolg wordt hiernaar verwezen met 'Groen 1995'.

groep 20-34 jarigen geldt het volgende interval, berekend volgens de algemene benaderingsformule voor een betrouwbaarheidsinterval voor een onbekende fractie:

$$0,16 \pm 2,576 \times \sqrt{\frac{0,16 \times 0,84}{75}} = 0,16 \pm 0,109 \Rightarrow \{0,051, 0,269\} \Rightarrow 5,1\% \text{ t/m } 26,9\%$$

De werkelijke waarde (25,2%) valt nog wel in dat interval. Een 95%-betrouwbaarheidsinterval is kleiner: {7,7%,24,3%}. Het percentage ligt ver aan de rand en in een 95%-betrouwbaarheidsinterval komt het niet voor. Er kan niet stellig vanuit worden gegaan dat met de gevonden waarde (16,0%) generaliseerbare uitspraken kunnen worden gedaan over de groep 20 tot 34-jarigen. In de andere leeftijdsgroepen ligt het werkelijke percentage centraler in het 99%-betrouwbaarheidsinterval. Uitspraken over de groep 20 tot en met 34 jarigen moeten dus met de nodige voorzichtigheid gedaan worden.

Een ander ijkpunt voor de betrouwbaarheid is het geslacht van de omwonenden. In alle gevallen blijkt een kleine meerderheid van vrouwen te bestaan. Op dit punt wijkt de steekproef weinig af van de werkelijkheid (tabel 4.2).

Tabel 4.2: Man/vrouw-verdeling van respondenten van de omwonenden-enquête en de bevolking in de buurtcombinaties Middenmeer en Betondorp en van de hele steekproef.

Categorie	Percentage Middenmeer/ Betondorp Steekproef	Percentage Middenmeer/ Betondorp DIADAM 1995	Percentage Middenmeer/ Betondorp Groen 1996	Percentage hele steekproef
vrouw	52	54	55,2	52,2
man	48	46	44,8	47,8
	n=75	n=10919	n=165	n=95

Als derde ijkpunt voor de representativiteit wordt gekeken naar de huishoudenssituatie. De voor vergelijking meest bruikbare tabel komt uit het groen-onderzoek. Het aantal alleenstaanden van 20 jaar en ouder in Betondorp en Middenmeer is 28,0%. In de hele steekproef is het aandeel alleenstaanden iets hoger: 31,5%. In vergelijking met het groot groen-onderzoek valt vooral het daar lagere percentage alleenstaanden op. De gegevens komen verder redelijk overeen (tabel 4.3).

Tabel 4.3: Huishoudenssituatie van de respondenten van de omwonenden-enquête.

Categorie	Percentage Middenmeer/ Betondorp steekproef	Percentage Middenmeer/ Betondorp Groen 1996	Percentage hele steekproef
alleen	28,0	22,6	31,5
partner	44,0	40,9	44,6
alleen/kind	4,0	3,7	3,3
partner/kind	22,7	29,3	19,6
anders	1,3	3,7	1,0
	n=75	n=164	n=92

Uit de hierboven getoonde vergelijkingen blijkt dat er soms een nogal grote afwijking is van de werkelijkheid. Voor andere gegevens zou dit ook zo kunnen zijn. Mogelijke oorzaken voor de afwijkingen zijn de volgende:

- de respons is vrij klein. Elke volgende respondent zou al een wijziging in de resultaten aan kunnen brengen;
- de steekproef is genomen in een vrij nauw afgebakend gebied (enkele blokken in Middenmeer, Betondorp en Diemen-Noord, zie bijlage 5). De uitspraken gelden dus ook voor dat gebied. De werkelijke situatie (en ook de steekproef van het groot groenonderzoek) omvat een groter gebied;

- het is mogelijk dat vooral mensen gereageerd hebben die zich betrokken voelen bij de sportparken. Er zijn geen niet-gebruikers tussen de respondenten te vinden. Hun beeld van de sportparken blijft dus onbeschreven. Als de respons per woningenblok wordt bekeken (zie bijlage 4), blijken de bewoners van Middenmeer die het dichtst bij de sportparken wonen (blok 1), de hoogste relatieve respons te hebben. Blok 2, 3 en 6 hebben een onderling vergelijkbaar grote respons, ondanks verschil in afstand. Blok 4 en 5 (Betondorp) hebben de laagste relatieve respons en zijn praktisch aan elkaar gelijk. Het is dus niet duidelijk of de nabijheid bepalend is voor de respons. Betrokkenheid speelt waarschijnlijk wel een rol, maar uit de mate van respons valt dit niet af te leiden.

Met de hieronder gepresenteerde gegevens wordt beoogd een indicatie te geven van verschillen in gebruik, zingeving en waardering van de sportparken door de omwonenden in de gekozen woonblokken. De gegevens zijn niet representatief. Met name waar het gaat om jongere mensen en alleenstaanden moet wat de betrouwbaarheid van de gegevens betreft een slag om de arm worden genomen. Over de kwalitatieve aspecten van het gebruik, de zingeving en waardering is voldoende informatie aanwezig. Slechts de niet-gebruikers blijven geheel buiten beschouwing.

4.2.2 Beschrijving van de omwonenden

In de tabellen 4.1, 4.2 en 4.3 is reeds een en ander prijs gegeven over de omwonende respondenten. Onder hen, en ook onder de werkelijke populatie omwonenden, bevinden zich veel ouderen (een meerderheid is ouder dan 50 jaar). Ouderen hebben vaak een huiselijk en minder gevarieerd vrijetijdsgedrag (p.14). Deze leeftijdsverdeling heeft naar alle waarschijnlijkheid gevolgen voor de aard van het gebruik van de sportparken. Omdat het aantal ouderen vrij hoog is, is het niet verwonderlijk dat er weinig huishoudens met thuiswonende kinderen zijn: nog geen kwart. Vrijwel iedereen beschouwd zich als Nederlander. In de Watergraafsmeer is het aantal etnische minderheden vrij laag vergeleken met de rest van Amsterdam. Het aantal vrouwen is iets hoger dan het aantal mannen. Dit is veelbetekenend voor het sportgebruik van de sportparken. Daar wordt voornamelijk voetbal aangeboden, een sport die in veel gevallen door jongere mannen wordt beoefend.

Het aantal hoger opgeleiden heeft onder de respondenten de overhand, 49,4% (zie bijlage 9, tabel 1a). Een kleine meerderheid van de respondenten (57,1%) heeft een betaalde baan of is zelfstandige. Van de niet-werkzamen ontvangt 64,1% een pensioenuitkering. Dit geeft nog maar eens aan dat rond de sportparken vrij veel senioren woonachtig zijn. Van de werkenden heeft 61,5% een werkweek van 31 tot en met 40 uur, vrij normaal dus. In de meeste gevallen verdienen de huishoudens rond Voorland en Middenmeer modaal tot boven-modaal (zie bijlage 9, tabel 2a).

De woonsituatie is typisch voor deze buurten: bijna de helft boven- en benedenwoningen. Verder is 37,4% flatbewoner. Van de respondenten heeft 40,7% een tuin of terras. Volgens DIADAM (1995) wonen in Betondorp en Middenmeer veel alleenstaanden. Zij zijn vooral tussen de 20 en 45 jaar oud. Tevens zijn er veel alleenstaande vrouwen van 65 tot 85 jaar. De jongere categorieën alleenstaanden zoeken veel sociaal contact buitenshuis, onder meer door sportieve activiteiten (p.16). De sportparken kunnen hen daarbij van dienst zijn.

4.2.3   Gebruik van de sportparken door omwonenden

Opvallend is dat alle respondenten wel eens gebruik maken van de sportparken Voorland en Middenmeer, om te sporten, te wandelen, te fietsen, te vissen of een wedstrijd te bekijken. Alle respondenten zijn dus enigszins bekend met wat er zich in de sportparken bevindt, hoe ze er uitzien, met andere woorden: ze kunnen er een mening over hebben.

Uit de steekproef blijkt dat 70,2% van de omwonende respondenten een sport heeft beoefend in 1995. Ter vergelijking: het landelijk gemiddelde bedroeg in 1990 75% (Kropman, 1992, p.11), maar daarbij zitten nog de 15 tot 20-jarigen. Het aantal sporters komt dus redelijk overeen met het landelijk gemiddelde. Ten opzichte van heel Amsterdam is er wel een vrij groot verschil, wanneer alleen wordt gekeken naar intensieve sportbeoefening (minimaal een keer per maand). Het aantal intensieve sportbeoefenaren in de steekproef komt dan op 68,2%, veel hoger dan de 37% voor heel Amsterdam² en ondanks de gemiddeld hoge leeftijd van de respondenten. Hoewel het in het Amsterdamse onderzoek ging om behoorlijke lichamelijke inspanning, zou dit er toch op kunnen wijzen dat selectieve interesse een drijfveer was om de vragenlijst in te vullen.

Een groot aantal mensen beoefent meer sporten. Opvallend is dat schaatsen vrij hoog scoort. De nabijheid van de Jaap Eden-baan is hier waarschijnlijk van invloed. In totaal hebben 63 mensen een meest beoefende sport ingevuld. Nummer 1 is tennis, gevolgd door atletiek/hardlopen/trimmen, wielrennen/toerfietsen en zwemmen. Het is belangrijk om te weten dat de categorie atletiek etcetera voornamelijk bestaat uit joggers/trimmers. Zo bestaat de categorie wielrennen/toerfietsen voornamelijk uit (toer)fietsers. Wandelen wordt hier buiten beschouwing gelaten als sport omdat het elders behandeld wordt.

Tabel 4.4: De door de respondenten van de omwonenden-enquête beoefende sporten, absoluut en percentueel.

Sport	aantal	%	eerste sport	
			sport	%
zwemmen	28	42,4	8	12,7
wielrennen/toerfietsen	22	33,3	8	12,7
schaatsen	21	31,8	5	7,9
tennis	19	28,8	10	14,3
atletiek/hardlopen	17	25,8	9	15,9
aerobics/fitness	12	18,2	4	6,3
voetbal	10	15,2	5	7,9
squash	7	10,6	2	3,2
gymnastiek/turnen	7	10,6	3	4,8
volleybal	3	4,5	2	3,2
vecht/verdedigingssport	3	4,5	2	3,2
roeien/kano	2	3,0	1	1,6
badminton	2	3,0		
hockey	1	1,5		
andere sport	7	10,6	4	6,3
	n=66		n=63	100,0

Het aantal individuele sporten in de top van de lijst is groot. Opvallend is dat van de vrouwelijke respondenten de sportdeelname hoger is dan bij mannen (zie bijlage 9, tabel 4). Onder vrouwen zijn sporten als zwemmen, tennis, schaatsen en aerobics als eerste sport erg populair. Van deze 'vrouwensporten' worden alleen tennis en schaatsen op Voorland en Middenmeer aangeboden, gedurende een deel van het jaar. De sportparken bieden dus

² De cijfers van de Amsterdamse sportparticipatie zijn afkomstig van de wederkerende Amsterdamse voorzieningen-enquête uit 1996 van het Amsterdamse Bureau voor Onderzoek en Statistiek. Publicatie is in voorbereiding. In het vervolg wordt hiernaar verwezen met 'Voorzieningen 1996'.

weinig sportmogelijkheden voor vrouwen. De sporten in de top zijn bovendien sporten die vaak recreatief beoefend worden. Dit strookt met de opvatting op pagina 8 dat sport meer en meer een recreatieve vorm wordt. De voornaamste sportactiviteit op Voorland en Middenmeer is voetbal. Deze sport wordt voornamelijk door mannen beoefend. Tussen de 140 senioren-teams zitten slechts vijf dames-teams. Maar veel mannelijke respondenten zijn van hogere leeftijd en zullen dus niet zo gauw voor voetbal kiezen.

De meeste sportende omwonenden sporten met regelmaat. Van hen beoefenen de meesten hun hoofdsport één keer per week of vaker. De nabijheid van Voorland en Middenmeer lijkt niet van invloed te zijn op de frequentie. De frequentieverdeling van omwonende respondenten die hun eerste sport op Voorland of Middenmeer beoefenen, is grotendeels gelijk aan die van alle ondervraagde sportende omwonenden (tabel 4.5).

Tabel 4.5: Frequentie van beoefening van de eerste sport onder respondenten van de omwonenden-enquête, totaal en op Voorland/Middenmeer.

Frequentie	Totaal		Voorland/Middenmeer	
	aantal	%	aantal	%
minder dan 1 keer per maand	1	1,6		
1 - 2 keer per maand	8	12,1	5	20,0
3 - 4 keer per maand	7	10,6	1	4,0
1 - 2 keer per week	32	48,5	12	48,0
3 keer per week of vaker	18	27,3	7	28,0
	n=66	100,0	n=25	100,0

Een minderheid (41,2%) van de sportende omwonenden maakt voor beoefening van de eerste sport gebruik van Voorland en/of Middenmeer. Zij beoefenen er (in volgorde) trimmen/joggen/atletiek, schaatsen, tennis en voetbal, veelal individuele sporten die praktisch elk moment van de dag beoefend kunnen worden. Voor diegenen die aangesloten zijn bij een vereniging is de bereikbaarheid van die vereniging het belangrijkste. Elf mensen hebben een kind dat sport bij een vereniging op Voorland of Middenmeer. Van alle sportbeoefenaren is 40% lid van een vereniging. Van alle ondervraagde omwonenden is 27,4% voor de beoefening van de eerste sport lid van een vereniging. In heel Amsterdam is het aandeel verenigingsleden 22% (Voorzieningen 1996). Ook hier is een hoger percentage in de steekproef te zien, wat mogelijk duidt op specifieke betrokkenheid bij het invullen. Voor de tweede of derde sport is niet gekeken naar het verenigingslidmaatschap.

De sportparken bieden ook plaats voor passieve beleving van sport. Bijna 44% van de omwonenden maakt op deze wijze gebruik van de sportparken. Twee derde van hen komt minstens één keer per maand naar een wedstrijd kijken (zie bijlage 9, tabel 5).

De overige activiteiten die op Voorland en Middenmeer mogelijk zijn, zijn wandelen, fietsen, vissen en spelen. De laatste categorie is in de vragenlijst buiten beschouwing gelaten. Vissen speelt geen rol bij de respondenten. De fietspaden, die het karakter hebben van doorgangswegen (vooral richting Diemen en vanuit Diemen naar de binnenstad), worden door bijna drie kwart van de omwonenden benut. Het dagelijkse gebruik is ondanks dat 'doorgangskarakter' niet bijzonder hoog, 37,9% van de omwonenden rijdt er één keer per week of vaker langs (zie bijlage 9, tabel 6), in veel gevallen voor een toerritje. Daarna komt pas 'boodschappen doen' of 'naar vrienden/familie gaan' in Diemen. De doorgang door de sportparken is dus meestal recreatief, maar vluchtig.

Bijna iedere respondent wandelt wel eens in de woonomgeving en de meesten, 71 omwonenden, komen daarbij op een van de sportparken. Van alle wandelaars komen er 19 ner-

gens anders dan op Voorland en Middenmeer. Bijna de helft van de ondervraagden maakt minstens één keer per week een wandeling waarbij de sportparken worden aangedaan (zie tabel 4.6).

Tabel 4.6: Frequentieverdeling wandelen op Voorland en Middenmeer respondenten van de omwonenden-enquête, absoluut en percentueel.

Frequentie	aantal	%
minder dan 1 keer per maand	10	14,5
1 - 2 keer per maand	20	29,0
3 - 4 keer per maand	7	10,1
1 - 2 keer per week	18	26,1
3 keer per week of vaker	14	20,3
	<u>n=69</u>	<u>100,0</u>

De ondervraagde omwonenden verblijven het langst op de sportparken als zij er hun eerste sport beoefenen of een wedstrijd bezoeken. Wandelen doen zij er meestal niet langer dan een uur. Fietsen is niet in tijd gemeten, omdat de fietspaden naar verwachting dienden als doorgangsroute. De verblijftijd is daarbij verwaarloosbaar.

Tabel 4.7: Duur van de activiteiten van respondenten van de omwonenden-enquête.

Activiteit	Tijdsduur tot 1 uur		1 t/m 2 uur		meer dan 2 uur		totaal aantal
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	
beoefening hoofdsport	6	27,3	9	40,9	7	31,8	n=22
wedstrijdbezoek	11	26,2	17	40,5	14	33,3	n=42
wandelen	44	62,9	24	34,3	2	2,9	n=70

Bij de sporters moet worden aangetekend dat de tijdsduur die voor overige, minder beoefende sporten niet bekend is. Aangezien het vooral om individuele sporten gaat die veelal geen verenigingsverband behoeven (fietsen, schaatsen, joggen), wijken de hierboven genoemde percentages waarschijnlijk niet veel af. Bij teamsporten is naar verwachting de verblijfsduur op de sportparken langer, omdat daarbij meer gepland en in een (gezellige) groep getraind wordt. Van de 19 omwonenden die hun eerste sport in verenigingsverband op Voorland en/of Middenmeer beoefenen, verblijven de vier teamsporters allen langer dan twee uur in de sportparken. Van de overige individuele sporters zijn dat er maar twee. Vijf verblijven er korter dan een uur, acht tussen de één en twee uur. Het verband is hier significant (zie bijlage 9, tabel 7). Sporters maken dus het meest intensief gebruik van de sportparken, verenigingsleden lijken daarbij de kroon te spannen.

Het wandelen neemt qua tijdsduur geen prominente plaats in. Een mogelijke verklaring is dat de paden, net als de fietspaden, gebruikt worden als doorgangsroute. Voor bijna twee derde van de omwonende respondenten blijkt dit aspect inderdaad belangrijk tot zeer belangrijk te zijn. De sportparken zijn in veel gevallen onderdeel van een route naar Diemen of het Flevopark. Als wandelruimte moeten Voorland en Middenmeer concurreren met Frankendael en een combinatie van andere locaties, zoals de Oosterbegraafplaats en het genoemde Flevopark. Om echt van concurrentie te spreken gaat eigenlijk te ver. Deze groenvoorzieningen worden veelal als een aaneenschakeling van groene gebieden gezien. In het onderzoek van Gadet & Wiggers (Groen 1995) is gevraagd naar het bezoek aan enkele parken in de Watergraafsmeer (Darwinplantsoen, Flevopark en Frankendael). Daaruit bleek Frankendael vrij populair te zijn. Het parkbezoek is daar vaak doel op zich. Zo'n 60% van de bevolking van Betondorp en Middenmeer bezoekt een park maximaal elf keer per jaar. Frankendael wordt door Middenmeeders vaker bezocht. Op de bezoekers van Frankendael na verblijft de meerderheid niet langer dan een half uur in het park. Frankendael nodigt uit tot een langer verblijf. Van de 168 respondenten uit Betondorp en

Middenmeer noemden tien mensen Voorland en Middenmeer als andere groene plek met recreatieve betekenis.

Het wedstrijdbezoek neemt vrij veel tijd in beslag. Als men komt kijken, dan is dat meestal langer dan een uur (bijna drie kwart van de gevallen). Deze tijdsduur kan verklaard worden met de constatering dat er voornamelijk voetbal te zien is op Voorland en Middenmeer. Een normale wedstrijd duurt 90 minuten.

4.2.4 Redenen voor het gebruik van Voorland en Middenmeer door omwonenden

Om iets te weten te komen over de redenen om gebruik te maken van de voorzieningen op Voorland en Middenmeer, is gevraagd naar algemene redenen om te sporten en te wandelen (zie ook bijlage 9, tabel 8 en 9). De sporters noemden 'ontspanning' het vaakst als zeer belangrijke reden (67,9%), voor 'gezondheid' (65,0%) en 'buiten zijn' (58,3%). 'Presteren' is voor weinigen belangrijk. Dit ligt waarschijnlijk deels aan de leeftijd van de respondenten, maar ook aan het recreatieve belang van de sport (p.11).

Omwonenden kiezen Voorland of Middenmeer als sportlocatie vanwege de mooie omgeving en de goede bereikbaarheid. Voor de wandelaars zijn in de eerste plaats 'beweging' (62,7%), gevolgd door 'ontspanning' (60,5%) en 'een luchtje scheppen' (47,4%) zeer belangrijk. Verder noemt een tiental wandelaars specifiek de aanwezigheid van natuur, van vogels, bomen en bloemen als reden om er te gaan wandelen. Als reden om aan sport te doen of te wandelen, worden lichamelijke en recreatieve aspecten dus het vaakst als belangrijk beschouwd. Dat deze redenen ook wel eens kunnen gelden voor de mensen die op de fiets door de sportparken gaan, blijkt uit het feit dat het maken van een toeritje populair is. Andere doelen hebben de ondervraagde respondenten beduidend minder vaak voor ogen. 'Op weg naar een andere bestemming', waarbij woon-werkverkeer is uitgesloten, komt op de tweede plaats met 26,1%.

De omwonenden die niet gebruik maken van de sportvoorzieningen op Voorland en Middenmeer blijken daarvoor met name fysieke redenen te hebben. De gezondheid en de leeftijd worden het meest aangewend als reden om niet te sporten. Het ontbreken van tijd is voor slechts enkelen een reden om niet te sporten. Het lijkt dan ook vrij logisch een verband te leggen tussen sportdeelname en leeftijd. Uit tabel 4.8 blijkt dat naarmate de leeftijd hoger is, de sportparticipatie lager is. De gedachte dat oudere mensen de sportparken anders gebruiken (p.35) is dus niet zo vreemd. Opvallend is het relatief lage percentage sporters in de jongste leeftijdscategorie. Een verklaring hiervoor is dat deze groep in de steekproef afwijkt van de werkelijke situatie (p.32). Het verband is significant: 0,0000.

Tabel 4.8: Sportbeoefening onder respondenten van de omwonenden-enquête per leeftijdscategorie, absoluut en percentueel

		Leeftijd				Totaal
		20 t/m 34 jaar	35 t/m 49 jaar	50 t/m 64 jaar	65 jaar en ouder	
Doet aan sport	aantal	15	27	15	9	66
	%	100,0	93,1	65,2	36,0	71,7
nee	aantal		2	8	16	26
	%		6,9	34,8	64,0	28,3
Totaal	aantal	15	29	23	25	92
	%	16,3	31,5	25,0	27,2	100,0

'Bereikbaarheid' werd vaak als reden genoemd om juist op Voorland of Middenmeer te gaan sporten. De bereikbaarheid, alsmede de ligging en de nabijheid werden veelvuldig ingevuld als positief punt. Iedereen woont dan ook dichtbij, op maximaal 1.000 meter van de sportparken. De reisduur er naartoe is kort. Meer dan de helft doet er maximaal vijf minuten over, bijna een derde tussen de vijf en zestien minuten en 14 mensen doen er langer over. Vrijwel iedereen komt te voet of met de fiets naar de sportparken, zes mensen komen er met de auto. Per geografische afstand is de tijdsafstand als volgt (tabel 4.9):

Tabel 4.9: De reisduur naar de sportparken Voorland en Middenmeer in verhouding tot de afstand, per aantal respondenten van de omwonenden-enquête.

Reisduur naar sportparken in minuten	Afstand tot sportparken in meters			
	grenzend aan	500m	1000m	totaal
	aantal	aantal	aantal	aantal
t/m 5 min.	27	12	9	48
6 t/m 15 min.	7	10	7	24
16 min. of meer	1	7	6	14
totaal	35	29	22	n=86

Hoe korter de afstand is, hoe korter de gemiddelde reisduur. Er moet wel een opmerking bij de afstand en reisduur gemaakt worden. Neemt men de afstand en tijd van huisdeur tot de rand van de sportparken, tot de rand van hetzij Voorland hetzij Middenmeer of tot de voorziening? Mensen in blok 1 wonen aan de rand van Middenmeer, Voorland is voor hen verder weg. Bij tabel 4.9 is uitgegaan van afstand tot de rand van Voorland of Middenmeer, naar de specifieke ingang die iemand kiest is niet gekeken.

Over het tijdstip waarop activiteiten worden uitgevoerd, zijn geen vragen gesteld. Wat de veldsporten betreft, is dit feitelijk wel bekend: doordeweeks in de avonden training en in het weekend overdag en 's avonds wedstrijden. Voor de individuele sporten is dit niet bekend. Van wandelen kan worden verwacht dat dit voornamelijk overdag gebeurt, omdat het genieten van de omgeving hierbij een rol speelt. Voor fietsen geldt dit ook, zolang het het maken van toertjes betreft. Wedstrijden worden vooral in het weekend bezocht.

4.2.5 Waardering van de sportparken door omwonenden

Sport is de hoofdactiviteit op Voorland en Middenmeer. Het worden niet voor niets sportparken genoemd. Alleen al het feit dat deze voorziening er is wordt door acht omwonenden als waardevol gezien. De kwaliteit en de kwantiteit van de sportvoorzieningen worden gewaardeerd met een ruime voldoende: kwaliteit gemiddeld 7,67 en kwantiteit gemiddeld 7,55. Het algemene cijfer voor de sportparken is nog hoger: 8,10. Uit het groot groenonderzoek (1996) blijkt dat de mensen uit Betondorp en Middenmeer de mogelijkheden voor georganiseerd en ongeorganiseerd sporten voldoende vinden: 7,47 respectievelijk 6,65. Dat de georganiseerde sport hoger gewaardeerd wordt, is niet opvallend: daarvoor zijn maar liefst drie sportparken aanwezig: Voorland, Middenmeer en Drienburg. In deze paragraaf komen de diverse aspecten waarvan een rapportcijfer is gevraagd aan de orde, de beoordeling dus. Daarnaast komen de achterliggende waarden aan bod die medebepalend zijn voor de beoordeling. Voor die achterliggende waarden is gekeken naar de open antwoorden en opmerkingen die de respondenten hebben gemaakt.

Diversiteit

Dat diversiteit van voorzieningen belangrijk is, komt naar voren uit een groot aantal opmerkingen. Diverse sporten en aspecten daarvan zijn van positieve invloed op de sportparken: "het is onmisbaar voor mijn joggen", "leuke hardlooprouten", "rustige, verlichte wandelpaden om 's avonds te trimmen";

"je kunt er af en toe een voetbalwedstrijdje kijken", "altijd wat te zien als je van sport houdt";

"verenigingsleven", "grote hoeveelheid verenigingen", "behoud verenigingen, minder fusies";

"teamsporten (sociale contacten)", "veel jeugd-sporters", "kinderen hebben reuzeplezier in het sporten daar".

Een vijftal respondenten vindt dat de diversiteit aan sportvoorzieningen niet groot genoeg is. Zij vinden dat er "te eenzijdige sportmogelijkheden" zijn, dat er "meer diversiteit aan voorzieningen" moet komen en dat de sportparken de "mogelijkheid (...moeten...) bieden tot meer en permanent beoefenen van de favoriete sport. De wens naar meer variatie op sportief gebied blijkt ook uit de wens naar meer voorzieningen. Van alle gewenste voorzieningen springt er een uit: een sporthal (volgens acht respondenten). Ook populair is het zwembad en een uitbreiding van het aantal tennisbanen. De Jaap Eden-baan is een regelmatig terugkerend thema. Twee mensen zien deze ijsbaan graag overkapt, "de ijsbaan moet blijven", zegt een respondent. De gewenste sportvoorzieningen die genoemd worden, zijn een nieuwe atletiekbaan, een "jogging-track", voor kinderen is de aanwezigheid van trapveldjes belangrijk volgens twee respondenten, voor senioren jeu de boules-banen. Iemand wenst een kunstgrasveld erbij op Voorland, een ander mist een hockey-voorziening. Ten slotte worden nog fitness- en saunavoorzieningen genoemd.

De sportparken gelden niet alleen als sportvoorziening, maar ook als recreatiegebied. Dit bevordert enerzijds de diversiteit, anderzijds is over de diversiteit aan recreatieve voorzieningen veel op te merken. Op bepaalde punten zijn Voorland en Middenmeer al op vele soorten gebruikers gericht. Een aantal positieve aspecten worden genoemd, zoals "trekt zowel wandelaars als sporters aan", "er is van alles", "bezigheden voor zowel jongeren als ouderen", "het is er goed fietsen" en "de jongere generatie laten genieten van sport en natuur".

Aan de andere kant is er ook kritiek op de attractiviteit van de sportparken. Volgens een respondent is er "te veel van hetzelfde". Verder wordt de als positief punt genoemde kindvriendelijkheid in twijfel getrokken. Twee respondenten vinden dat er "te weinig te doen (...is...) voor kleine kinderen". Ook vijf anderen zien graag "meer speelruimte voor kinderen", "een kinderboerderij" of "een grote speeltuin", al dan niet met toezicht.

De inrichting zou wat gezelliger kunnen. Een respondent noemt met name de omgeving van de ijsbaan, die beter aan de eisen van de tijd aangepast moet worden. Waar men ook naar uitziert is een gelegenheid om iets te drinken of te eten. Vier respondenten zien graag een theehuis of café(-restaurant) verschijnen. Twee andere zaken die gewenst werden, zijn een "gebeds-/meditatieruimte" en een "educatief centrum (voor sport en natuur)".

De diversiteit van een sportpark in het algemeen wordt bevorderd door de wandelvoorzieningen. De mogelijkheden om er te wandelen worden hoog gewaardeerd: gemiddeld 8,20. Opvallend is het cijfer dat wandelaars die op Voorland en Middenmeer komen, geven voor de wandelmogelijkheden: 8,54. Dit is hoger dan het cijfer van alle ondervraagden die wel eens in de woonomgeving wandelen (8,26) en de gehele respondentengroep. Het lijkt er dus op dat degenen die in de sportparken wandelen een gunstiger perceptie van de wandelmogelijkheden hebben dan degenen die elders wandelen en dus minder goed bekend zijn met de mogelijkheden. Veel omwonenden zetten hun hoge cijfer kracht bij: "wandeler graag", "prettig wandelgebied", "maak wandeling via park" (13 respondenten). Aan de andere kant vindt iemand het aantal wandelpaden onvoldoende. Een aantal mensen (13) geeft suggesties om de sportparken anders in te richten: "meer parkachtig, meer wandelgelegenheden", "wandelpaden vriendelijker maken", "omzetten enkele velden in landschapspark à la Frankendael", "meer bankjes, bomen, bloemen", "vijver, speeltuin, kleutervijver (à la Vondelpark)". Een respondent wil graag "een lustoord voor alle leeftijden".

Het hoge cijfer voor wandelmogelijkheden heeft wellicht betrekking op de mogelijkheid een ommetje te maken ("je hebt een doel om eruit te gaan"), of de sportparken worden beschouwd als deel van een langere route. In dat geval is de ligging van de sportparken en de daarbij horende groenvoorzieningen in de woonomgeving en de mogelijkheid om snel (enigszins) uit de drukte van de stad te geraken van positieve invloed op het cijfer.

De opmerkingen over diversiteit bevestigen ten eerste dat men zich bewust is van keuzealternatieven, dat sport en recreatie een veelheid aan mogelijkheden in zich hebben om identiteit te vormen (p.8). Ten tweede dat een pluriform ruimtegebruik de (compacte) stad ten goede komt, meer bevolkingscategorieën aanspreekt en een bijdrage kan leveren aan zowel intensivering als kwaliteitsverbetering van de ruimte (p.12).

Nabijheid en bereikbaarheid

Nabijheid van groen en sport blijkt belangrijk te zijn, getuige tabel 4.10:

Tabel 4.10: Belang van grote groenvoorzieningen en sportparken in woonbuurt volgens respondenten van de omwonenden-enquête.

	Groen in de buurt		Sportpark in de buurt	
	aantal	%	aantal	%
zeer belangrijk	74	80,4	52	57,8
belangrijk	16	17,4	31	34,4
onbelangrijk			4	4,4
zeer onbelangrijk	2	2,2	3	3,3
	n=92	100,0	n=90	100,0

Vier mensen spreken zich expliciet uit over het belang van sportparken in de woonomgeving: "uitgelezen buitensportvoorziening binnen de stadsgrenzen", "sportparken moeten blijven, anders is sport in deze omgeving onbereikbaar", "iedereen moet de mogelijkheid hebben in de buurt te sporten" en "dat men in de buurt kan sporten".

De ligging, de bereikbaarheid en het feit dat kinderen er zelf naartoe kunnen gaan wordt door 19 respondenten nog specifiek genoemd als positief punt. Iemand anders ziet juist het tegengestelde: "voor de meerderheid van de (...Amsterdamse...) bevolking te achteraf gelegen" en "door de ligging" vindt deze persoon "sociale controle onmogelijk".

Dat de bereikbaarheid hoog scoort (8,06), is niet vreemd. De omwonenden wonen op

maximaal een kilometer afstand van de sportparken. De bereikbaarheid per openbaar vervoer kan volgens een respondent beter. Het rapportcijfer hiervoor is iets lager dan het algemene cijfer: 7,93. Overigens moeten bereikbaarheid en nabijheid niet met elkaar verward worden. Nabijheid heeft meer te maken met de absolute afstand, bereikbaarheid met relatieve afstand. Voor omwonenden vloeien deze twee begrippen in elkaar over.

Leefbaarheid

Dankzij het groen en de activiteiten die in de sportparken plaatsvinden, worden ze door velen (36 respondenten) beschouwd als katalysator van leefbaarheid. Ze "maken de buurt aantrekkelijker", ze zorgen voor "gezelligheid en sfeer", voor "ontspanning", "recreatie" en "rust, een rustige omgeving", een "gevoel dat je buiten woont". Andere genoemde aspecten zijn "ze geven levendigheid aan de buurt", "ze zijn een reden om er te blijven wonen" en "sportparken voorkomen sociale onrust". De sportparken "houden de jeugd van de straat, ze kunnen zich er uitleven". De gezelligheid krijgt als cijfer een 7,03.

Een kwalitatief goed sportpark draagt bij aan de leefbaarheid. Goed onderhoud, veiligheid en weinig overlast vormen daarbij belangrijke aspecten. Volgens een behoorlijk aantal respondenten mankeert er nogal wat aan het onderhoud aan de sportparken. Allerlei aspecten komen daarbij aan de orde: de sloten, de velden, het speeltuintje en de bestrating. Zeven omwonenden vinden dat het groen en de sportvoorzieningen beter onderhouden en schoon gehouden moeten worden. In totaal hadden 14 mensen iets aan te merken op het onderhoud. Twee respondenten vinden juist dat er in het algemeen sprake is van goed onderhoud en een goede kwaliteit sportvoorziening.

De veiligheid wordt door zeven omwonenden aan de kaak gesteld. Zij vinden de parken (sociaal) onveilig, er is te weinig preventieve controle en er moet een betere verlichting komen. In het algemeen verdiend de veiligheid een ruime voldoende: 7,01.

De parkeeroverlast wordt als probleem al enige tijd erkend. Van alle aspecten die de respondenten met een rapportcijfer moesten waarderen, scoorden de parkeervoorzieningen dan ook het laagst: 6,22. Grote knelpunten zijn de te kleine parkeerruimtes bij het Ajaxstadion aan de ene kant en de ijsbaan aan de andere kant. Dat er klachten kwamen over het parkeren van auto's werd dus verwacht. Suggesties om het parkeerprobleem op te lossen werden ook aangedragen. Drie omwonenden noemden als oplossing "een ondergrondse parkeergarage", een ander adviseerde "parkeerruimte in verwaarloosd parkje naast 'De Meer'".

De grootte is voor een respondent oorzaak van onoverzichtelijkheid. Er is volgens deze omwonende een slechte infrastructuur in het park. Een persoon vindt de sportparken te besloten en ziet liever een sportpark met een open karakter, met een centrum waar je kunt parkeren. Een ander vindt de sportparken verouderd. Iemand vindt het goede aan de sportparken dat ze niet ingekneld liggen. Een omwonende roemt het openbare karakter. Een positief aspect is voor drie mensen de grootte en de concentratie van voorzieningen. Gek genoeg vindt een ander de sportparken "kleinschalig en daardoor overzichtelijk".

Dat er in het algemeen hoge waarderingen zijn gegeven, komt ook omdat de sportparken weinig overlast veroorzaken. Voor 28,6% van de ondervraagden bleek er overlast te bestaan. Slechts 4,4% ondervindt veel overlast. Deze overlast bestaat uit de overlast van het verkeer, met name parkeeroverlast (15 keer genoemd), geluidshinder (acht keer) en supporters van Ajax (vijf keer).

Veel respondenten (35) geven nog aan dat zij groen belangrijk vinden: "Het is een stukje groenvoorziening, het is een groene long", "natuur, groen is positief", "koester groenvoorzieningen", "groen is tegenwicht tegen lawaai en stank Ringweg/Middenweg", "het is fris", zijn veel gehoorde opmerkingen. Uit de theorie bleek al dat groen belangrijk is als contrast met steen en beton (p.12). Er is ook kritiek op met name de staat van het groen: "geen natuurlijke omgeving, geen afwisseling", "veel grote bomen gekapt", "te weinig plek voor natuur, er is een groter ecologisch lint nodig", "groenaanleg kan beter", "meer groen nodig" (8 keer). De natuur in de sportparken wordt gewaardeerd met een 7,87.

4.2.6   De zingeving door omwonenden

De zingeving is getoetst met behulp van stellingen. Elke stelling gaf een houding, een kijk op Voorland en Middenmeer aan. De respondenten konden aangeven in hoeverre ze het met deze stellingen eens waren. De hiervoor genoemde waarden versterken in dat opzicht vaak bepaalde visies ten aanzien van Voorland en Middenmeer.

a. De sportparken Voorland en Middenmeer zijn ingericht voor de sporters, voor anderen valt er niets te beleven.

Hier waren de respondenten het in het algemeen niet mee eens. Slechts 24,1% van hen kon zich hierin vinden. De meeste mensen zien de sportparken dus niet louter als park voor sporters. Dit bevestigt de grote belangstelling en waardering voor het medegebruik.

b. In de sportparken Voorland en Middenmeer kun je op elk moment terecht om er je favoriete sport te beoefenen.

h. De sportparken Voorland en Middenmeer zijn niet geschikt om te wandelen.

Over stelling b. waren de meningen verdeeld. Een kleine meerderheid (54,4%) kijkt daadwerkelijk zo tegen de sportvoorzieningen aan. 10,3% is het hier zeer mee eens, 7,4% is het er zeer mee oneens. Het is niet voor niets zo dat er vele mogelijkheden ter verbetering en uitbreiding van het arsenaal aan sporten worden aangevoerd. Voor een wandeling kun je er wel praktisch elk moment terecht, maar het aantal paden en de variatie is gering. Stelling h. ging over de wandelmogelijkheden. 83,6% ziet de sportparken juist wel als wandelpark. Bijna de helft, 47,1%, is het met deze stelling zeer oneens.

c. De sportparken Voorland en Middenmeer zijn een plaats voor kinderen om te spelen.

Ruim twee derde is het eens met stelling c. De sportparken maken deel uit van de woon-omgeving, een omgeving waar ook kinderen opgroeien. Voor hen zijn er wat speeltoestellen, mogelijkheden om tegen een bal te trappen en andere speelmogelijkheden. Mogelijk spelen deze aspecten een rol bij deze houding ten aanzien van Voorland en Middenmeer.

Een rol bij deze houding speelt wellicht het hebben van kinderen. In totaal hebben 21 huishoudens één of meer kinderen. Van hen zijn elf het eens met deze stelling, zeven niet en drie waarden ontbreken.

d. De sportparken Voorland en Middenmeer zijn een plaats om tot rust te komen.

e. Dankzij de sportparken Voorland en Middenmeer is deze buurt prettig om in te wonen.

Een overduidelijke meerderheid (85,2%) is het eens met stelling d. Dit verduidelijkt stelling a. De sportparken worden niet beschouwd als park voor sporters, maar eerder als plaats voor rust, voor rustige ontspanning voor omwonende respondenten, onder wie veel ouderen. Een logisch gevolg hiervan is dat men de sportparken beschouwt als objecten die de buurt leefbaar maken. Men is het in grote mate eens met stelling e. 43,2% is het hier zeer mee eens, 46,6% is het er mee eens. Een nuance moet hierbij wel gemaakt worden. Het zal niet zo zijn dat alléén door de aanwezigheid van twee sportparken de buurt leefbaar is. Er zijn meer grote groenvoorzieningen die daaraan bijdragen. Maar toch geeft dit hoge percentage weer dat de sportparken van veel betekenis zijn voor de omwonenden.

f. De sportparken Voorland en Middenmeer bieden veel natuurschoon.

Een aspect dat aan de leefbaarheid bijdraagt, is de aanwezigheid van natuurschoon. Stelling f. toont aan dat men de sportparken veelal beschouwt als plaats voor natuur. 82,3% van hen is het hier in meer of mindere mate mee eens. Een sportpark dat door omwonenden in zo grote mate wordt beschouwd als plaats van rust, natuur en verschafter van leefbaarheid, is dan ook volgens velen geen mogelijke bouwlocatie.

g. Het is goed als er woningen worden gebouwd op een deel van Voorland en Middenmeer.

i. De sportparken Voorland en Middenmeer mogen nooit verdwijnen uit Watergraafsmeer.

12,9% kon zich vinden in stelling g. In het algemeen kan dus worden gesteld dat de omwonenden Voorland en Middenmeer beschouwen als onmisbare voorziening. Stelling i wordt door 87,2% onderschreven. Over eventuele woningbouw zijn veel losse reacties gegeven. Veel mensen lijken zich zorgen te maken over het idee dat er woningen op een deel van de sportparken gebouwd zouden kunnen worden. Ook het besluit om op de plaats van Ajax woningen te bouwen, is voor sommigen onacceptabel. Een korte bloemlezing van 20 reacties:

"afblijven van het groen van 'De Meer', geen woningbouw op Voorland", "verdere aantasting door woning/kantoorbouw onaanvaardbaar in toch al niet zo groene stad", "bouwplannen zijn stompzinnig", "enquête is een onbehoorlijke manier om duidelijk te maken dat het stadsdeel woningen wil bouwen", "het idee van speculanten en politici groen te willen vernietigen", "eens is Amsterdam toch vol, beter uitbreiden naar buiten toe, bijvoorbeeld IJ-meer", "sportparken moeten blijven, niet hele stad volbouwen", "woningbouw elders, beide sportparken handhaven, niet bebouwen", "jammer dat het steeds meer gezien wordt als woningbouwlocatie", "woningbouw betekent einde woongenot", "er zullen wel weer woningen komen gezien de reputatie van de deelraad", "sportparken moeten zo blijven", "geen behoefte aan veranderingen", "onzekerheid i.v.m. woningbouw".

Een aantal anderen heeft minder problemen met gedeeltelijke bebouwing: "bebouwen Ajax geen probleem" en "voorstander van woningbouw op een groot deel van Voorland"(2), "wel wat woningen erbij, maar niet te veel" (1), "deels bebouwen is o.k., maar sportvoorzieningen in de wijk wel op peil houden, bijvoorbeeld Frankendael benutten voor uitbreiden sportieve variatie" (1).

Het merendeel van de respondenten is duidelijk tegen woningbouw, maar niet iedereen ziet alleen maar nadelen in gedeeltelijke bebouwing. Wat duidelijk is, is dat dit onderwerp sterk leeft onder de omwonenden en wat verder uit de teneur van andere opmerkingen blijkt, is dat men weinig op heeft met de lokale politiek.

De respondenten van de omwonenden-enquête hebben gemiddeld de volgende rangorde aangegeven aan de in de enquête gepresenteerde toekomstscenario's:

1. combineren sportpark en stadspark;
2. handhaven huidige situatie met woningbouw op de plaats van het Ajax-stadion;
3. vergroting van de diversiteit aan sportvoorzieningen;
4. uitbreiding van het aantal parkeerplaatsen;
5. woningbouw op Middenmeer.

De eerste drie mogelijkheden liggen nog redelijk dicht bij elkaar. Opties vier en vijf kennen een duidelijk lagere score. De sportparken worden al met al gezien vanuit een recreatief, leefbaarheidsperspectief dat strookt met de idee rond recreatieve concentratiepunten: diverse voorzieningen in een ruimte geconcentreerd.

4.2.7   Samenvatting respondenten van de omwonenden-enquête

De respondenten zijn van doorgaans wat hogere leeftijd, er zijn niet zo veel huishoudens met kinderen. Bijna de helft heeft hoger onderwijs voltooid, hun inkomens zijn meest modaal of daarboven. De omwonenden maken allen in meer of mindere mate gebruik van de sportparken. Vooral het maken van een (korte) wandeling is populair. Het groen en de nabijheid maken van de sportparken een onmisbaar element voor een leefbare buurt. Aantasting hiervan, bijvoorbeeld door woningbouw, wordt afgekeurd. Het parkachtige van de sportparken zien ze het liefst verder uitgebreid, alsmede het aantal sportieve en recreatieve voorzieningen.

4.3   Steekproefomschrijving: de respondenten van de sportverenigingsleden-enquête

In totaal hebben 75 sporters een vragenlijst ingevuld. De gegevens over de respons staan in bijlage 6. Hieronder worden de resultaten van deze enquête behandeld, waarbij dezelfde volgorde wordt gehanteerd als bij de beschrijving van de omwonenden-enquête.

4.3.1   Betrouwbaarheid van de gegevens

Het is niet de bedoeling met deze enquête een afspiegeling van de werkelijkheid te geven, maar een indicatie te krijgen van wat voor soort mensen er op de sportparken komt en waarin zij van elkaar verschillen in gebruik, zingeving en waardering. In werkelijkheid

worden de sportparken voor het grootste deel bevolkt door (mannelijke) voetballers. De sporters in de steekproef geven een indruk van de verschillende waarderingen en zingen-ingen, mede dankzij de keuze van de verenigingen.

4.3.2 Beschrijving van de sportverenigingsleden

De verenigingsleden zijn in het algemeen middelbaar tot jong van leeftijd (tabel 4.11). Dit is op zich niet zo vreemd. Bij omwonende respondenten was aangetoond dat men naar-mate men ouder wordt, minder gaat sporten.

Tabel 4.11 Leeftijdsverdeling respondenten verenigingsleden-enquête

Leeftijd	aantal	%
20 t/m 34 jaar	26	36,1
35 t/m 49 jaar	36	50,0
50 t/m 64 jaar	9	12,5
65 jaar en ouder	1	1,4
Totaal	72	100,0

De meeste respondenten (74,6%) zijn mannen. Bij voetbal en atletiek zijn zij oververte-genwoordigd in de steekproef. Bij de tennissers hebben vrouwen de meerderheid. Van de sporters heeft een vrij groot aantal een huishouden met kinderen: 45%. Van bijna twee derde van die huishoudens sport ook het kind bij een vereniging op Voorland of Midden-meer. De huishoudenssituatie is afgebeeld in bijlage 9, tabel 3.

De meeste sporters (84,7%) verrichten betaalde arbeid in loondienst of als zelfstandige. Meestal bestaat die arbeid uit een volledige werkweek (38-40 uur in ruim 75% van de gevallen). Van de weinige niet-werkenden hebben er vier een werkloosheids-of wao-uitkering, twee een pensioen-uitkering. Van de inkomens die de huishoudens verdienen, is ruim 40% modaal, tussen de 2500 en 4000 gulden netto per maand per huishouden. Van de rest zit de helft erboven en de helft eronder (bijlage 9, tabel 2b). De respondenten zijn middelbaar tot hoger opgeleid (bijlage 9, tabel 1b).

Van alle respondenten onder de clubleden kunnen er 12 als omwonende worden bestem-peld. Dit is, de ontbrekende waarden buiten beschouwing gelaten, 20% van het totaal. De meeste sporters komen dus van verder. Het grootste aandeel hebben sporters uit Zuid Oost, gevolgd door Oost, Zeeburg, Diemen en Binnenstad. De rest is over een groot gebied, dat niet alleen Amsterdam omvat, verspreid (zie bijlage 10).

De reistijd naar Voorland of Middenmeer bedraagt in de meeste gevallen tussen de vijf en vijftien minuten (54,9%). Bijna een derde heeft een à twee kwartier nodig. Voor 10% bevinden de sportparken zich op een afstand van maximaal vijf minuten, de rest heeft meer dan een half uur nodig. Het meest gebruikte vervoermiddel is de fiets (bijna de helft van de sporters). 40,3% komt met de auto. Aangezien velen verder van de sportparken wonen, wordt weinig overlast van de sportparken ondervonden. Tien respondenten geven te kennen overlast te hebben van sommige activiteiten. Slechts een van hen ondervindt veel overlast. Het gaat bij die overlast om auto's of voetbalsupporters.

4.3.3   Gebruik van de sportparken door sportverenigingsleden

Onderzocht is alleen het gebruik voor sportdoeleinden. Er zijn wel enkele andere activiteiten die door de respondenten worden uitgevoerd, maar die blijken meestal aan de sport verwant te zijn, zoals jureren bij wedstrijden, neven-activiteiten in het clubhuis, besturen et cetera. Een enkeling wandelt er wel eens. De sporten die door de clubleden beoefend worden, zijn (tabel 4.12):

Tabel 4.12: de door de ondervraagde verenigingsleden beoefende sporten, onderverdeeld naar alle sporten en eerste sport.

Sport	aantal	%	eerste sport	%
voetbal	40	56,3	34	48,5
atletiek/hardlopen	33	46,5	21	30,0
tennis	20	28,2	11	15,9
schaatsen	19	26,8	1	1,4
squash	6	8,5	1	1,4
wielrennen/toerfietsen	11	15,5	1	1,4
andere sport	4	5,6	1	1,4
zwemmen	10	14,1		
aerobics/fitness	7	9,9		
volleybal	5	7,0		
handbal	2	2,8		
roeien/kano	2	2,8		
basketbal	2	2,8		
badminton	1	1,4		
golf	1	1,4		
			70	100,0

De meeste respondenten zijn voetballers, atleten en trimmers komen op de tweede plaats. De clubleden zijn allen intensieve sporters (tabel 4.13). Een lidmaatschap motiveert waarschijnlijk om vaker en langer te gaan trainen. Ook de lengte van de trainingen is daardoor vrij lang: bijna 80% sport langer dan twee uur per keer.

Tabel 4.13: Frequentie sporten door respondenten verenigingsleden-enquête.

frequentie	aantal	%
1 of 2 keer per maand	4	6,0
3 of 4 keer per maand	9	13,4
1 of 2 keer per week	23	34,3
3 keer per week of meer	31	46,3
Totaal	67	100,0

De verenigingssporters zijn dus vrij hoog frequente bezoekers van Voorland en Middenmeer die er ook nog eens lang verblijven: bijna 90% geeft aan langer dan twee uur op Voorland of Middenmeer te verblijven. Het is niet bekend of omkleden en eventueel een drankje na afloop hierbij is inbegrepen.

De belangrijkste nevenactiviteit van de verenigingssporters op Voorland en Middenmeer is het bekijken van wedstrijden. Van de 72 sporters gaan er 61 wel eens kijken naar een wedstrijd. De frequentie is niet zo hoog. Minder dan een derde doet dit een keer per week of vaker. De duur van het toeschouwen is over het algemeen langer dan twee uur. Net als bij de omwonenden lijkt hier een link te leggen met de duur van een voetbalwedstrijd. De sporters wandelen of fietsen er nauwelijks, of het moet zijn om het sportveld te bereiken. Andere activiteiten die gedaan worden zijn activiteiten voor de club (bestuurslid, jury etcetera) of gezelligheidsactiviteiten in het clubhuis. Ze komen dus met een sportief doel voor ogen naar Voorland of Middenmeer en nemen amper andere aspecten in de loop mee.

4.3.4 Redenen voor het gebruik van de sportparken door sportverenigingsleden

Voorland en Middenmeer worden door deze mensen voornamelijk bezocht omdat er - volgens 66,7% van de respondenten - goede verenigingen zijn. De bereikbaarheid is ook van belang: 42,9% vindt dit een reden om juist op Voorland of Middenmeer te sporten.

De redenen om te sporten zijn vooral ontspanning, gezondheid en gezelligheid (zie bijlage 9, tabel 10). Buiten zijn wordt ook vaak genoemd. Vergeleken met de omwonenden valt hier de belangrijke rol van gezelligheid op. De omwonenden die op Voorland en Middenmeer sporten, beschouwen dit als veel minder belangrijk. De gezelligheid moet gezien worden in het licht van het clublidmaatschap. Wat verder opvalt is dat deze verenigingsrespondenten veel vaker training voor een wedstrijd een belangrijk aspect van sport vinden. Als andere reden is vaak genoemd 'teamgeest' en 'sociaal contact'. Al met al is bij de clubleden, net als bij de respondenten van de omwonenden-enquête, de recreatieve gedachte achter sport het belangrijkste.

Als reden voor het lidmaatschap van een vereniging wordt in de meeste gevallen (41,5%) de bereikbaarheid genoemd. Een respondent vindt dan ook dat men "niets aan de clubs (...moet...) veranderen, ook niet verplaatsen naar elders (in verband met woningbouw). Dit gaat ten koste van ledenbestand van de clubs". Ook het feit dat vrienden of familie al lid waren blijkt een belangrijke reden (voor 33,8%) om lid te worden van een bepaalde vereniging. Voor kinderen speelt deze reden waarschijnlijk nog meer. Het is opvallend dat 29% van de sporters een kind heeft dat op Voorland of Middenmeer sport. Van alle huishoudens met (een) thuiswonend kind(eren) onder de respondenten (32), gaat 59,4% van die kinderen sporten op Voorland of Middenmeer. De accommodatie op zich wordt regelmatig (18,5%) genoemd als reden om op Voorland of Middenmeer te sporten. Niet als voorkeuze in de enquête opgenomen, maar wel vaak genoemd, is de gezelligheid van de vereniging. Hieruit blijkt nogmaals dat mensen die lid zijn van een vereniging niet alleen door de sport getrokken worden, maar ook het sociaal contact, de gezelligheid zoeken.

4.3.5 De waardering van de sportparken door sportverenigingsleden

Op allerlei aspecten werden de sportparken met een rapportcijfer beoordeeld. Op al die punten vindt men de sportparken een voldoende waard, zij het dat de cijfers in het algemeen lager zijn dan bij de omwonenden het geval was. Het algemene cijfer is 7,28. Ook de sporters hebben een groot aantal opmerkingen gegeven waaruit valt af te leiden waar zij veel waarde aan hechten met betrekking tot een sportpark.

Ligging, nabijheid en bereikbaarheid

Nabijheid en bereikbaarheid zijn belangrijke waarden. Veel respondenten noemen deze aspecten als positief punt van Voorland en Middenmeer. De opmerkingen met betrekking tot de bereikbaarheid variëren van "goede bereikbaarheid" tot "bereikbaar vanuit woonbuurten Oost" en "bereikbaar per openbaar vervoer" (23 respondenten). De bereikbaarheid in het algemeen levert het hoogste van alle rapportcijfers op: 7,71. Een persoon zegt dat er weinig mogelijkheden per openbaar vervoer zijn. In het algemeen worden die mogelijkhe-

den beoordeeld met een ruime voldoende: 7,32.

Samenhangend met bereikbaarheid wordt de nabijheid genoemd. "Dichtbij woonwijken", "heel belangrijk in woonwijk", "prettig dichtbij, ook voor kinderen", "mogelijkheid sport te beoefenen voor Oost" en "sportmogelijkheid binnen bereik woonbuurten" zijn enkele van de door 13 sporters genoemde punten.

Bereikbaarheid wordt vaker genoemd als belangrijke waarde dan nabijheid. Dit is niet zo opvallend, omdat het aantal omwonenden onder de verenigingsleden (en dus het aantal sporters met Voorland/Middenmeer in de nabijheid) niet groot is. De sporters zijn merendeels afkomstig uit andere stadsdelen of gemeenten en voor hen zijn Voorland of Middenmeer de aangewezen sportparken. De in het algemeen gunstig beoordeelde ligging pleit voor handhaving van een concentratie aan sportparken binnen de ring, omdat, aldus Slangen (1994, p.24/25), een groter deel van de bevolking aan bepaalde activiteiten kan deelnemen als die dichtbij plaatsvinden.

Toegankelijkheid

De toegankelijkheid van Voorland en Middenmeer is minder goed dan de bereikbaarheid en de ligging op zich. Er wordt geklaagd over de afstand tot kantine (Fortius), dat veel velden niet langs Middenweg bereikbaar zijn, dat er betere toegankelijkheid vanaf Middenweg voor fietsers moet zijn, dat er betere toegankelijkheid voor auto's moet zijn, dat er in de sportparken slechte wegwijzers zijn en de locaties slecht aangegeven zijn. Een persoon irriteert zich aan het hekwerk, dat maakt het minder toegankelijk voor niet-sporters. Twee sporters willen juist meer afrasteringen.

Het parkeren blijft een groot probleem. Volgens velen is er te weinig parkeerruimte. Er ontstaan op de wegen parkeerproblemen en dus is er overlast door auto's (21 respondenten). Het rapportcijfer is derhalve laag: 5,57. Drie respondenten vinden dat auto's (net als nu) geweerd moeten worden uit de sportparken. Bijkomend voordeel is de verkeersveiligheid. Een fietsenstalling is een gewenst object (voor twee respondenten). Voor de fietsers moeten wel goede fietspaden aangelegd worden, vindt een respondent. Voor auto's en fietsen mag dan weinig ruimte zijn, de ruimte die in de sportparken geboden wordt, wordt door een drietal mensen als positief ervaren.

Onderhoud

Slechts twee respondenten spreken van een redelijk tot goed onderhoud. Vele anderen hebben op allerlei aspecten een en ander aan te merken. De fiets- en wandelpaden bevinden zich in een matige tot slechte staat (acht respondenten). De speelplaats voor kinderen is verouderd, alsmede de bankjes. De accommodaties met opstallen zijn niet optimaal en verouderd (tien respondenten). Sommige clubhuizen zijn inbraakgevoelig. Specifiek genoemd worden de matige kwaliteit van de ijsbaan (een keer), de (drassige) voetbalvelden (twee keer), maar vooral de atletiekbaan (elf keer). Kortom, de sportparken moeten opgeknapt worden. De kwaliteit van de sportparken krijgt als rapportcijfer een 6,94.

Veiligheid

Het door de respondenten geconstateerde matige onderhoud kan een onprettig en onveilig gevoel teweeg brengen. De hekken om de ijsbaan geven een onbehaaglijk gevoel. De matige verlichting (volgens tien respondenten) versterkt dat gevoel. Zeven andere respondenten vinden het sportpark sociaal onveilig. De sociale veiligheid van Voorland en Middenmeer krijgt een wel voldoende, maar een magere: 6,22.

Gezelligheid en sfeer

Gezelligheid en sfeer zijn in het voorgaande al belangrijk voor de sporters gebleken. Dat de verenigingen hierbij een belangrijke rol spelen, is wel duidelijk. Zij zijn voor een groot deel verantwoordelijk voor de ervaren gezelligheid. Slechts een persoon vindt de sportparken saai. Velen (15) roemen de gezellige sfeer, waarin sociaal contact mogelijk is. Dit blijkt ook uit het rapportcijfer: 7,52. Bevorderlijk voor de sfeer is de aanwezigheid van alle leeftijden en van kinderen/jeugd. Er zijn veel clubs en ook kleine clubs. "Het zijn goede, echt Amsterdamse verenigingen" (een respondent). Enkelen betreuren het vertrek van Ajax.

Groen en rust

De sfeer wordt medebepaald door het groen in de sportparken. Een aantal sporters (12) ziet het groen als positief punt, het zorgt voor een natuurlijke atmosfeer. Voor de woonomgeving is het volgens sommigen (drie) ook prettig. Er is frisse lucht, vindt een ander. Sommigen (zes) vinden dat het wat parkachtiger kan, met meer natuur. Groen en ruimte dragen mede bij aan de rust in de sportparken en de mogelijkheden voor ontspanning en rust (vier sporters). De sportparken bieden "een beetje rust aan de rand van de stad" (twee). Bij VVGA is het een "rustige, mooie omgeving". Tijdens de sport is het "mogelijk tot rust te komen wegens het geïsoleerde karakter van de sportparken". Toch is het rapportcijfer voor de natuur in de sportparken niet echt hoog: 6,67.

Diversiteit

Over de voorzieningen is heel veel opgemerkt. Het aantal voorzieningen wordt beoordeeld met een 7,06. De aanwezigheid van allerlei mogelijkheden voor sport en recreatie in het algemeen en de aanwezigheid van bepaalde voorzieningen, zoals een ijsbaan, leveren al positieve reacties op.

De diversiteit van de mogelijkheden geeft aanleiding tot verschillende meningen: sommigen prijzen (zes) dit, terwijl anderen (negen) juist die diversiteit niet groot genoeg vinden, waarbij met name het aantal voetbalvelden te groot wordt geacht. Men moet "andere sportfaciliteiten aanleggen voorzover er behoefte bestaat". Er worden daarvoor vele oplossingen aangedragen. Voor tennis blijkt grote interesse te bestaan. Men wil meer tennis-mogelijkheden, vooral op Middenmeer, soms wordt een tennishal genoemd (18). Vrijwel alle atleten willen een nieuwe atletiekbaan, waarvoor al plannen bestaan die om budgettaire redenen nog niet gerealiseerd kunnen worden. Voetballers zien graag meer kunstgrasvelden, zodat trainingen minder vaak afgelast hoeven te worden zoals in de winter van

95/96. Veel sporters (17) zien graag een sporthal verrijzen. Er zijn meer voorzieningen gewenst die zo'n soort accommodatie behoeven, zoals fitnessvoorzieningen (vijf keer). Multifunctionaliteit wordt door de meesten benadrukt. Overdag zouden in de sportparken bedrijfssporten beoefend kunnen worden. Volgens twee respondenten moet er uiteindelijk een kwalitatief hoogwaardige accommodatie komen, kwantiteit telt niet.

Rond de specifieke velden kunnen volgens een paar respondenten trimvoorzieningen aangebracht worden. De recreant moet niet vergeten worden, er kan een wandelroute komen, meer trapvelden en de Radioweg kan knusser aangekleed worden. Een kinderspeelgelegenheid past er ook bij. Goede kantinefaciliteiten zijn gewenst. De sporten die gemist worden zijn zaalvoetbal, hockey (zeven keer genoemd), korfbal en handbal.

De sporters houden het bij diversiteit van voorzieningen vooral op diversiteit in sportieve voorzieningen, de aankleding speelt veel minder een rol. En als de verenigingen en de accommodaties maar blijven bestaan. Een respondent verwoordt dit als volgt: "sport en beweging is en blijft belangrijk: gezondheid, sportbeleving, wedstrijden, gezelligheid etcetera. Dit moet naast huizen bouwen niet vergeten worden!" Met veel mogelijkheden die elk een waarde vertegenwoordigen is bricolage mogelijk (p.10).

4.3.6   De zingeving door verenigingsleden

De reacties op de stellingen vertonen opvallend veel gelijkenis met die van de omwonenden. Het enige dat opvalt is dat de sporters de sportparken nog minder zien als woningbouwlocatie. Losse opmerkingen zijn hierover niet zo vaak gegeven als bij de omwonenden. Die laatsten zien woningbouw wellicht meer als inbreuk op de leefbaarheid, terwijl sporters het zien als inbreuk op de gezelligheid: de oude, gezellige stek moet worden verlaten. Bereikbaarheid is zeer belangrijk voor de verenigingsleden. Ze zien de sportparken nog liever behouden in de Watergraafsmeer dan de omwonenden. Verder zien ze Voorland en Middenmeer minder als plaats voor natuurschoon. De sporters hechten meer waarde aan diversiteit aan sportvoorzieningen. Toch zien ze de sportparken niet als domein van de sport, ook zij hebben wel degelijk oog voor het feit dat omwonenden er kunnen recreëren.

Uit de rangorde van de gepresenteerde scenario's kan worden opgemaakt dat de ondervraagden van de verenigingsleden-enquête de sportparken in de toekomst zien voortbestaan, waarbij een veelzijdig sportpark met meer verschillende voorzieningen wat meer voorkeur heeft dan de bestaande situatie. De derde optie is verbetering van de infrastructuur, net voor een combinatie stadspark-sportpark, de favoriete keuze van de omwonenden. Ook de sporters zien niet graag woningen verrijzen op de sportvelden. De gerangorde lijst ziet er als volgt uit:

1. vergroting van de diversiteit aan sportvoorzieningen;
2. handhaven huidige situatie met woningbouw op de plaats van het Ajax-stadion;
3. uitbreiding van het aantal parkeerplaatsen;
4. combineren sportpark en stadspark;
5. woningbouw op Middenmeer.

4.3.7 Samenvatting verenigingsleden

De geënquêteerde leden van sportverenigingen zijn trouwe bezoekers van de sportparken Voorland en Middenmeer. Ze komen er vaak en verblijven er vrij lang per bezoek. Bij het bezoek voor actieve of passieve sportdoeleinden blijft het meestal. De sporters komen naar Voorland en Middenmeer omdat deze parken goed bereikbaar zijn en omdat de verenigingen gezelligheid brengen. Daarnaast zijn gezondheid en ontspanning belangrijke redenen, waarmee duidelijk wordt dat ook voor deze respondenten sport grotendeels als recreatievorm wordt gezien. De sporters zijn jong tot middelbaar van leeftijd, verdienen modaal, zijn middelbaar tot hoger opgeleid en behoren voor het grootste deel tot de werkende klasse. Ze zien de sportparken als plaats voor gezellige ontspanning voor iedereen. De beoordeling is over het algemeen voldoende tot ruim voldoende, maar hoge cijfers zijn er niet bij. Hun kritische houding kan te maken hebben de hoge gebruiksfrequentie. In de toekomst zien zij de sportparken voortbestaan, al dan niet met meer verschillende sportvoorzieningen.

4.4 Toetsing van de hypothesen

In paragraaf 3.3 is naar aanleiding van de theorie en het analysemodel een aantal hypothesen opgesteld. In deze paragraaf wordt bekeken of ze geverifieerd dan wel gefalsifieerd moeten worden.

Hypothese 1: hoe dichter men bij de sportparken Voorland en Middenmeer woont, hoe frequenter men er een wandeling gaat maken.

Wat is aangetoond, is dat naarmate de afstand tot de sportparken groeit (zowel in afstand als tijd), het aantal respondenten van de omwonenden-enquête dat er wel eens een wandeling maakt, afneemt. Dit zegt ook iets over niet-gebruikers. Als de sportparken dichterbij zouden liggen (aansluiten op de dagelijkse leefomgeving, p.12, zouden anderen er wellicht vaker komen. Aan de andere kant is bijvoorbeeld de nabijheid van een ander park voor hen waarschijnlijk stimulerender.

De afstand is niet van invloed op de wandelfrequentie. De hypothese wordt dus gefalsifieerd (zie bijlage 11, tabel 1a t/m 1d).

Hypothese 2: het netto huishoudelijk inkomen van de omwonenden heeft geen invloed op het sportgebruik van de sportparken.

Om deze hypothese te toetsen, wordt gekeken naar het inkomen het de locatie van sportbeoefening. Van de bruikbare respondenten blijkt bijna 40% de eerste sport op Voorland of Middenmeer te beoefenen. In drie inkomens categorieën wordt daar enigszins van afgeweken. Opvallend is dat de laagste inkomenscategorie eerder elders sport. De andere categorieën wijken amper af van het gemiddelde (zie bijlage 11, tabel 2a). Bij lagere inkomens lijkt er dus een lichte voorkeur voor sportgebruik van sportvoorzieningen elders te zijn, maar deze samenhang is niet significant aan te tonen. De verdeling wel/-niet-sportdeelname wijkt in drie inkomenscategorieën nauwelijks af van de gemiddelde verdeling sporters/niet-sporters in de omwonendensteekproef (zie bijlage 11, tabel 2b). Dit beeld doet zich ook voor bij het actief sportgebruik van de sportparken. Er is geen significant

verband gevonden tussen inkomen en sportdeelname. Het inkomen speelt dus amper een rol bij participatie aan sportactiviteiten, al dan niet op Voorland of Middenmeer, door respondenten van de omwonenden-enquête.

Hypothese 3: onder alleenstaande sporters bevinden zich relatief meer verenigingsleden dan bij andere huishoudenscategorieën.

Als de respondenten uit beide steekproeven worden bekeken, blijkt er geen significante samenhang te zijn. Er is wel een tendens uit de tabel (zie bijlage 11, tabel 3a) op te maken. Alleenstaande respondenten en mensen met partner en kind(eren) blijken het hoogste aandeel verenigingslidmaatschappen te hebben. Het vermoeden dat alleenstaanden sociaal contact buitenshuis zoeken, blijft daarmee bestaan. Respondenten met partner en kind(eren) blijken vooral mannen te zijn (bijlage 11, tabel 3b). Zij besteden veel tijd aan sport (bijlage 11, tabel 3c en 3d) en laten de zorgtijd, waaronder de verzorging van de kinderen wellicht over aan de partner.

Hypothese 4: het aantal sporters dat ontspanning en gezelligheid belangrijk vindt, is groter dan het aantal sporters dat presteren belangrijk vindt.

Bij vergelijking van de drie in de hypothese genoemde aspecten (zie bijlage 11, tabel 4) onder alle sportende respondenten blijkt dat ontspanning het meest als belangrijk wordt gezien, gezelligheid daarna en prestatie als laatste komt. Overigens kan het wel zo zijn dat er sporters zijn die alle drie aspecten even belangrijk of even onbelangrijk vinden. Het gaat hier om de vergelijking van het aantal keren een aspect wordt genoemd als reden om te sporten.

Hypothese 5: het aantal beoefende sporten is bij de groep hoger opgeleiden groter dan bij de groep lager opgeleiden.

De hoger en middelbaar opgeleiden hebben een groter repertoire sporten dan de lager opgeleiden. Maar omdat het aantal lager opgeleiden in de steekproeven relatief laag is, kan dit beeld vertekend zijn (zie bijlage 11, tabel 5). Er is dus geen uitspraak over te doen. Wat bij de vergelijking opviel, was het grote aantal voetballers onder lager opgeleiden. - Het blijkt dat van de meest beoefende sporten voetbal vaker door minder hoog opgeleiden wordt beoefend dan tennis en atletiek. De opleiding en de soort sport lijken met elkaar samen te hangen. Dit kan gevolgen hebben voor het gebruik van de sportvelden onder omwonenden. Van de respondenten uit de omwonenden-enquête heeft de helft hoger onderwijs gevolgd. Hiermee is niet direct gezegd dat de interesse om voetbal te beoefenen minder is, voor de helft van de omwonenden lijkt de kans minder groot dat zij voetbal gaan spelen. Daarbij speelt waarschijnlijk ook de relatieve ouderdom van de omwonenden een grote rol.

4.5 Categorisering van de respondenten

4.5.1 Omschrijving van de categorieën

Om de diverse gebruikersgroepen nader te karakteriseren, is er voor gekozen een categorisering te maken waarbij is uitgegaan van de aanvankelijke tweedeling die is toegepast bij het verspreiden van de vragenlijsten: omwonenden en verenigingssporters. Om uit deze hele groep categorieën te genereren, is gekozen voor twee basiscriteria: omwonend of niet omwonend en sporter of geen sporter. Dit zijn de belangrijkste criteria, omdat het hier in de eerste plaats gaat om 'sport'parken en ten tweede om sportparken in de woonomgeving. Aldus zijn de volgende categorieën tot stand gekomen:

Categorie 'recreërende omwonenden': omwonende respondenten die niet actief gebruik maken van de sportvoorzieningen op Voorland en Middenmeer, maar er wel op andere wijze gebruik van maken;

Categorie 'elders sportende omwonenden': omwonende respondenten die voor hun meest beoefende sport geen gebruik maken van Voorland en Middenmeer, maar er wel op andere wijze gebruik van maken;

Categorie 'niet georganiseerd sportende omwonenden': omwonende respondenten die voor hun meest beoefende sport gebruik maken van Voorland en Middenmeer, maar voor die sport niet aangesloten zijn bij een daar gevestigde vereniging;

Categorie 'georganiseerd sportende omwonenden': omwonende respondenten die voor hun meest beoefende sport gebruik maken van Voorland en Middenmeer en voor die sport aangesloten zijn bij een daar gevestigde vereniging;

Categorie 'niet omwonende sporters': respondenten die lid zijn van een sportvereniging op Voorland of Middenmeer en niet als omwonenden kunnen worden aangemerkt.

Helaas zijn er tussen de respondenten geen niet-gebruikers aangetroffen. Over hen kan dus niets worden gezegd. Verder waren 24 respondenten niet in te delen omdat een of meer waarden die voor selectie moeten zorgen, ontbraken. Van de 167 respondenten konden uiteindelijk 143 worden ingedeeld in een categorie. De categorieën worden hieronder beschreven aan de hand van enkele gebruikskennmerken, waarderingen, zingevingen en persoonlijke gegevens, voorzover deze als onderscheid kunnen dienen.

Recreërende omwonenden

Het aantal respondenten in deze categorie bedraagt 28. Wat direct opvalt is de hoge leeftijd van de respondenten: 61,5% is ouder dan 65. Daarmee hangt samen het percentage mensen dat afhankelijk is van een pensioenuitkering (57,1%), de huishoudenssamenstelling (de helft woont alleen of samen met een partner) en de non-participatie aan sport. Al eerder is het verband tussen leeftijd en sportdeelname aangetoond. De aanwezigheid van een sportpark in de woonomgeving lijkt dus geen stimulerende invloed uit te oefenen op de sportdeelname van ouderen. Dat er vooral voetbal wordt aangeboden, een sport die niet zo gauw door senioren beoefend wordt, heeft daar ongetwijfeld ook mee te maken. Wel blijken ze zeer belangrijk te zijn als wandelvoorziening: liefst 92,6% maakt op deze wijze gebruik van de sportparken. Hun cijfer voor de wandelmogelijkheden is 8,14. 'Ontspanning' en 'beweging' worden het vaakst als 'zeer belangrijk' aangemerkt bij wandelen. Het

blijkt dat deze redenen ook voor sporters belangrijk zijn. Ruim een derde, 36,0% wandelt er een of twee keer per maand, 20,8% drie keer per week of vaker. De frequentie van de overigen verschilt nogal. Een andere bewegingsactiviteit, fietsen, vindt minder vaak plaats. Ruim de helft komt op de fiets door de sportparken, beduidend minder dan in andere categorieën het geval is. De frequentie ligt ook vrij laag. Het is wel zo, dat de sportparken voor fietsers niet de mogelijkheden bieden die ze voor wandelaars bieden. De helft van de respondenten komt af en toe naar een wedstrijd kijken, maar het blijft meestal bij een enkele keer.

Een derde ziet de sportparken als domein van de sporters, het hoogste percentage van alle categorieën. Toch valt op dat zij de aanwezigheid of nabijheid van sport waarderen. Daarbij wijzen ze vooral op het feit dat sport gezond is voor de geest, voor jonge mensen, en dat het de jeugd van de straat houdt. Daarnaast speelt waarschijnlijk mee dat een behoorlijk aantal mensen wel eens een wedstrijd komt bekijken. Waarschijnlijk uit onwetendheid beschouwen zij de sportparken als plek waar je altijd terecht kunt om je favoriete sport te beoefenen. De vier sportende categorieën zijn het veel minder met die beschouwing eens. Voorland en Middenmeer hebben in de ogen van deze groep vooral waarde als bijdrage aan de leefbaarheid. De woonomgeving wordt er mooier en rustiger door. Het groen en de natuur spelen daarbij een belangrijke rol. De wandelmogelijkheden worden vijf keer als positief punt genoemd. Een aantal mensen noemt daarbij specifiek de mogelijkheid anderen te ontmoeten en dat je ten minste een doel hebt om er even uit te gaan.

Deze categorie heeft weinig wensen voor verandering van de sportparken. Vier mensen zien graag een wat parkachtiger geheel met meer groen. Een respondent stelt voor grond te verkopen voor hotelaccommodatie en kantoren. Een en ander moet gecombineerd worden met een stadspark en sportpark. De opbrengst van de grond moet worden bestemd voor recreatie. In het algemeen wordt de voorkeur gegeven aan een combinatie van sportpark en stadspark.

Samengevat bestaat deze groep uit ouderen die de sportparken in de woonomgeving vooral zien als nabijgelegen mogelijkheid om ter ontspanning en voor de beweging even een wandeling of fietsritje te maken. Waarschijnlijk hebben zij een huiselijk en minder gevarieerd vrijetijdsgedrag (p.17). De sportparken zijn vooral van waarde voor de leefbaarheid.

Elders sportende omwonenden

Het aantal respondenten in deze categorie bedraagt 37. Deze mensen sporten voornamelijk elders omdat hun hoofdsport niet op Voorland en Middenmeer wordt aangeboden:

zwemmen	22,9%	afwezig op Voorland en Middenmeer;
tennis	20,0%	aanwezig op Voorland (VVGA) maar uit de talrijke wensen en suggesties is gebleken dat er behoefte is aan meer tennisvoorzieningen;
toerfietsen/wielrennen	11,4%	voor een tocht ga je verder weg dan de sportparken. Men maakt hooguit even gebruik van de fietspaden;
gymnastiek	8,6%	hiervoor is een hal of zaal nodig. Ook hierom is door vele respondenten gevraagd.

Worden alle beoefende sporten in ogenschouw genomen, dan is de verdeling als volgt:

zwemmen	45,9%
toerfietsen/wielrennen	27,0%
tennis	24,3%
schaatsen	24,3%
aerobics/fitness	18,9%

De respondenten in deze groep zijn regelmatige sporters. 51,4% sport een tot en met drie keer per week, 21,6% nog vaker. De redenen die het vaakst als 'zeer belangrijk' worden aangemerkt zijn ontspanning, gevolgd door gezondheid en buiten zijn. De respondenten zijn van jong-middelbare leeftijd, gehuwd/samenwonend al dan niet met kind. Van de respondenten is het geslacht in ruim twee derde van de gevallen vrouw. Dit kan de keuze voor sporten als gymnastiek en aerobics verklaren. Deze groep komt amper naar Voorland en Middenmeer om er een wedstrijd te bezoeken (24,3%), en als dat al gebeurt, dan is dat een niet vaak herhaalde gebeurtenis. Sporten doen zij voornamelijk elders, wellicht dat dit ook voor passieve sport geldt. Wat het overig gebruik van de sportparken betreft is het gebruik van de fietspaden vrij hoog (78,4%) maar de frequentie is vrij laag. Er wandelen doet 70,6%, waarbij de frequentie erg wisselt.

De leefbaarheid staat nog meer voorop dan bij de recreërende omwonenden. Ook veiligheid en nabijheid zijn van grote waarde. Waarschijnlijk speelt de aanwezigheid van kinderen in bijna een derde van de huishoudens een rol. Vier respondenten vinden dat er wel wat meer speelruimte voor kinderen mag komen.

In deze categorie is er waardering voor de aanwezigheid van sportvoorzieningen, maar niet omdat ze er zelf zoveel gebruik van maken: 'het is goed voor de jeugd', 'verenigingsleven', 'sport is gezond' en 'sport in de nabije omgeving'. De wandelmogelijkheden noemen zij minder vaak.

Deze categorie legt veel nadruk op een grotere veelzijdigheid van de sportparken. Een parkachtigere inrichting, horecamogelijkheden en een meer divers sportaanbod (sauna/fitness, sporthal, zwembad) en meer speelvoorzieningen worden genoemd. Een respondent noemt de "terugkeer naar de historische waarde van Voorland en Middenmeer: een buitenplaats voor de recreatie van de mensen uit de grachtengordel". Woningbouw wordt door zes mensen expliciet afgewezen, maar twee respondenten zeggen dat er woningen bij mogen komen, onder de voorwaarde dat het er niet te veel zijn en dat de sport op peil wordt gehouden.

Samengevat bestaat deze categorie uit jong-middelbare personen, vooral vrouwen, voor wie Voorland en Middenmeer niet voldoende mogelijkheden bieden als sportpark. Voor de leefbaarheid zijn ze van grote waarde. Een parkachtiger geheel en meer diversiteit zijn gewenst. Waarschijnlijk omdat dan de eigen favoriete sport ook in de directe nabijheid beoefend kan worden.

Niet georganiseerd sportende omwonenden

Het aantal respondenten in deze groep bedraagt 13. Dit is een vrij gering aantal en dat zegt al iets over de matige mogelijkheden voor sport buiten verenigingsverband. Categorie 3 is een vrij heterogene groep mensen. Wat opvalt is dat zij gemiddeld meer verdienen dan de overige categorieën (45,5% tussen de 4.000 en 6.000 gulden) en het hoogste opleidingsniveau kennen: 61,5% heeft hoger onderwijs gevolgd. Hun hoofdsporten zijn atletiek/hardlopen/trimmen (46,2% en waarschijnlijk vooral hardlopen/trimmen) en schaatsen (30,8%), praktisch de enige sporten die buiten georganiseerd verband mogelijk zijn in de sportparken.

Opvallend in deze categorie is, dat deze mensen ten opzichte van de andere categorieën de gezelligheid het minst vaak als zeer belangrijk aanduiden. Dit is te herleiden naar de aard van de sporten. Deze kunnen alleen en op elk tijdstip beoefend worden. Gezondheid en buiten zijn worden veel vaker zeer belangrijk gevonden. Deze groep heeft ook het grootste aandeel mensen dat het verkrijgen van een beter figuur zeer belangrijk vindt. Toch geeft juist deze categorie het hoogste cijfer voor de gezelligheid (7,44), net iets hoger nog dan de categorieën georganiseerde sporters, die in het algemeen vaker de gezelligheid aanprijzen. Wellicht vinden zij de gezelligheid tijdens een wandeling door de sportparken: zij zijn de meest frequente wandelaars (40% drie keer per week of vaker). Fietsen en wandelen in de sportparken doet bijna iedereen in deze groep.

Deze groep respondenten keert zich expliciet tegen woningbouw. Ook zij leggen sterke nadruk op het feit dat de sportparken bijdragen aan een leefbare, groene omgeving. Hun sportieve voorkeur keert terug in de positieve punten en wensen. De trimmogelijkheden (wandel- en fietspaden) vindt men goed. Tennismogelijkheden kunnen uitgebreid worden. Voorland en Middenmeer mogen een parkachtiger aanblik krijgen. De eenzijdigheid moet verminderd worden, bijvoorbeeld met jeu de boules banen, trapveldjes en een sporthal. De sociale veiligheid zit volgens hen wel goed: 7,90 is hun rapportcijfer, ruim een punt hoger dan bij de andere categorieën. Een verklaring voor deze uitschieter kan zijn de oververtegenwoordiging van mannen en het geringe aantal huishoudens met kinderen.

Samengevat bestaat deze categorie uit wat rijkere en hoger opgeleide mensen die sporten met als doel een betere gezondheid. Ze zoeken geen binding met een vereniging en beoefenen individuele sporten die alleen en te allen tijde kunnen worden uitgevoerd. De mogelijkheden voor dat soort sporten moet volgens hen worden uitgebreid, het liefst in combinatie met parkachtige elementen.

Georganiseerd sportende omwonenden

Over deze groep wordt opgemerkt dat er twee soorten respondenten zijn: zij die de omwonenden-enquête hebben ingevuld en zij die de verenigingsleden-enquête hebben ingevuld. Van de respondenten van de omwonenden-enquête blijkt 27,4% voor de beoefening van de favoriete sport lid te zijn van een sportvereniging op Voorland of Middenmeer. Dit is 40% van de sporters uit die steekproef. Het kan zijn dat meer omwonende sporters lid zijn van een vereniging op Voorland of Middenmeer, bijvoorbeeld voor hun tweede sport.

Het aantal respondenten in deze groep is 24. Zij hebben een gemiddeld hogere leeftijd dan de overige sportende omwonenden. 58,3% is 35 tot en met 49 jaar, 20,8% is 50 tot en met 64 jaar. Dit verklaart wellicht het feit dat bij hen minder vaak een kind in het huishouden aanwezig is. Ten opzichte van de overige sportende omwonenden is het aantal alleenstaanden wat hoger: 30,4%.

De meest beoefende hoofdsporten in deze categorie zijn:

tennis	34,8%
voetbal	30,4%
atletiek	26,1%

De meest populaire sporten die door de respondenten beoefend worden, onafhankelijk van frequentie of intensiteit, zijn:

tennis	66,7%
atletiek	37,5%
schaatsen	29,2%
voetbal	29,2%
zwemmen	25,0%

De soorten sport die door omwonende verenigingsleden beoefend worden zijn dus met name individuele sporten, ondanks het feit dat voetbal de boventoon voert op Voorland en Middenmeer. Het lijkt er op dat mensen voor een sport als voetbal eerder bereid zijn zich aan te sluiten bij een verder weg gevestigde vereniging dan voor tennis of atletiek. Wellicht speelt traditie, clubliefde en vroegere verplaatsing van de club hierbij een rol.

De regelmaat waarmee deze mensen hun sport beoefenen is zeer hoog: een of twee keer per week voor 52,2%, drie keer per week of vaker voor 39,1%. De gezelligheid wordt vaak als belangrijk beschouwd. Dit in combinatie met lidmaatschap van een club stimuleert wellicht tot het vaker sporten, het is een sociale bezigheid. Ontspanning, gezondheid en het buiten zijn worden het meest als zeer belangrijk beschouwd.

Deze clubleden zien in de sportparken een grote bijdrage aan de leefbaarheid van de woonomgeving, mat name door het groen. Zes sporters vinden dat het nog parkachtiger kan. Een persoon wil zelfs een lustoord voor alle leeftijden. Woningbouw wordt door vier mensen van de hand gewezen. Ook voor deze sporters geldt dat gezelligheid belangrijk is, maar minder dan bij de sporters die van elders komen. De nabijheid wordt zeer op prijs gesteld. De sportparken kunnen volgens zeven respondenten beter onderhouden worden.

Voor vier mensen zijn de sportparken sociaal onveilig. De parkeerproblemen worden door zes mensen aan de kaak gesteld. Een persoon meent de oplossing te hebben gevonden door fietsen naar de sportclub te stimuleren, maar dan moeten de fietspaden verbeterd worden en meer stallingen worden ingericht.

De aanwezigheid van sportvoorzieningen in het algemeen wordt op prijs gesteld, drie mensen vinden de nabijheid van een ijsbaan gunstig. Vier sporters vinden de sportparken te eenzijdig. Zeven mensen wensen een sporthal, drie mensen willen graag fitnessvoorzieningen en drie anderen hebben er graag trimvoorzieningen bij. De wandelmogelijkheden

zijn volgens twee respondenten goed.

In de toekomst mogen de sportparken veelzijdiger zijn, met mogelijkheden voor georganiseerde sport en voor recreatie. Een parkachtige inrichting is minder belangrijk, maar heeft de voorkeur boven de bestaande situatie.

Samengevat kan worden gezegd dat deze categorie, bestaande uit wat oudere personen van wie de kinderen de deur uit zijn, de meest intensieve gebruikersgroep is. Zij zien de sportmogelijkheden graag wat uitgebreider, maar wel in een groene omgeving, zodat ook de leefbaarheid van de woonomgeving waar zij deel van uitmaken op peil blijft.

Niet omwonende sporters

Het aantal respondenten in deze groep bedraagt 41. Deze mensen beoefenen voetbal, atletiek, tennis en schaatsen in verenigingsverband. In deze categorie zitten 18 voetballers, er zijn 17 atleten, vijf tennissers en een schaatser. Uit de algemene persoonlijke gegevens blijkt dat dit de gemiddeld jongste groep is, met 43,9% in de categorie 20 tot en met 35 jaar. 48,8% zit in de klasse 35 tot en met 49 jaar. Deze jong tot middelbare groep heeft dan ook een hoge arbeidsdeelname: 87,8% werkt als zelfstandige of in loondienst. Echt opvallend is die leeftijdsverdeling niet: sporters zijn doorgaans van jongere leeftijd.

Het aandeel alleenstaanden is de hoogste van alle categorieën: 31,7%. Bij de omwonende verenigingssporters was hun aandeel ook al vrij hoog ten opzichte van de overige groepen. Een verklaring hiervoor kan zijn dat alleenwonenden meer gezelschap zoeken buiten huiselijke kring en daarom lid worden van een vereniging. Gezelligheid wordt in deze categorie vaker zeer belangrijk gevonden dan in andere categorieën. Gezondheid en ontspanning worden nog wel het meest als zeer belangrijk genoemd, gezelligheid komt op de derde plaats. De reden 'training voor wedstrijden' wordt van alle groepen het meest genoemd in deze categorie. Hier bevindt zich verder het grootste aantal mensen dat wel eens een wedstrijd bezoekt. De regelmaat is evenwel niet zo hoog.

De respondenten uit deze categorie komen allen van buiten de Watergraafsmeer. Problemen om de sportparken te bereiken hebben zij nauwelijks. Dit blijkt al uit hun hoge waardering voor de bereikbaarheid en het feit dat ze bereikbaarheid vaak als positief punt aandragen (12 respondenten). In deze groep zitten de meeste mensen die met het openbaar vervoer naar Voorland/Middenmeer komen. Hun oordeel over deze vorm van bereikbaarheid is de laagste: 7,00. De goede ligging en de nabijheid worden regelmatig in positieve zin genoemd. Ze vinden dat er aan de toegankelijkheid, met name voor auto's, een en ander mag gebeuren. De locaties moeten beter worden aangegeven en de parkeerproblemen moeten worden aangepakt. Auto's moeten wel uit de sportparken blijven. De fiets- en wandelpaden kunnen verbeterd worden.

Deze groep sporters hecht veel waarde aan kwalitatief degelijke sportparken. Op allerlei aspecten hebben ze kritiek op de staat van onderhoud: de velden, de atletiekbaan, de opstallen en de paden. De netheid kan een stuk beter. Datzelfde geldt voor de sociale veiligheid, waarbij met name de matige verlichting kritiek oplevert (vier respondenten). Een sterk punt is de gezellige sfeer, waarin sociaal contact mogelijk is (vier respondenten).

Dit komt onder andere door het verenigingsleven.

Het groen en de rust in de sportparken wordt als positief ervaren (tien respondenten). Sommigen (vier respondenten) vinden dat de sportparken nog meer natuur, een parkachtiger aanblik mogen krijgen. De natuur in de sportparken wordt door deze categorie naar verhouding laag beoordeeld (6,53). Hun verblijf op Voorland en Middenmeer beperkt zich veelal tot sport en sportverwante activiteiten. Dat verblijf is meestal binnen een onnatuurlijke omheining. Bovendien zijn zij vaak op de drukste momenten op Voorland of Middenmeer te vinden. Dit kan hun mening over de natuur op de sportparken vertroebelen.

Volgens vijf mensen is er voldoende diversiteit, volgens zes mensen te weinig, waarbij met name de hoeveelheid voetbalvelden het moet ontgelden. De meest geliefde aanvullingen op het bestaande aanbod zijn tennisbanen, vooral op Middenmeer (12 keer genoemd) en een sporthal (acht keer genoemd). Vrijwel alle atleten willen een kunststof atletiekbaan. Verder worden er suggesties gedaan voor gezamenlijke accommodatie voor meer verenigingen met kantinefaciliteit, kleedruimte en krachthok. Aan een kwalitatief hoogwaardige accommodatie moet volgens twee sporters de voorkeur gegeven worden, kwantiteit telt niet. Hun uiteindelijke rapportcijfer voor de sportparken, 7,29, is het laagste van alle categorieën. Door hun intensieve gebruik zijn zij waarschijnlijk kritischer. Hetzelfde geldt voor de cijfers omtrent de kwaliteit en hoeveelheid sportvoorzieningen die, net als bij georganiseerd sportende omwonenden, tot de laagste behoren. Opmerkelijk is dat zij ook de wandelmogelijkheden laag waarderen. Deze sporters blijken veel kritischer te zijn over onderhoud en gesteldheid van de paden. De omwonenden kijken misschien meer naar de mogelijkheid er even uit te gaan, en dan is de nabijheid van wandelpaden mogelijk doorslaggevend.

De sporters hebben weinig op te merken over mogelijke woningbouw. Wel zien zij van alle categorieën Voorland en Middenmeer het minst graag als woningbouwlocatie. Zij zijn waarschijnlijk gehecht aan hun vereniging en zien deze niet graag (weer) verplaatst. Een persoon hekelt het beleid, dat er te weinig onderzocht wordt voor er beslissingen genomen worden. De leden van de sportclubs zijn meer begaan met hun club. Clubs zouden meer steun moeten krijgen, minder goed draaiende clubs kunnen fuseren, er moet meer ingespeeld worden op de behoefte aan individueel sporten onder begeleiding. Voor de toekomst ziet deze categorie de sportparken graag uitgebreid met andere sportvoorzieningen, al is de bestaande situatie, mits beter onderhouden ook goed. De combinatie stadspark - sportpark ziet deze categorie, op een uitzondering na, niet zitten.

Samengevat kan worden gezegd dat deze groep bestaat uit jonge tot middelbare, werkende mensen die bewust gekozen hebben voor sport in verenigingsverband. Voorland en Middenmeer zijn voor hen van grote waarde door de bereikbaarheid. Naast ontspanning en gezondheid zijn gezelligheid en training voor hen zeer belangrijk. De mogelijkheden om te sporten zouden wat uitgebreider en van hogere kwaliteit kunnen zijn.

4.5.2   Samenvatting categorisering

De vijf categorieën onderscheiden zich van elkaar door de wijze van gebruik: wel of niet sporten, wel of niet bij een vereniging, wel of niet in de buurt wonen. Maar daarnaast blijken er andere verschillen te zijn die de aard van het gebruik van een categorie nader verklaren. Leeftijd en huishoudenssituatie zijn daarbij de meest opvallende persoonlijke kenmerken die onderscheid aanbrenge(n). De niet-sporters en minst kritische personen zijn vooral oudere mensen. Verenigingsleden zijn met name jonge tot middelbare mannen. Veel omwonende vrouwen uit de steekproef sporten elders omdat de mogelijkheden op Voorland en Middenmeer voor hen niet toereikend zijn. Er zijn maar weinig mensen die niet in georganiseerd verband in de sportparken sporten. De soorten sport, de frequentie van activiteiten en de redenen om te sporten zijn andere criteria die onderscheid aanbrenge(n). Die onderscheidingen brengen ook verschillen teweeg in de zingeving, de waarden die zij belangrijk vinden, de beoordeling en de toekomstwensen. De verschillen zijn niet altijd even groot, maar toch voldoende om van een goede categorisering te spreken.

4.6   Actoren in de beleidspraktijk

Om te weten te komen hoe beleidmakers tegen de sportparken aankijken en welke waarden volgens hen belangrijk zijn, is met een aantal van hen een gesprek gevoerd. Hieronder volgt een registratie van die gesprekken.

De heer G. Hendriksma is van de afdeling ruimtelijke ordening van het stadsdeel Watergraafsmeer. Hij ziet gedeelten van Voorland en Middenmeer als eventuele woningbouwlocatie. Een toekomstige ontwikkeling speelt daarbij een mogelijke rol. In het streekplan Noord-Holland-zuid, de stap na het structuurplan, wordt voor het gebied Voorland-Middenmeer ongeveer de helft van woningbouw voorzien, grofweg verdeeld in twee blokken. Die bebouwing is onder meer afhankelijk van de vestiging van het Wetenschappelijk Centrum Watergraafsmeer, aan de andere zijde van het spoor Diemen - Amsterdam (Muiderpoort). Is dit gerealiseerd, dan zou er ook een NS-halte moeten komen. Dit is beter haalbaar als ook de Middenmeerzijde van het spoor een reizigersstroom kan leveren, bijvoorbeeld via bewoners van een nog te bebouwen gebied op Middenmeer.

Een belangrijk aspect voor de ligging van Voorland en Middenmeer is het feit dat sporters van overal komen. De parken zelf vormen, zeker met Drieburg in de buurt, een enorme concentratie. Dit brengt veel verkeer met zich mee vanuit andere delen van de stad en van buiten de stad en daarmee ontstaat overlast, voornamelijk waar het op parkeren aankomt. De Meerse bevolking zelf (veel ouderen) heeft er minder profijt van. Op lokaal niveau zit men te wachten op een goed woonmilieu en voldoende woningen. Bij ruimtelijke ordening is groen en sport dan ook niet heilig. Wat wel belangrijk is, is dat een deel sowieso groen blijft. Het maakt deel uit van het ecologisch lint. De vorm waarin dat groen bestaat, maakt in wezen weinig uit. Wanneer aan de oostflank van Amsterdam een groot nieuw woongebied gerealiseerd zou worden (plan IJburg), dan betekent dit enerzijds een groter achterland voor Voorland en Middenmeer. Maar wil je de reisbewegingen matigen en ook daar een veelzijdig woonmilieu creëren, dan is het logischer bij realisatie van de plannen sport- en recreatievoorzieningen te betrekken.

Als de sportparken heringericht worden (bijvoorbeeld naar aanleiding van woningbouw), dan zou het groen en de sportvoorzieningen meer ontwikkeld moeten worden vanuit de Jaap Edenbaan. Daar is het, zeker 's winters, een komen en gaan van mensen, maar daar voorbij houdt het op. Het zou meer potentieel hebben als centrale voorziening met bijvoorbeeld een congres-/evenementencentrum. Het moet dan wel commerciëler geëxploiteerd worden. Aan het recreatief medegebruik moet dan ook een en ander gedaan worden. Nu is dit vrij gering. Er is weinig te doen, mensen wandelen liever op de Oosterbegraafplaats. Men komt hooguit de hond uitlaten. Verder vormen de sportparken deel van een fietsroute, maar zeker 's avonds komen er weinigen, omdat men zich er onveilig voelt.

Een andere mening over het gebruik en de inrichting van Voorland en Middenmeer komt van de heer H. van Moorsel. Hij was ten tijde van het onderzoek hoofd van de afdeling beheer sport- en groenvoorzieningen van het stadsdeel Watergraafsmeer. Het beheer van de velden houdt in dat hij te maken heeft bespeling van de velden. In de sportnota werd gesproken van een lichte onderbespeling. Volgens Van Moorsel valt het met de onderbespeling wel mee. Door verplaatsingen (o.a. vanaf De Toekomst) worden onderbespeelde velden weer opgevuld. Sportverenigingen floreren hier. De sportparken zijn goed ontsloten en veilig. De sportparken worden gewaardeerd vanwege hun rijke historie, ouders hebben vaak nog bij de verenigingen gespeeld. Bij verhuizing naar de rand van de bebouwde omgeving, bijvoorbeeld als gevolg van woningbouw, zijn de sporters en de sportparken slechter af.

Als er dan toch ruimte moet worden gemaakt voor woningbouw, is het logischer de volkstuincomplexen te verhuizen. Deze voorziening heeft meer te maken met (weekend-)verblijfsrecreatie, waar verplaatsing over langere afstand deel vanuit maakt. In de Watergraafsmeer is relatief veel laagbouw met tuinen. De gebruikers van volkstuincomplexen (bijvoorbeeld "Nieuwe Levenskracht", gesitueerd tegen Voorland en Middenmeer aan) komen vooral van elders. Door deze te verplaatsen naar de rand van de stad komt er ruimte vrij die opgevuld kan worden door woningen en sport of recreatie.

Woningbouw in de sportparken zal de sfeer van de Watergraafsmeer veranderen. Dit stadsdeel is een soort prettig dorp met een groen karakter, men voelt zich er minder een stadsbewoner. Verdichting zou hier minder op zijn plaats zijn. Het is beter om naar de toekomstige mogelijkheden van bepaalde sporten te kijken. Er zal een veel diverser aanbod moeten komen. Tennis is erg populair. Kunstgras kan een hogere bespelingsgraad aan (en dus ruimte laten aan andere activiteiten). Allochtonen, met name vanaf de derde generatie, zullen meer gaan sporten. Zij zullen veel jeugdelftallen gaan bemannen. Ze komen met name uit de omliggende stadsdelen zonder sportparken. Ook voor de traditionele sport is dus een belangrijke taak weggelegd.

De heer P. de Lange, secretaris van de Amsterdamse Sportraad, bekijkt Voorland en Middenmeer vanuit het sportbeleid van de gemeente Amsterdam. Hij ziet een paradox in de bebouwing van sportvelden. Woningbouw creëert een spanning: een goede leefbare woonbuurt heeft ruimte nodig en mogelijkheden voor recreatie en sport. Woningbouw betekent dat er meer mensen komen, de ruimte om te recreëren en te sporten verdwijnt juist. Voor de Watergraafsmeer zou sportpark Overamstel een alternatief kunnen zijn. Veel verenigingen daar zijn ter ziele gegaan door de afgelegen situatie. Nu sport alleen de politie er

nog. Eén gemengd milieu met woningen en allerlei voorzieningen is daar goed mogelijk, mits de ontsluiting goed is.

De sportparken Voorland en Middenmeer lagen indertijd aan de rand van de stad. Nu liggen ze binnen de stad, binnen een stadsdeel dat een beperking heeft qua beleid: dat gaat alleen over het eigen gebied en over de eigen bewoners. De sportparken worden echter vooral bevolkt door mensen van buiten het stadsdeel. Het beleid moet daar ook op afgestemd worden. Cijfers van de werkgroep optimalisering sportvelden spelen daarbij een rol. De behoefte aan sportvelden, zoals die in de rapportage van de werkgroep is vermeld, komt voort uit de groei van de bevolking en cijfers die aangeven welke sporten meer en minder beoefend zouden worden. Verder wordt er rekening gehouden met het feit dat men dichtbij wil sporten. De bespelingscapaciteit gaat uit van het aantal teams dat een veld kan dragen. Soms zijn er teveel, soms te weinig teams. Afhankelijk van de bespelingsgraad kunnen verenigingen dus verplaatst worden. Zo kan het gebeuren dat een voetbalvereniging die eerst vanuit Watergraafsmeer naar De Toekomst was geplaatst, nu met de bouw van de Amsterdam Arena teruggeplaatst wordt naar Voorland.

Destijds zijn veel sportparken aangelegd vanuit sporttechnische gedachte. Nu moet vanuit een andere hoek gedacht worden: recreatiever, een vrijetijdspark. Maar het is moeilijk om de bestaande situatie te veranderen. Het huidig en toekomstig gebruik moeten vergeleken worden en in eerste instantie moet vooral in de marges een en ander aantrekkelijker gemaakt worden: een sfeervollere routing en nieuwe, andere elementen toevoegen, ook in de traditionele wedstrijdsport. Sportvelden en ook tennisbanen moeten meer vrij toegankelijk worden, vooral overdag omdat het onderwijs minder van buitensportvoorzieningen gebruik maakt. Er is een trend naar vrijblijvender sporten, zowel binnen de sportvereniging als daarbuiten. De vereniging zou meer als service instituut moeten gaan gelden. Verenigingen spelen daar te weinig op in, het kader is vaak verouderd. Buurtsportvoorzieningen worden steeds populairder.

Het beleid ten aanzien van de open ruimte stoelt op twee gedachten: woningbouw en sportvoorzieningen binnen de ring. De wethouder die ten tijde van het onderzoek belast was met sportzaken in het stadsdeel Watergraafsmeer, de heer F. Romkema is een voorstander van behoud van de sportparken.

Het centrale stadsbeleid houdt zich bezig met de verdeling van het sportaanbod over de hele stad, het stadsdeel bepaalt het gebruik. In het stadsdeelbeleid moeten de belangen van de omwonenden en de gebruikers worden afgewogen. De sportparken zijn immers groot en hebben een stadsdeelloverschrijdende functie. Die grootte en concentratie heeft voordelen ten opzichte van versnippering over de stad:

- het is gemakkelijker te beheren;
- de beleving is groter: er is altijd iets te doen;
- doordeweeks overdag is het een recreatiegebied;
- het gebied heeft ecologische waarde;
- je kunt beter inspelen op veranderingen in de sport.

Door de locatie, goed bereikbaar, goede infrastructuur rondom en veel groen, is de grond er vrij duur. Bebouwing is daarmee relatief voordelig geworden, het brengt meer op dan

---

sport en recreatie. Dat kan tot gevolg hebben dat uiteindelijk de leefbaarheid minder wordt omdat voor bebouwing recreatieve voorzieningen en groen moeten verdwijnen.

Op korte termijn is bebouwing te rechtvaardigen, zeker omdat vrij eenvoudig cijfers te presenteren zijn die woningbouw rechtvaardigen. Om sport en recreatie te verdedigen, kan slechts met ongrijpbare begrippen als leefbaarheid en ontspanning worden geschermd. Maar deze waarden hebben een langere toekomst dan een woning. De woningbouw-gedachte stoelt te veel op ad hoc-beleid. De mensen die hier opgroeien, maken hun hele leven gebruik van de sportparken in de woonomgeving, in elke levensfase op een andere wijze: van spelen via sporten naar rust. Een sportpark is meer dan de term aangeeft, net als bij de Nieuwe Oosterbegraafplaats. De mogelijkheid voor sport en recreatie in de nabijheid moet niet worden weggegooid, omdat die in de toekomst ook nodig is.

Deze vier visies op Voorland en Middenmeer hebben alle een ding gemeen: geheel verdwijnen mogen de sportparken niet. Er is ruimte nodig voor groen, sport en recreatie, ten behoeve van kwaliteitsverbetering van het leefmilieu. Maar toch bestaan er verschillen van opvatting. De locatie is uitermate geschikt voor intensivering van de woonfunctie: prima gelegen, een dure locatie, kan zelfs van voordeel zijn voor de ontsluiting van het gebied als er een NS-halte bijkomt. De sfeer van de Watergraafsmeer kan er door veranderen, clubs moeten verhuizen, kortom: een groot aantal mensen wordt door woningbouw benadeeld. De afweging die de beleidmakers moeten maken tussen intensivering en kwaliteitsverbetering is dus geen gemakkelijke.

HOOFDSTUK 5 CONCLUSIES

5.1 Conclusies ten aanzien van het theoretisch raamwerk

5.1.1 De ontwikkelingen

met betrekking tot sport en recreatie

Er is een pluriforme samenleving ontstaan, waarin actoren meer kennis hebben en daardoor veeleisender zijn. Keuzevrijheid en vrijblijvendheid staan voorop bij de ontwikkeling van een eigen identiteit temidden van de pluriforme maatschappij. Sport en recreatie zijn daarvoor uitermate geschikt. Twee derde van de Nederlandse bevolking doet aan sport, het is 'de activiteit', waarop pas in de laatste plaats wordt bezuinigd. Sport wordt meer en meer gezien als recreatievorm. Uit de resultaten van de enquête bleek dat diversiteit van mogelijkheden als zeer belangrijk wordt geacht. Bij sportbeoefening zijn ontspanning, gezondheid en gezelligheid erg belangrijk. Dit bevestigt het belang van keuzevrijheid en vrijblijvendheid.

met betrekking tot de openbare stedelijke ruimte voor sport en recreatie

Het structuurplan 'Amsterdam Open Stad' stelt intensivering en kwaliteitsverbetering van de stedelijke omgeving centraal. Die omgeving is de belangrijkste plek voor uithuizige recreatieve activiteiten. Dat soort activiteiten is vaak kortstondig en heeft een alledaags karakter. Parken vinden vele kortstondige, alledaagse vormen van vrijetijdsbesteding plaats door winkelend, wandelend, werkend en sportend publiek. Bij een concentratie van recreatieve voorzieningen komt dat nog beter tot uitdrukking: het zijn sociale brandpunten, met als bijkomende voordelen een efficiënt, intensief ruimtegebruik en een bijdrage aan de kwalitatieve verbetering van de woonomgeving. Voorland en Middenmeer hebben niet zo'n alledaags karakter: omwonenden uit de directe omgeving gaan er eerder wandelen dan degenen die wat verderop wonen. Toch bieden ze ruimte voor sporters, wandelaars en woon-werk/winkel-verkeer. Door meer medegebruik en aansluiting bij de leefomgeving wordt dus de ruimte intensiever benut en wordt een bijdrage geleverd aan de kwaliteit van de woonomgeving, het ideaal van 'Amsterdam Open Stad'. Het voordeel van Voorland en Middenmeer is dat ze voor grote delen van de stedelijke agglomeratie centraal gelegen zijn. Uit suggesties blijkt dat veel mensen in de toekomst een voorziening voor ogen hebben waar veel verschillende activiteiten geconcentreerd zijn. De doelstelling van het structuurplan en de wensen lijken dus overeen te komen.

met betrekking tot de bevolking

De levensfase, het inkomen en de opgedane kennis zijn belangrijke bepalende factoren voor de keuze al dan niet aan een activiteit deel te nemen. Een- en tweepersoonshuishoudens worden gezien als de grootste groep stadsbewoners in 2015. Onder hen zullen zich veel senioren bevinden. Verder groeit in Amsterdam het aantal etnische minderheden. Samen met andere verschuivingen betekent dit het ontstaan van een pluriforme maatschappij waarin vele vrijetijdspatronen bestaan. Elke groep legt een claim op de openbare ruimte. Pluriformiteit van die openbare ruimte is dus gewenst. Een sportpark is zo'n

openbare ruimte en moet op deze ontwikkelingen dus inspelen.

5.1.2   De structuratietheorie

Deze theorie heeft een geschikte denkwijze opgeleverd om diverse aspecten die betrekking hebben op gebruik en beleid omtrent sportparken te beschrijven. Het analysemodel (zie p.22) gaf richting aan het onderzoek, maar daarmee is bijna alles gezegd. Er zijn namelijk enkele tekortkomingen. Het model is vrij complex en niet zo praktisch. In wezen is het niet specifiek bedoeld om te implementeren als spoorboekje voor onderzoek. Het is een plattegrond van de sporen. Als van het analysemodel gebruik wordt gemaakt, kan het best een keuze worden gemaakt uit enkele daarin genoemde begrippen en die wat dieper uitwerken. Nu is met het onderzoek wel een vrij compleet totaalbeeld ontstaan, maar sommige aspecten zijn niet uitputtend behandeld.

5.2   Conclusies ten aanzien van de resultaten

De resultaten van de enquêtes moeten vooral worden gezien als bijdrage aan het inzicht in kwalitatieve aspecten van het gebruik van de sportparken. Generalisatie naar alle omwonenden of verenigingsleden is niet mogelijk. De resultaten geven wel een indicatie van het gebruik, welke condities daarbij van belang zijn en wat voor waardering en zingeving dat als gevolg heeft.

De conclusies van de resultaten worden behandeld volgens het analysemodel. Deze paragraaf is dus tevens een terugkoppeling naar dat model.

5.2.1   Conditie voor het gebruik

Natuurlijke omstandigheden

Omwonende en niet-omwonende respondenten hechten waarde aan de groene, natuurlijke aanblik van de sportparken. Een aantal mensen noemt het groen en de natuur zelfs als de reden om er te gaan wandelen. De mooie omgeving is een belangrijke reden om juist op Voorland of Middenmeer de meest beoefende sport uit te voeren. Aantasting van die groene, natuurlijke gesteldheid, bijvoorbeeld door woningbouw, wordt door de meerderheid van de gebruikers afgewezen. Omwonende gebruikers zien de hoeveelheid groen juist graag uitgebreid, zij zien in de sportparken een stadspark. De staat van onderhoud van de sportparken wordt veelvuldig aan de kaak gesteld. Dit werkt belemmerend op het gebruik. Paden zijn minder geschikt om op te wandelen of te trimmen en velden soms te drassig om te bespelen. Een sportpark met een groene en natuurlijke aanblik dat in goede en veilige staat verkeert, wordt dus belangrijk gevonden.

De fysieke gesteldheid van de mensen is ook een natuurlijke conditie die van belang is voor het gebruik. Hoe ouder de persoon, hoe minder deze aan sport doet. De categorie niet-sporters bestaat voornamelijk uit senioren. Zij gebruiken de sportparken op een andere wijze. Degenen die geen sport beoefenen, hebben daarvoor meestal als reden de leeftijd of de mindere fysieke gesteldheid. Verder is voetbal de belangrijkste sport op de sportparken en juist die sport oefent minder aantrekkingskracht uit als senioren sport. Gezien de groei

van het aantal senioren in het algemeen is aanpassing dus z'n plaats. Het geslacht van een persoon is ook van belang. Vrouwen beoefenen andere sporten dan mannen. Een kleine meerderheid van de omwonenden is vrouw. De sportparken bieden voornamelijk mannensport, voetbal. Tennis is bij vrouwen populair, maar ze moeten het vooral elders beoefenen. Het geslacht en de leeftijd van de ondervraagde omwonenden zijn dus medebepalend voor gebruik van Voorland of Middenmeer.

Tijdruimte

Voor de onderzochte omwonenden is de reisduur naar de sportparken kort, de afstand is voor hen maximaal 1000 meter. De onderzochte verenigingsleden komen doorgaans van elders. Het is gebleken dat de nabijheid en de bereikbaarheid van de sportparken van grote waarde zijn. Voor de sporters die van verder komen geldt dat de afstand niet zo'n probleem is, omdat de bereikbaarheid goed is. Slechts een handvol respondenten doet er langer dan een half uur over om de sportparken te bereiken. De ligging is volgens velen goed. De nabijheid is voor respondenten van de omwonenden-enquête medebepalend voor het maken van een wandeling in de sportparken. Medegebruik komt dus vooral voor bij de dichtstbij wonenden. Voor sporters geldt dat ze meestal van verder komen. De bereikbaarheid en de reisduur zijn voor hen dus van groter belang dan de nabijheid. De reistijd bedraagt doorgaans niet meer dan een half uur. De tijden waarop de sportieve activiteiten worden aangeboden zijn meestal de avonden en het weekeinde. Die tijden passen vooral bij mensen met een normale werkweek. Veel respondenten van de verenigingsleden-enquête hebben zo'n werkweek.

Economische condities

De meeste van de onderzochte huishoudens verdienen modaal. Maar het inkomen heeft nauwelijks invloed op de sportparticipatie, iets dat ook in de theorie genoemd werd. Vele gebruikers hebben niets uit te geven voor gebruik van de sportparken. Alleen de mensen die voor de beoefening van een sport lid zijn van een op Voorland of Middenmeer gevestigde vereniging moeten een soort toegang betalen (in de vorm van contributie). Verder is voor de ijsbaan entree verschuldigd. Het inkomen speelt dus een geringe rol.

Organisatorische condities

Van alle respondenten hebben de meesten een partner. Het aantal mannelijke respondenten met partner en kinderen dat lid is van een vereniging is vrij groot. Zij laten waarschijnlijk veel zorgtaken over aan de partner. In de categorieën met sportverenigingsleden valt het ten opzichte van de andere groepen hogere aandeel alleenstaanden op. Waarschijnlijk zoeken zij via de vereniging gezelligheid en sociaal contact, uitgaande van hetgeen in de theorie gesteld werd.

Veel verenigingsleden uit de steekproef hebben een volledige werkweek. Zij behoren tevens tot de meest frequente sporters die het langst op de sportparken verblijven. Zij kunnen blijkbaar hun taken zo organiseren, dat zij voldoende tijd overhouden om te kunnen sporten. Sport is blijkbaar een belangrijk onderdeel van hun leven.

Normatieve en zingevende regels

Van de omwonenden deden 28 niet aan sport, en van hen zeiden slechts vijf geen interesse in sport te hebben. Sport heeft dus voor een gering aantal respondenten mensen geen waarde. Voor de meeste respondenten vertegenwoordigt sport en beweging wel een belangrijke waarde. Een aantal aspecten dat te maken heeft met het recreatiever beoefenen van sport en het geloof in het eigen lichaam is met de enquête naar voren gekomen. Het belang van gezondheid en beweging bij het beoefenen van sport en het maken van een wandeling bleek groot te zijn. Dit belang heeft zowel te maken met een fysieke behoefte als met de waarde die gehecht wordt aan een gezond lichaam. Verder blijkt dat veel sporters gezelligheid bij het sporten belangrijk vinden, en dat veel wandelaars uit de steekproef sociaal contact van groot belang achten. Sport als prestatiesport geeft daar ruim op toe. De in de theorie gestelde ontwikkeling van een recreatievere visie ten aanzien van sport doet zich dus voor.

Het opleidingsniveau is een graadmeter voor de kennis van alternatieven voor sport en recreatie. In elke respondentencategorie is het aantal hoog opgeleiden het grootst, voor de middelbaar opgeleiden en de laag opgeleiden. De categorie met het gemiddeld hoogste opleidingsniveau beoefent in Voorland en Middenmeer vooral sport buiten georganiseerd verband. Het opleidingsniveau oefent invloed uit op de diversiteit aan sporten die beoefend worden en waarschijnlijk op de soort sport die beoefend wordt. Voetbal blijkt vooral door lager opgeleiden beoefend te worden, atletiek en tennis door hoger opgeleiden. Het opleidingsniveau is dus van invloed op de soort beoefende sport. Van de omwonenden is bijna de helft hoger opgeleid. Mede door hun relatief hoge leeftijd is dus de kans dat zij zich aanmelden bij een voetbalvereniging vrij klein. Toch is het voetbal wat de klok slaat op Voorland en Middenmeer.

5.2.2   Enkele motieven voor het gebruik van de sportparken

De actoren worden niet slechts gestuurd door bovenstaande condities, maar geven een eigen wending aan hun praktijken, op basis van motieven. In dit onderzoek zijn die minder aan de orde gekomen. Enkele zaken kwamen wel naar voren. Voor de meeste activiteiten die in de sportparken worden verricht, blijkt de fysieke behoefte aan bewegen voorop te staan. Verder is de behoefte aan sociaal contact van groot belang bij de vele activiteiten. Dit komt het best tot uiting bij de leden van sportverenigingen. Zij hechten veel belang aan gezelligheid.

5.2.3   Het gebruik van de sportparken

Alle respondenten van de omwonenden-enquête maken in meer of mindere mate gebruik van de sportparken. Onder hen is wandelen de belangrijkste gebruiksvorm. Het bekijken van een sportwedstrijd komt op de tweede plaats, de beoefening van een sport pas als derde. Het potentiële aantal sporters is groter. Van alle sportende omwonenden is een derde sportief actief op Voorland of Middenmeer. Individuele sporten als zwemmen, fietsen, trimmen, schaatsen en tennis zijn de meest populaire sporten.

Sporters vormen de meest intensieve gebruikersgroep op Voorland en Middenmeer. Zij komen er het vaakst en verblijven er het langst. Onder de leden van sportverenigingen bevindt zich tevens een groot percentage mensen dat wedstrijden bezoekt. De meest beoefende sport in de sportparken is voetbal.

Wandelen en fietsen, en vermoedelijk ook spelen, zijn de belangrijkste vormen van medegebruik naast de actieve en passieve sport. Deze vormen van beweging lenen zich alleen voor kortstondig, alledaags gebruik. Voor fietsers zijn de paden voornamelijk doorgangsroute of, voor leden van sportverenigingen, de route naar de club. De wandelpaden lenen zich voor korte wandelingen of als deel van een langere wandelroute.

Er zijn vijf gebruikerscategorieën gevormd, die de volgende kenmerken hebben:

Recreërende omwonenden: omwonende respondenten die niet actief gebruik maken van de sportvoorzieningen op Voorland en Middenmeer. Het zijn vooral oudere mensen die de sportparken zien als nabijgelegen mogelijkheid om ter ontspanning een wandeling te maken;

Elders sportende omwonenden: omwonende respondenten die voor hun hoofdsport geen gebruik maken van Voorland en Middenmeer, maar er wel op andere wijze gebruik van maken. Onder hen veel vrouwen voor wie de sportieve mogelijkheden op Voorland en Middenmeer niet toereikend zijn. Voor de toekomst wensen zij dan ook meer diversiteit;

Niet georganiseerd sportende omwonenden: omwonende respondenten die voor hun hoofdsport gebruik maken van Voorland en Middenmeer, maar voor die sport niet aangesloten zijn bij een daar gevestigde vereniging. Het zijn de wat rijkere, hoger opgeleide mensen die individuele sporten beoefenen. Daarvoor zien zij de mogelijkheden graag uitgebreid, het liefst in een parkachtige setting;

Georganiseerd sportende omwonenden: middelbaar tot oudere omwonende respondenten die voor hun hoofdsport gebruik maken van Voorland en Middenmeer en voor die sport aangesloten zijn bij een daar gevestigde vereniging. Zij zijn de meest intensieve gebruikers, die naast de sportvoorzieningen gebruik maken van de voorzieningen voor recreatief medegebruik. Van beide soorten voorzieningen kunnen wat hen betreft meer mogelijkheden gecreëerd worden;

Niet omwonende sporters: respondenten die niet als omwonende kunnen worden aangemerkt en lid zijn van een sportvereniging op Voorland en Middenmeer. Ze hebben een jonge tot middelbare leeftijd en hebben meestal een volledige baan. Zij hechten veel waarde aan de bereikbaarheid en gezelligheid van de sportparken. De verenigingssport is vrijwel hun enige activiteit in de sportparken.

Helaas is geen inzicht verkregen in de niet-gebruikers. Onder omwonende respondenten was niemand die niet op een of andere wijze gebruik maakte van Voorland of Middenmeer.

De voorzieningen blijken vooral gericht te zijn op de laatste twee categorieën, voor de overige categorieën zijn te weinig voorzieningen aanwezig. De laatste categorie is in de steekproef de grootste, in werkelijkheid hoogstwaarschijnlijk ook.

5.2.4   Waardering en zingeving als gevolg van het gebruik en conditie voor het beleid

De gevolgen van het gebruik zijn grotendeels condities voor de beleidspraktijk. Bij invulling van het beleid zijn normatieve en zingevende condities van belang. In dit onderzoek worden de waarderingen en zingevingen van de gebruikers als gevolg van het gebruik van de sportparken van belang geacht voor het beleid.

5.2.4.1   Waardering van de sportparken

Vrijwel alle respondenten beoordelen ondanks vele kritiekpunten de sportparken in het algemeen voldoende tot goed. De parkeervoorzieningen en de sociale veiligheid komen er het slechtst van af. De bereikbaarheid krijgt hoge cijfers. Bij omwonenden worden de wandelmogelijkheden hoog gewaardeerd. Leden van sportverenigingen geven in het algemeen lagere cijfers. Zij maken het meest intensief gebruik van de sportparken en komen daardoor vaker in aanraking met mindere aspecten.

Bij het gebruik en de beoordeling van de sportparken spelen een aantal waarden een belangrijke rol. Nabijheid (voor de omwonenden) en bereikbaarheid (voor de sporters van verder) worden heel vaak genoemd. Diversiteit speelt in twee opzichten een grote rol. Sporters zien graag meer variatie in het sportaanbod, omwonenden, al dan niet sporters, zien daarnaast de mogelijkheden voor recreatief medegebruik graag uitgebreid met allerlei voorzieningen.

Voor omwonenden hebben de sportparken waarde als katalysator van de leefbaarheid. De natuur en de rust leveren daarbij een grote bijdrage. De kwaliteit is in een aantal opzichten niet goed genoeg. Het onderhoud aan de parken op zich en een aantal sportvoorzieningen in het bijzonder laat soms te wensen over. Als laatste belangrijke waarden kunnen gezelligheid en daarmee samenhangend sociaal contact worden genoemd.

Voorland en Middenmeer worden dus beoordeeld op diversiteit, nabijheid, bereikbaarheid, gezelligheid, kwaliteit en bijdrage aan de leefbaarheid.

5.2.4.2   Zingeving aan de sportparken

Omdat sporters de grootste en meest intensieve gebruikersgroep zijn, kunnen de sportparken gezien worden als sportparken. Maar toch zien vele gebruikers, zowel sporters als niet-sporters, de sportparken niet als domein van de sport. Deze ruimte moet eerder worden beschouwd als ruimte voor sport, spel en ontspanning, vrij toegankelijk voor iedereen, openbaar en groen. In de huidige situatie komt dit niet helemaal tot uiting. Omwonende respondenten, voorzover niet lid van een vereniging op Voorland of Middenmeer zien de sportparken daarom in de toekomst veranderen in een park met ruimte voor georganiseerde en ongeorganiseerde sport, speelvoorzieningen, wandelpaden en veel groen. Eventueel passen daarbij horeca-faciliteiten. Voorland en Middenmeer worden dan een soort stadsrecreatiepark. De leden van sportverenigingen denken in de eerste plaats aan verbetering van de bestaande faciliteiten en meer verschillende voorzieningen. Zij zien de sportparken dus toch als sportpark, maar dan veelzijdiger, en met ruimte voor sportief en

recreatief medegebruik. De omwonende clubleden hebben voor dat laatste meer oog⁷ dan zij die de sportparken niet in hun woonomgeving hebben. Het beeld van de sportparken dat de respondenten voor ogen hebben, sluit dus aan bij het idee van het recreatief concentratiepunt en het ideaal van 'Amsterdam Open Stad'.

5.2.5 Overige condities voor het beleid

De ontwikkelingen (paragraaf 5.1.1) geven aan waar beleidmakers rekening mee moeten houden met het opstellen van beleidsplannen. Verder zijn er hogere organen en andere instanties die het beleid op stadsdeelniveau beïnvloeden. Vanuit andere organen bestaan plannen voor woningbouw, het sportbeleid van het stadsdeel wil zoveel mogelijk sportvelden behouden. Dit zet het beleid eveneens onder druk. Andere belanghebbenden oefenen ook druk uit op het stadsdeel met plannen. Zoals de NS met het plan voor een station en het plan voor een turnhal in het reeds voor woningbouw bestemde gebied. Verder is er natuurlijk sprake van financiële druk.

5.2.6 Actoren in de beleidspraktijk

Beleid wordt gevoerd door mensen en die kunnen onderling van mening verschillen. Daardoor ontstaat discussie over de te nemen besluiten. Uit enkele gesprekken is gebleken dat beleidmakers verschillen in opvatting over de toekomst van Voorland en Middenmeer. De een ziet delen bebouwd worden, een ander zoekt de oplossing in woningbouw elders en weer een ander ziet het liefst geen enkele woning verrijzen. Door hun persoonlijke invloed en de argumentatie van hun motieven, hebben zij invloed op de toekomst van de sportparken.

5.2.7 Beleidspraktijken en de gevolgen daarvan

Bij de bespreking van het beleid wordt gekeken naar het huidige beleid en mogelijke toekomstige opties.

5.2.7.1 Het huidige beleid

Het huidige beleid staat onder grote invloed van het structuurplan 'Amsterdam Open Stad'. Intensivering en kwaliteitsverbetering staan daarbij voorop. Dit opent enerzijds mogelijkheden voor woningbouw op Voorland (een deel gaat bebouwd worden) en Middenmeer (mogelijkheid wordt niet uitgesloten). In de sportnota van het stadsdeel Watergraafsmeer worden ontwikkelingen, zoals genoemd in paragraaf 5.1.1 onderkend. Men ziet de noodzaak tot optimalisering: een betere structuur en kwaliteitsverbetering van de voorzieningen worden voorgesteld. Enkele velden moeten worden omgezet ten behoeve van een verschuiving in de belangstelling voor bepaalde sporten. Inkrimping ten koste van de ruimte voor sport en recreatief medegebruik moet worden voorkomen. Naast woningbouw op de Ajax-locatie mag niet worden ingestemd met verdere woningbouw. Maar concreet zijn er weinig actiepunten die inspelen op de onderkende noodzaak tot verandering. Deze besluiteloosheid kan een onbevredigende oplossing tot gevolg hebben. De hierboven genoemde wensen zijn niet echt toekomstgericht, ze houden weinig verandering in. Het gevolg is dat het betrekkelijk monotone beeld in stand blijft. De druk van woningbouw blijft op die

manier bestaan en dus ook de onzekerheid over de toekomst van de sportparken, vooral bij verenigingen kan dit onrust veroorzaken. Het is daarom zaak te kijken of er alternatieven zijn en welke gevolgen deze alternatieven hebben. Uitgangspunten bij die alternatieven zijn de gebruiksvoorkeuren van omwonenden en andere gebruikers, hun waardering en hun zingeving.

5.2.7.2   Kwaliteitsverbetering van de voorzieningen

Als de sporten überhaupt willen overleven, dan moet er een kwalitatief goed aanbod zijn. De respondenten waren in hun beoordeling dan wel vrij positief over de sportparken, bij allerlei opmerkingen kwamen veel klachten over de staat van onderhoud van paden, velden en opstallen naar voren. Ook de veiligheid komt er, afgaande op deze opmerkingen, niet goed van af. In eerste instantie is het dus zaak deze aspecten aan te pakken. Gedacht kan worden aan nieuwe aanleg van fiets- en wandelpaden en het aanbrengen van goede verlichting. Velden kunnen een betere, duurzame en multifunctionele toplaag krijgen, zodat afgelastingen (van trainingen en wedstrijden) in mindere mate voorkomen en de bespelinggraad hoger kan zijn en er meer sporten op kunnen plaatsvinden. De atletiekbaan is hopeloos verouderd en verdient minstens een grote onderhoudsbeurt. Ideaal is een nieuwe kunststofaccommodatie. Voor de gebouwen moet een soort inbraakpreventiesysteem bedacht worden. Om het verbeterde geheel een verzorgde aanblik te geven, moet meer zorg worden besteed aan het onderhoud van het groen en het opruimen van vuil.

Op deze manier krijgen waarden als kwaliteit en veiligheid voldoende aandacht, de fysieke aanblik gaat erop vooruit. De leefbaarheid is hier eveneens mee gebaat. De duurzaamheid van de sportparken is groter, de gebruiksintensiteit kan omhoog. Maar in feite is er nog geen wezenlijk verschil met de huidige situatie. Er wordt dan dus niet ingespeeld op toekomstige ontwikkelingen en wensen, alleen aan enkele zingevingen en waarderingen wordt tegemoet gekomen. Niet alleen de eisen van deze tijd zijn belang, ook die van de toekomst.

5.2.7.3   Beleid gericht op toekomstige ontwikkelingen

Een aanknopingspunt voor het toekomstig beleid ten aanzien van Voorland en Middenmeer is de ontwikkeling tot recreatief concentratiepunt. Een aantal voorwaarden daarvoor is al aanwezig en vele suggesties wijzen in die richting. Voorland en Middenmeer zijn al een sportief concentratiepunt. De omvang is zodanig dat van een concentratie met grootstedelijke uitstraling kan worden gesproken. Gebruikers komen uit heel Amsterdam en wijde omgeving en spreken van een goede ligging en bereikbaarheid. Er zijn vele activiteiten mogelijk: kortstondige, alledaagse activiteiten als wandelen en fietsen, speelmogelijkheden, en verder zijn er bij diverse sportgelegenheden horecafaciliteiten. Het geheel biedt op vele plaatsen een parkachtige aanblik.

Het is gebleken dat diversiteit een belangrijke waarde is in een pluriforme samenleving. Op een aantal manieren kan deze vergroot worden. Omwonenden en leden van sportverenigingen hebben vele suggesties aangedragen ter verbetering van de diversiteit. Voor omwonenden geldt dat de sportparken meer als park ingericht kunnen worden, sporters hebben liever uitbreiding van het aantal verschillende sportmogelijkheden.

Een groot aantal door de respondenten genoemde wensen sluit aan bij de toekomstige ontwikkelingen. Een aantal mogelijkheden voor aanpassing van Voorland en Middenmeer springt er dan uit:

- de vraag naar georganiseerde sport blijft. Met name voetbal lijkt een goede mogelijkheid om het groeiend aantal etnische minderheden in Amsterdam een vrijetijdsactiviteit te bieden. Een groot deel van de voetbalvelden moet dus blijven bestaan;
- bij vele omwonende respondenten is er vraag naar andere sporten. Deze sporten kenmerken zich door een individueel karakter. Ze kunnen door jong en oud, man en vrouw beoefend worden. Voor voetbal bestaat minder interesse;
- er is ook vraag naar een sporthal, waar allerlei indoorsporten beoefend kunnen worden. In het algemeen worden indoorsporten populairder;
- sporters en recreanten hechten veel waarde aan gezelligheid en sociaal contact. Betere aansluiting bij de woonomgeving en kan daaraan bijdragen. Alledaagse, kortstondige vrijetijdsactiviteiten komen dan gemakkelijker voor. Een horecagelegenheid, bijvoorbeeld een sportkantine, kan de aanzet tot die aansluiting geven.
- groene ruimte wordt veel bezocht, de suggestie om de sportparken meer als park te zien is daarom zinvol. Dit heeft consequenties voor de wijze waarop de paden en het groen moeten worden aangelegd;
- sporten worden recreatiever en vrijblijvender beoefend. Er moet daarom ruimte worden geboden om vrij te kunnen sporten op Voorland en Middenmeer, zonder dat een hek de toegang ontzegt. De openbaarheid moet dus worden vergroot;
- om de gebruiksmogelijkheden te vergroten, moet aansluiting worden gezocht bij andere aspecten uit de leefomgeving. De parken moeten in de dagelijkse loop worden meegenomen.

Als het beleid zich daadwerkelijk richt op het bieden van afwisselende mogelijkheden voor vele soorten gebruikers, dan zijn alle elementen uit het bovenstaande een optie. Het beleid richt zich dan op het creëren van een unieke stedelijk recreatieve sfeer waar voor vele bevolkingsgroepen wat te doen is. Voor het gehele stedelijke gebied, niet alleen het stadsdeel, is het een verrijking. De bereikbaarheid en nabijheid, nu al van grote waarde, zijn succes-bevorderende factoren. Een en ander vereist dure en ingrijpende veranderingen. Er worden veel eisen gesteld aan het management en de organisatie van het geheel. De investeringen zullen zich niet altijd of niet direct terugverdienen. Maar het leefklimaat van de stad gaat er op vooruit, de duurzaamheid daarvan wordt vergroot en de idealen van 'Amsterdam Open Stad' komen dichterbij.

5.2.7.4 De mogelijkheden voor woningbouw

Er bestaan ideeën voor gedeeltelijke woningbouw op Middenmeer. Woningbouw in het gebied Voorland en Middenmeer is enerzijds bedreigend voor de mogelijkheden voor sport en recreatie, anderzijds komen er meer mensen met recreatieve behoeften bij een ruimte bestemd voor sport en recreatie te wonen. Woningbouw kan op die manier bijdragen aan het behoud van de sportparken, zij het dat ze kleiner worden. Gewezen op de voordelen van grootte en concentratie (gemakkelijker in onderhoud, overdag meer rust, groenere aanblik, staan sterker ten opzichte van andere claims, mits voldoende gevarieerd), is het dus zinvol om uit te kijken naar alternatieve locaties.

Wordt Middenmeer gekozen als woningbouwlocatie, dan moet eerst gekeken worden welke plekken daarvoor in aanmerking komen. Behoud van sport- en recreatiemogelijkheden is het uitgangspunt van het stadsdeel. Verder pleiten allerlei ontwikkelingen en enquête-resultaten voor het behoud van een concentratie van allerlei voorzieningen. Als mogelijkheden komen de randen van de sportparken in aanmerking, zoals het volkstuincomplex van 'Nieuwe Levenskracht' (zie bijlage 2). Als de gebruikers daarvan voornamelijk uit verder gelegen woonbuurten komen en als ze de volkstuin voornamelijk als weekendrecreatie beschouwen, dan is deze locatie een mogelijk alternatief. Een alternatieve locatie aan de rand van de stad is voor hen wellicht minder problematisch dan voor sporters. Dat alternatief moet natuurlijk wel voor handen zijn. Een andere bouwmogelijkheid is het parkje tussen 'De Meer' en de ringbaan, door een respondent aangeduid als 'verwaarloosd parkje naast Ajax' (zie bijlage 2).

Een derde mogelijkheid is de strook Jaap Eden - spoor (zie bijlage 2). Dit heeft tot gevolg dat er sportvelden verdwijnen, maar dat kan eventueel worden opgevangen met het volkstuincomplex of het parkje bij de ringweg. Het voordeel van deze locatie is de ligging ten opzichte van het spoor. Door bewoning in die hoek is het rendabel daar een NS-halte te vestigen en eventuele voorzieningen die weer kunnen aansluiten op sport- en recreatievoorzieningen. Opname van sport en recreatie in de loop van alledag wordt daarmee mogelijk. Verder wordt de bereikbaarheid van de sportparken nog verder vergroot middels deze NS-halte.

De randen van het gebied zijn op zich gemakkelijke oplossingen, maar ze vereisen aanvullende ruimte-innemende voorzieningen als geluidsschermen. Beide alternatieven laten de mogelijkheid open voor een groot aaneengesloten sport- en recreatiegebied. Er blijven sportmogelijkheden en het dagelijks gebruik (wandelen, fietsen) kan bovendien groter worden, omdat er meer mensen rond en aansluitend op de sportparken komen te wonen. Daarmee is tevens aangegeven dat er weinig ruimte méér besteed kan worden aan woningbouw. Sportverenigingen zullen dan verdwijnen, eerst naar de rand van het stedelijk gebied en daarna wellicht voorgoed.

5.3   Slotconclusie: terugkoppeling naar de probleemstelling

Met de gepresenteerde conclusies kunnen de vragen uit paragraaf 1.4 beantwoord worden. Omdat hierboven al uitgebreide conclusies zijn gegeven, volgt hier een bondige slotconclusie, waarin de antwoorden op de vraagstelling gegeven worden.

De sportparken Voorland en Middenmeer zijn een grote ruimte die enerzijds openbaar is, anderzijds het domein zijn van de georganiseerde sport. De belangrijkste activiteiten vinden er plaats in het kader van de georganiseerde sport, waarbij voetbal de boventoon voert. Daarnaast is er plaats voor recreatief medegebruik, waarvan wandelen de meest gangbare vorm is. De intensiteit van het medegebruik is een stuk minder dan het hoofdgebruik. Het toekomstige gebruik hangt af van keuzes die gemaakt worden ten aanzien van de inrichting. Diversiteit moet daarbij voorop staan.

Door de omwonenden worden de sportparken als sportpark minder vaak gebruikt, zij zien het meer als groenvoorziening. Ze vervullen een belangrijke rol voor de leefbaarheid van

de woonomgeving. De verenigingsleden zien Voorland en Middenmeer als ruimte voor sportieve en gezellige ontspanning. De nabijheid en bereikbaarheid worden alom geprezen. Kwaliteit, diversiteit en openbaarheid zouden volgens velen, ook sporters, meer naar voren moeten komen.

Er zijn verschillende gebruikers. Oudere omwonende respondenten komen eigenlijk alleen maar wandelen. De respondenten die de mogelijkheden voor recreatief medegebruik benutten, maar elders sporten, blijken voornamelijk vrouwen te zijn. De mensen die niet in georganiseerd verband op Voorland of Middenmeer sporten, zijn hoger opgeleid en hebben een hoger inkomen. De grootste gebruikersgroep uit de steekproef, sportverenigingsleden, bestaat uit vooral jonge tot middelbare personen. De meesten van hen komen niet uit de directe woonomgeving.

Leeftijd en fysieke gesteldheid zijn belangrijke condities om al dan niet aan sport te doen en voor de soort sport. Ook het opleidingsniveau speelt een rol bij de keuze van de sport. Gaat men sporten op Voorland of Middenmeer, dan zijn gezondheid en ontspanning belangrijke redenen. De nabijheid en bereikbaarheid speelt een grote rol. Gezelligheid en sociaal contact bevorderen eveneens het gebruik van de sportparken, zowel voor sport als voor medegebruik. Deze laatste reden is bij alleenstaande sporters relatief belangrijker. Het medegebruik is bij de respondenten meestal doelbewust, men wandelt of fietst er niet toevallig doorheen.

Voorland en Middenmeer zijn traditionele sportparken en minder op toekomstige ontwikkelingen ingesteld. Diversiteit en aansluiting bij het alledaags leven kan de toekomst van de parken veiligstellen. Dan wordt er meer rekening gehouden met de verschillende gebruikerscategorieën, hun zingeving en de waarden die zij belangrijk vinden en tevens worden de doelstellingen van het structuurplan 'Amsterdam Open Stad' nagestreefd.

HOOFDSTUK 6

AANBEVELINGEN

6.1 Aanbevelingen ten aanzien van de enquêtes

Een aantal tekortkomingen van dit onderzoek kunnen worden weggenomen door de enquête op een andere wijze uit te voeren. Een mogelijkheid daartoe vormt het persoonlijk afgeven van de vragenlijsten en het maken van afspraken wanneer deze weer af te halen. Op deze wijze wordt een hogere respons verkregen, en waarschijnlijk ook zicht op het non-gebruik. Tevens zou dan een non-respons onderzoek kunnen worden gehouden, iets wat nu niet mogelijk was.

Er zou een aantal vragen moeten worden toegevoegd. Over de locatie van de tweede en derde sport is nu niets bekend. Inzicht in deze gegevens levert een completer beeld op ten aanzien van het gebruik van Voorland en Middenmeer voor sport, anders dan alleen voor de hoofdsport van de gebruiker.

Ook over de tijdstippen waarop mensen activiteiten verrichten in de sportparken is weinig bekend. Voor de georganiseerde sport is hierover voldoende bekend. Voor andere activiteiten, zoals ongeorganiseerde sport en wandelen echter niet. Gegevens hieromtrent zorgen voor meer kennis over de tijdruimtelijke condities.

Over de zingeving kunnen meer gegevens verkregen worden, als daar op een directere manier naar wordt gevraagd. Nu is gebleken dat met open vragen veel aanvullende informatie is verkregen, met name wat betreft zingeving en waardering. Een directere vraag is bijvoorbeeld: "Wat betekenen Voorland en Middenmeer voor u?"

Het omwonendengebied kan worden uitgebreid. De buurtcombinatie Frankendael kan erbij betrokken worden, en misschien een deel van Oost. Wat de invloed van afstand betreft, kan dit interessante gegevens op leveren.

6.2 Aanbevelingen ten aanzien van het beleid

In paragraaf 5.2.7 zijn de nodige opties genoemd waarmee beleidmakers kunnen inspelen op belangrijke waarden en zingevingen. Daarnaast zijn er instructies van hogerhand om rekening te houden met woningbouw. Het is zaak om de alternatieven af te wegen en te kijken waar prioriteit aan moet worden gegeven.

Uit het huidige beleid ten aanzien van Voorland en Middenmeer komen te weinig besluiten voort. Bepaalde ontwikkelingen worden weliswaar onderkend, maar actie blijft min of meer achterwege. Ook een beleid waarbij alleen verbetering van onderhoud, veiligheid en duurzaamheid van de voorzieningen worden aangepakt is niet voldoende. Dit levert weliswaar een betere fysieke aanblik en veiligheid op en dus een bijdrage aan de leefbaarheid, en een hogere gebruiksfrequentie en dus een bijdrage aan de intensivering. Maar zolang de diversiteit en het alledaags gebruik niet groter worden, is dit verspilde moeite.

Het is beter het beleid te vernieuwen, waarbij het structuurplan 'Amsterdam Open Stad' een uitstekend uitgangspunt biedt om een beleid op te bouwen. Ook het idee van recrea-

tieve concentratiepunten kan aan het gewijzigde beleid een bijdrage leveren. De uitgangspunten van het structuurplan, intensivering en kwaliteitsverbetering, komen dan voorop te staan en de grote ruimte voor sport en recreatie kan dan blijven bestaan. De bereikbaarheid, nabijheid en sfeer zijn zo uniek dat hiervoor nauwelijks een goed alternatief aanwezig is. De leefbaarheid van de omgeving is hier ook van afhankelijk, mede dankzij de zingeving als park. Het voortbestaan van Voorland en Middenmeer als ruimte voor sport en recreatie heeft echter alleen zin als er meer variatie in sport en recreatie wordt aangebracht en ook voor omwonenden meer aantrekkelijk aanbod aanwezig is. Een betere aansluiting bij de leefomgeving is daarvoor noodzakelijk, zodat niet alleen de meest nabijwonende omwonenden er gebruik van maken. Verder moeten de voorzieningen van goede kwaliteit zijn, een aspect dat nu te weinig aandacht heeft. Voorland en Middenmeer hebben nu een groot gebruikers-achterland. Daarmee voldoen ze aan een voorwaarde om als grootstedelijk recreatief concentratiepunt te worden erkend. Door ze te ontwikkelen tot Stedelijk Vrijetijdspark Voorland-Middenmeer is een lange toekomst zeker te stellen. Zo'n park past perfect in de gedachte van Amsterdam Open Stad: compact, centraal, voor iedereen en een verbetering van de kwaliteit van het leefklimaat.

Woningbouw staat de realisatie van zo'n project niet noodzakelijk in de weg. Financieel gezien is gedeeltelijke woningbouw een gemakkelijk besluit. De grond in het gebied is duur, woningbouw levert direct inkomsten op. Het gaat echter ten koste van de sportieve en recreatieve mogelijkheden. Woningbouw kan wel bijdragen aan de ruimte voor recreatie en sport middels bevordering van het alledaagse en kortstondige gebruik. Gezelligheid en sociaal contact, belangrijke waarden, komen daarmee wat dichterbij. Als locatie voor nieuwe woningen springt een plek eruit: een strook tussen de Jaap Edenbaan en het spoor. Een nieuw NS station is dan ook mogelijk, waarmee de bereikbaarheid van het vrijetijdspark nog beter wordt. Grondopbrengsten kunnen worden besteed ten behoeve van verbetering van de sportparken. Eventuele extra ruimte voor sport en recreatie is te vinden bij de ringweg en de volkstuinten. In het algemeen worden sterke punten als bereikbaarheid en nabijheid bevorderd, de leefbaarheid gaat er op vooruit, de gezelligheid in de parken blijft en de diversiteit wordt groter. Nadeel is dat er waarschijnlijk ruimte voor sport en recreatie verloren gaat. De parken worden dan minder gezien als grote concentratie van voorzieningen, waarmee ook de opgenoemde waarden minder zullen gelden.

In eerste instantie is een verandering van de sportparken zonder woningbouw dus aan te bevelen. Diversiteit zou als uitgangspunt moeten gelden. De volgende voorbeelden dragen daaraan bij:

- meer en betere wandelpaden. De sportparken worden al gezien als park. Een wandelroute die ook de bebouwde omgeving met haar voorzieningen aandoet, kan het alledaags gebruik doen bevorderen;
- meer en uitnodigender ingangen. Hekken en andere obstakels schrikken af;
- veel groen en natuur, goed onderhouden;
- paden geschikt maken als trimparkoers;
- velden vrijmaken voor vrije sportbeoefening;
- aanleg jeu-de-boule-banen en hoeken van velden geschikt maken als golf-green, alles vrij te beoefenen. Zo worden ook oudere sportbeoefenaren bediend;
- meer tennismogelijkheden, ook voor vrije beoefening;
- indoorvoorzieningen mogelijk maken, vooral voor fitness, aerobics en tennis. Een

indoorvoorziening moet aansluiten op bestaande bebouwing en kan zo aansluiting met die bebouwde omgeving realiseren. Een dergelijke accommodatie kan ter vervanging dienen van bestaande kleedgebouwen en kantines. Meer verenigingen kunnen er dan terecht voor indoortraining, omkleden, douchen en gezelligheidsactiviteiten. Een dergelijke accommodatie is bovendien eenvoudiger te beveiligen en onderhouden. Er kan een horecavoorziening worden ingericht die ook voor voorbijgangers aantrekkelijk is;

- behoud van voetbalmogelijkheden, maar dan meer geconcentreerd.
- Fusies of samenwerking tussen verenigingen bevorderen. Zij kunnen meer gezamenlijk gebruik maken van velden en opstallen. Dit levert veel ruimtebesparing op;

Deze lijst is natuurlijk niet uitputtend, maar geeft aan dat er voldoende mogelijkheden zijn om aansluiting te zoeken bij de bebouwing, de diversiteit te vergroten, meer doelgroepen te bedienen, de sportparken meer als park in te richten, de bereikbaarheid en de nabijheid te benutten.

Als blijkt dat er toch woningen gerealiseerd moeten worden, dan mag een nieuwe woonwijk niet te groot worden. Daarmee zouden de sportparken te kleinschalig worden en verliezen ze hun waarde als groen gebied, als bevorderaar van de leefbaarheid en hun zingeving als park. De locatie aan de Kruislaan lijkt het meest in aanmerking te komen.

Uiteindelijk zouden Voorland en Middenmeer zich zo kunnen ontwikkelen tot wat een 'stedelijk vrijetijdspark' kan worden genoemd, dat dankzij de bereikbaarheid en diversiteit voor mensen uit het hele stedelijke gebied aantrekkelijk is en dankzij de nabijheid voor de omwonenden een voorziening oplevert die de woonomgeving aantrekkelijk maakt.

6.3 Aanbevelingen ten aanzien van verder onderzoek

Via verenigingen kunnen kwantitatieve gegevens van de leden onderzocht worden: woonplaats, sekse en leeftijd. Met deze gegevens wordt een duidelijk beeld geschetst van de reikwijdte van de sportparken en de soorten gebruikers. Nu is er ook aan gedacht zo'n onderzoek uit te voeren, maar dit werd gezien de omvang afgeraden. Een andere instantie is inmiddels begonnen met een dergelijke inventarisatie onder alle sportparken in Amsterdam.

Uit het onderzoek zijn geen gegevens over niet-gebruikers naar voren gekomen. De waarde die de sportparken voor hen hebben en hun zingeving aan de sportparken blijft daarmee onbekend. Middels bijvoorbeeld een telefonische enquête onder omwonenden zouden ook niet-gebruikers in de steekproef kunnen vallen.

Omdat niet duidelijk is op welke tijdstippen bepaalde locaties gebruikt worden, is het verstandig een onderzoek uit te voeren onder omwonenden van de sportparken naar hun dagelijks leven en de vrijetijdspatronen daarin. Daaruit kan worden afgeleid wat het belang van Voorland en Middenmeer in het dagelijks leven is en of met name het medegebruik een kortstondig, alledaags karakter kent. Dan wordt duidelijk in hoeverre de sportparken aansluiten op de woonomgeving.

Onderzoeken van mogelijke woningbouwlocaties waarbij als uitgangspunt geldt behoud van een omvangrijke concentratie aan sportieve en recreatieve voorzieningen. In eerste instantie moet worden getracht elders locaties te vinden, in tweede instantie een locatie waarbij aansluiting op het sport- en recreatiepark centraal staat. De aansluiting van de bestaande bebouwing op de sportparken moet blijven bestaan.

6.4   Slotbeschouwing

Recreatie, waaronder sport, is belangrijk voor een stedelijke bevolking. Het behoort een essentieel onderdeel te zijn van de stedelijke ruimte, naast wonen en werken. De stad is in trek, mensen moeten gehuisvest worden en de ruimte is beperkt. Maar wat is die ruimte waard als de recreatieve behoeften niet kunnen worden vervuld? Intensivering van de ruimte lijkt een goede oplossing te bieden, niet alleen voor wonen, werken en stenen vermaaksvormen, ook voor groene ruimte. Het contact met buiten, al is het door de mens gecreëerd, is belangrijk voor het leefbaar houden van die compacte omgeving. Uiteindelijk draagt het bij aan de economische aantrekkelijkheid van dat gebied: een werknemer en bewoner wil ook leven. Een compacte stad is prima, mits daar eveneens compacte, veelzijdige en goed bereikbare vrijetijdsvoorzieningen in opgenomen zijn. Voorland en Middenmeer hebben in principe alle mogelijkheden om in de toekomst uit te groeien tot een concentratie van op die manier te karakteriseren voorzieningen, een stedelijk vrijetijdspark.

BIBLIOGRAFIE

- Baeten, P & Korsten, A.F.A. (1992) "Bestuurlijke ontwikkelingen van invloed op sport en sportbeleid". In: Spaan, G.H. (red.) (1992) Sportbeleid: kiezen of delen. Dordrecht: Landelijke Contactraad.
- Bartelds, J.F., E.P.W.A. Jansen & Th. H. Joostens (1989) Enquêteren. Het opstellen en gebruiken van vragenlijsten. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Beckers, Th. & H. van der Poel (1992) Vrijetijd tussen vorming en vermaak. Een inleiding tot de studie van de vrijetijd. Tweede, herziene druk. Eerste druk: 1990. Leiden/Antwerpen: Stenfert Kroese Uitgevers.
- Boer, T.A. de & P.A.M. Visschedijk (1994) Gebruik en waardering van binnen- en buitenstedelijk groen. Wageningen: Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek.
- Bonnema, M. (1995a) "Groene vrijetijdsvoorzieningen in de toekomstige stad". Deel 1. In: Landelijk Contact, jg. 43, nr. 7, p. 16-17.
- Bonnema, M. (1995b) "Groene vrijetijdsvoorzieningen in de toekomstige stad". Deel 2. In: Landelijk Contact, jg. 43, nr. 8, p. 22-23.
- Brink, C. van der (1995) "Gemeenten worstelen met onvoorspelbaar sportgedrag". In: Binnenlands Bestuur, jg. 16, nr. 42, p. 14-15.
- Buhrmann, J.M., D. Dil & J. Meppelink (1988) Statistiek voor het HEAO. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Burgers, J.P.L. (1991) "De kwaliteit van de stad in de toekomst". In: Ministerie van VROM (1991) p.43-65. Woonmilieu in perspectief. De kwaliteit van de gebouwde omgeving in de toekomst. 's-Gravenhage: Delwel.
- Cronenberg, G. (1993) Sportnota deel II. Amsterdam: Stadsdeel Watergraafsmeer Sektor Stadsdeelwerken.
- Crum, B. (1991) Over de versporting van de samenleving; reflecties over bewegingsculturele trends met het oog op sportbeleid. Rijswijk: Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.
- Dienst Ruimtelijke Ordening Amsterdam (1994a) Amsterdam Open Stad. Ontwerp Structuurplan 1994. Deel 1: Het Plan. Amsterdam: Dienst Ruimtelijke Ordening, Afdeling CST.
- Dienst Ruimtelijke Ordening Amsterdam (1994b) Amsterdam Open Stad. Ontwerp Structuurplan 1994. Deel 2: De Toelichting. Amsterdam: Dienst Ruimtelijke Ordening, Afdeling CST.

Dienst Ruimtelijke Ordening Amsterdam (1995) Studie Functies met extensief ruimtegebruik - inzake sportvelden en volkstuinen- Fase I: Werkplan. Amsterdam: Dienst Ruimtelijke Ordening.

Dienst Ruimtelijke Ordening Amsterdam (1996) Studie Functies met extensief ruimtegebruik - inzake sportvelden en volkstuinen- Concept. Amsterdam: Dienst Ruimtelijke Ordening.

Draak, J. den, J. Floor & G. Molenaar (1989) Non-profit voorzieningen in de Randstad. Een analyse van de ruimtelijke patronen van aanbod en gebruik van non-profit voorzieningen. Stedelijke Netwerken Werkstukken 12. Utrecht: Programmacommissie Stedelijke Netwerken.

Draak, J. den (1991) "Woonconsument en woonomgeving, nu en straks". In: Ministerie van VROM (1991) p.25-42. Woonmilieu in perspectief. De kwaliteit van de gebouwde omgeving in de toekomst. 's-Gravenhage: Delwel.

Draak, J. den (1993) "Maatschappelijke ontwikkelingen en stedelijke voorzieningen in de jaren negentig". In: Burgers, J, T. Kreukels & M. Mentzel (red.) (1993) Stedelijk Nederland in de jaren negentig: sociaal-wetenschappelijke opstellen. Utrecht: Van Arkel.

Engelsdorp Gastelaars, R. van & J. Vijgen (1991) Een gevarieerd bestaan. Het gebruik van tijd en ruimte in het dagelijks leven van enkel 'oude' en 'nieuwe' groepen binnen de Nederlandse bevolking. Stedelijke Netwerken werkstukken 28. Utrecht: Programmacommissie Stedelijke Netwerken.

Engelsdorp Gastelaars, R. van & J. Vijgen (1992) Centrum, stadsrand, groeikern. Bewonersprofielen en leefpatronen in drie woonmilieus binnen het gewest Amsterdam. Stedelijke Netwerken werkstukken 40. Utrecht: Programmacommissie Stedelijke Netwerken.

Gadet, J. & H. van Haren (1994) "Een nieuw recreatiebeleid is noodzakelijk. Recreatieve concentratiepunten: herkennen en erkennen". In: Landelijk Contact, jg. 42, nr. 3, p. 13-15.

Gadet, J. & R. Wiggers (1995a) Recreatie in de stad. Onderzoek naar recreatieve potenties in het stedelijk gebied. Amsterdam: Stedelijk Beheer Amsterdam.

Gadet, J. & R. Wiggers (1995b) "Stad, stedeling en recreatie. Amsterdam maakt kaart met recreatieve concentratiepunten". In: Landelijk Contact, jg. 43, nr. 5, p. 90-93.

Gessel, M. van (1995) "Sportfaciliteiten in de stedelijke leefomgeving. Differentiëren, intensiveren en integreren". In: Groen, jg. 51, nr. 11, p. 24-27.

Goris, M & G. van Stralen (1993) De zin- en vormgeving van het dagelijkse leven in tijd-ruimtelijk perspectief. Een exploratief onderzoek naar levenswijzen van Oud-Westbewoners en de implicaties hiervan voor het tijdruimtelijk gedrag. Afstudeerscriptie Vrijtijd-wetenschappen. Tilburg: KUB/VTW.

Hecke, A. van (1994) Van paternalisme tot sponsoring: Philips' zorg voor de vrijetijdsbesteding van haar werknemers (1891-1994). Afstudeerscriptie Vrijetijdwetenschappen. Tilburg: KUB/VTW.

Jonge, D. de & Mentzel, M. (1983) Stedelijke recreatie en de compacte stad; relaties met groenstructuur en open ruimte. Planologisch Memorandum. Delft: Technische Hogeschool, Vakgroep Civiele Planologie.

Karsten, L. (1981) Recreatie voor binnenstadsbewoners. Een explorerend onderzoek naar de vrijetijdsbesteding en -beleving van in de binnenstad wonende leden van één- en tweepersoonshuishoudens. Delft: Instituut voor Stedebouwkundig Onderzoek.

Karsten, L. (1992) Speelruimte van vrouwen. Over zeggenschap in vrijetijd en vrijetijdsbesteding. Amsterdam: SUA.

Katteler, H. & Kropman, J (1980) Gebruik en beleving van de openbare ruimte. Een onderzoek van de situatie voorafgaand aan de herinrichting. Nijmegen: Instituut voor Toegepaste Sociologie.

Kropman, J. & J. Prinssen (1992) Sportdeelname in Nederland. Continuïteit en veranderingen in deelname tussen 1978 en 1990. Nijmegen: Instituut voor Toegepaste Sociale Wetenschappen.

Molenaar, G. (1992) Randstad in gebruik: een sociaal-geografische analyse van het gebruik van enkele publieke voorzieningen in de Randstad. Stedelijke Netwerken Werkstukken 42. Utrecht: Programmacommissie Stedelijke Netwerken.

Mentzel, M (1991) "Ruimte voor wonen: spanningsveld tussen wensen en idealen". In: Ministerie van VROM (1991) p.66-74. Woonmilieu in perspectief. De kwaliteit van de gebouwde omgeving in de toekomst. 's-Gravenhage: Delwel.

Mentzel, M. (1993) "Waardering van de kwaliteit van openbare ruimte". In: Burgers, J, T. Kreukels & M. Mentzel (red.) (1993) Stedelijk Nederland in de jaren negentig: sociaal-wetenschappelijke opstellen. Utrecht: Van Arkel.

Opaschowski, H. (1987) Sport in der Freizeit Mehr Lust als Leistung. Auf dem Weg zu einem neuen Sportverständnis. B.A.T. Freizeit-Forschungsinstitut.

Poel, H. van der (1993) De structuratietheorie: een handelings-theoretisch kader voor de studie van de vrijetijd. Tilburg: Katholieke Universiteit Brabant, Vakgroep Vrijetijdwetenschappen.

Poel, H. van der (1995a) Bewegen in de compacte stad. Ruimte voor bewegingsactiviteiten als speerpunt in het gemeentelijk sport- en recreatiebeleid. Bijdrage voor het seminar "Ruimte voor sport en recreatie", Landelijke Contactraad, Papendal. Tilburg: Hugo van der Poel.

Poel, H. van der (1995b) Ruimte voor sport. Analyse van het sport- en recreatiebeleid in de gemeente Eindhoven. Tilburg: Katholieke Universiteit Brabant, Vakgroep Vrijtijdwetenschappen.

Poel, H. van der & Slangen, N. (1995) "Sportparken verbeteren leefklimaat in de stad: locatie en gebruik van sportparken". In: Landelijk Contact, jg. 43, nr. 4, p. 22-25.

Priemus, H. (1991) "De Randstad: winnend of verliezend woonmilieu". In: Hooijmeijer, P., S. Musterd & P. Schröder (Red.). De Randstad: balans van winst en verlies. Deel 1. p. 39-52. Utrecht: Stedelijke Netwerken.

Rapportage van de werkgroep optimalisering gebruik Amsterdamse sportvelden. (1994) Amsterdam: Werkgroep optimalisering gebruik Amsterdamse sportvelden.

Slangen, N. (1994) Openluchtrecreatieve voorzieningen: tussen centrum en periferie. Een onderzoek naar de relatie tussen locatie en gebruik van drie Amsterdamse sportparken. Afstudeerscriptie. Tilburg: KUB/VTW

Smit, J. (1995) Sprekers op seminar Demodagen Papendal: Gemeentelijke sportvoorzieningen sluiten niet aan bij vraag. In: Tuin & Landschap, jg. onb. nr. 20, p. 12-13.

Sportservice Amsterdam (1996) Overzicht bespeling sportparken. Amsterdam: Sportservice Amsterdam.

Straaten, G. van der & P. Zwaan (1988) Kompakte recreatie, een studie naar de gevolgen van het kompakte-stad-beleid voor het recreatiegedrag van Amsterdammers. Amsterdam: Buro Onderzoek en Benutting Voorzieningen, Dienst Openbare Werken.

Verwey-Jonker, H. (1991) "Woningbouw voor een veranderende samenleving". In: Ministerie van VROM (1991) p.15-24. Woonmilieu in perspectief. De kwaliteit van de gebouwde omgeving in de toekomst. 's-Gravenhage: Delwel.

Wester, F. (1987) Strategieën van kwalitatief onderzoek. Muiderberg: Coutinho.

(1996) DIADAM 1996. Amsterdam: Het Amsterdamse Bureau voor Onderzoek en Statistiek.

BIJLAGEN

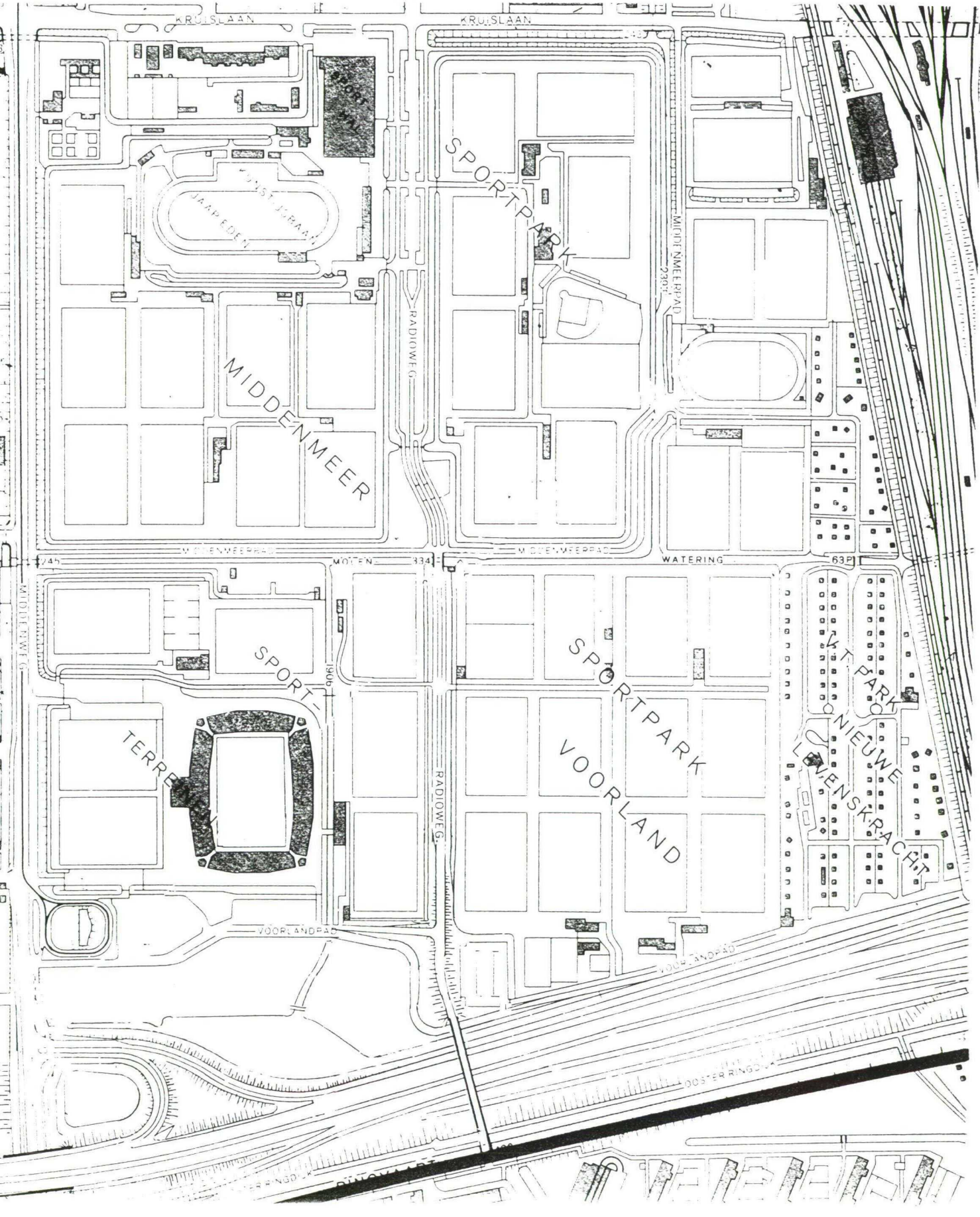
Bijlage 1

Plattegrond Amsterdam (Voorland en Middenmeer in cirkel)

Bijlage 2

Plattegrond Voorland en Middenmeer

Bijlage 3

Verenigingen die gebruik maken van Voorland en Middenmeer

Sportpark Middenmeer

Fortius, voetbalvereniging
Zeeburgia, voetbalvereniging
ZPC, voetbalvereniging
TOG, handbalvereniging
TOG (Tot Ons Genoegen), voetbalvereniging
Brandweer, voetbalvereniging
Sint Louis, voetbalvereniging
Middenmeer, voetbalvereniging
Overamstel, voetbalvereniging
AV '23, atletiekvereniging
Amsterdam Seref Spor, voetbalvereniging
Xanthos, voetbalvereniging
Xanthos, honkbalvereniging
Crunch, frisbeeclub
BJSA, voetbalvereniging
Toudgha, voetbalvereniging
TOS Actief, voetbalvereniging
+ de verenigingen die gebruik maken van de Jaap Edenbaan

Sportpark Voorland

VVGA, tennisvereniging
Amsterdam, handbalvereniging
De Geuzen, voetbalvereniging
Sporting Amsterdam, voetbalvereniging
Voorland, voetbalvereniging
WV-HEDW(Wilhelmina Vooruit-HEDW), voetbalvereniging
DNC, rugbyclub
AFC Ajax, betaald voetbal organisatie

Bron: Publieks Informatie Gemeente Amsterdam op Internet:
<http://www.dds.nl/~piga/db/INS/Voorlandsportpark.html>
<http://www.dds.nl/~piga/db/INS/Middenmeersportpark.html>

Bijlage 4

Verspreiding en respons omwonenden-enquête

De totaal 600 enquêtes zijn verspreid over zes blokken, waarvan drie in buurtcombinatie Middenmeer, twee in buurtcombinatie Betondorp en een in Diemen. De straten in de blokken zijn vrij willekeurig gekozen. Helaas was niet genoteerd bij welke huisnummers een vragenlijst is afgeleverd. Dit stond een non-respons onderzoek in de weg.

Blok 1, Middenmeer: grenst aan Sportpark Middenmeer

Straatnaam	Huisnummers	Postcode	Verspreid	Respons	
				abs	%
Archimedesplantsoen	115-137	1098 KA	15	2	13
	139-159	1098 KB	15	1	7
Ohmstraat	7-11	1098 ST	10	1	10
Edisonstraat	1-7/2-6	1098 SX	15	2	13
	9-15/8-12	1098 SZ	10	5	50
	17-21/14-20	1098 TA	10	7	70
	23-27/22-26	1098 TB	10	3	30
	29-33/28-32	1098 TC	10	2	20
	35-41/34-40	1098 TD	15	4	27
Overig Middenmeer blok 1		1098 T		<u>1</u>	
Totaal Blok 1:			<u>110</u>	28	25

Blok 2, Middenmeer: 500 meter verwijderd van Sportpark Middenmeer

Straatnaam	Huisnummers	Postcode	Verspreid	Respons	
				abs	%
Linnaeushof	15-23/16-24	1098 KJ	15	3	20
	25-31/26-32	1098 KK	10	1	10
	39-49/40-48	1098 KM	10	1	10
	59-65/60-66	1098 KP	15	3	20
	67-73/68-74	1098 KR	10	1	10
	75-83/76-82	1098 KS	15	5	33
Weth.Frankeweg	2-16	1098 KZ	<u>15</u>	<u>1</u>	7
Totaal Blok 2:			90	15	17

Blok 3, Middenmeer: 1000 meter verwijderd van Sportpark Middenmeer

<i>Straatnaam</i>	<i>Huisnummers</i>	<i>Postcode</i>	<i>Verspreid</i>	<i>Respons</i>	
				<i>abs</i>	<i>%</i>
Linnaeuskade	13-19/14-20	1098 BE	10	3	30
	21-29/22-30	1098 BG	10	1	10
	31-35/32-34	1098 BH	10	1	10
Bredeweg	1-13	1098 BL	10	3	30
	15-31	1098 BM	10	1	10
Hogeweg	33-43	1098 BX	10	1	10
	45-59	1098 BZ	10	3	30
Linnaeusparkweg	34-48	1098 EC	10	1	10
Mr.Arntzeniusweg	12-22	1098 GP	10	1	10
Archimedesweg	1-31	1098 JK	<u>10</u>	<u>1</u>	10
Totaal blok 3:			100	16	16
Overig buurtcombinatie Middenmeer		1098		2	
Totaal buurtcombinatie Middenmeer			300	61	20

Blok 4, Betondorp: Tegenover Sportpark Voorland, maar met de Middenweg als barrière.

<i>Straatnaam</i>	<i>Huisnummers</i>	<i>Postcode</i>	<i>Verspreid</i>	<i>Respons</i>	
				<i>abs</i>	<i>%</i>
Brinkstraat	1-11	1097 VG	8	0	0
Brinkstraat	2-12	1097 VL	7	0	0
Egstraat	2-24	1097 SX	15	0	0
Gaffelstraat	1-15	1097 VW	7	0	0
Gaffelstraat	2-16	1097 VX	8	0	0
Middenweg	154-168/324-344	1097 TZ	15	1	7
Middenweg	514-564	1097 VE	15	1	7
Onderlangs	1-17	1097 ZH	10	3	30
Zaaiersweg	3-15	1097 SM	<u>10</u>	<u>2</u>	20
Totaal Blok 4:			95	7	7

Blok 5, Betondorp: 1000 meter van Sportpark Voorland, en de Middenweg als hindernis.

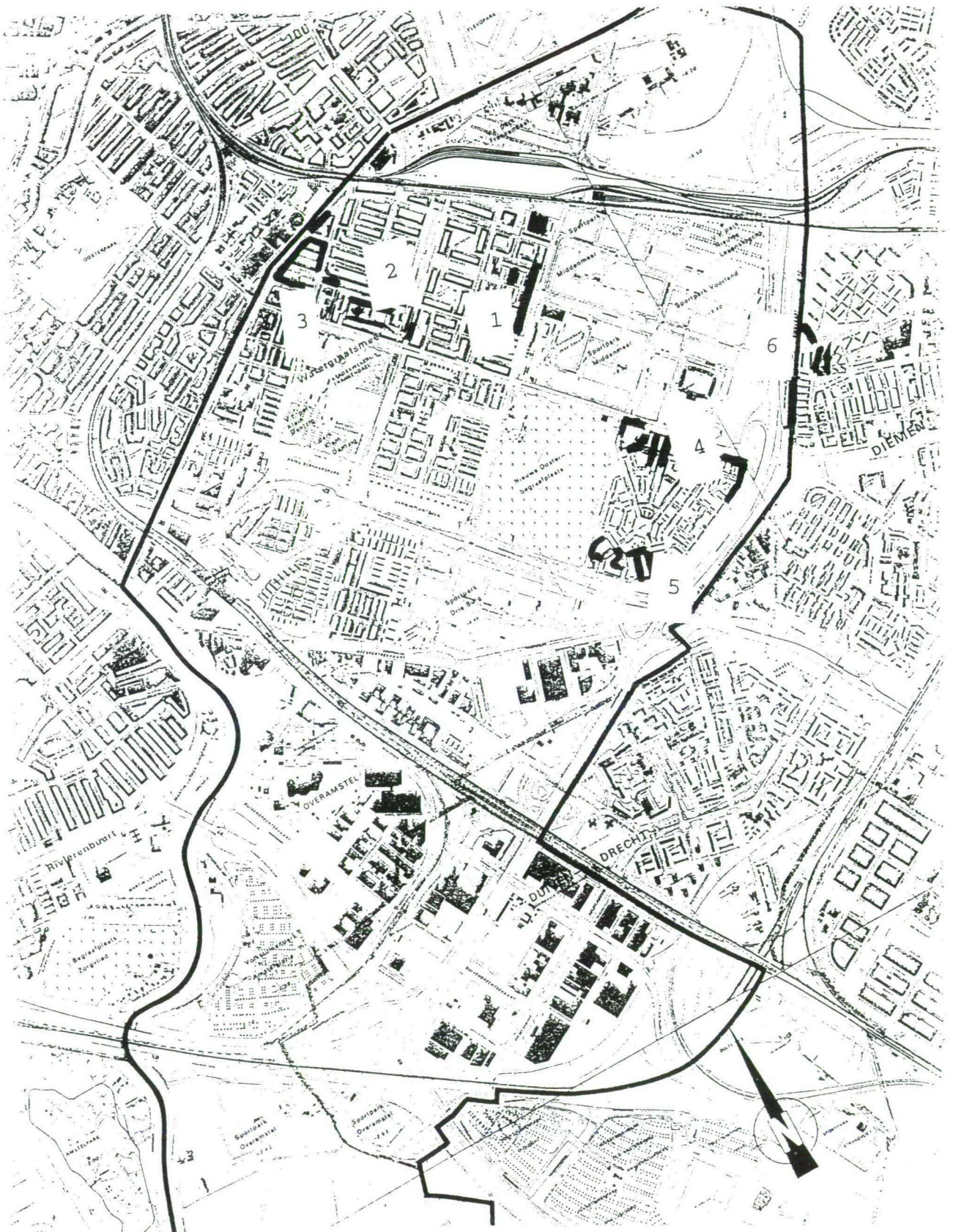
<i>Straatnaam</i>	<i>Huisnummers</i>	<i>Postcode</i>	<i>Verspreid</i>	<i>Respons</i>	
				<i>abs</i>	<i>%</i>
Zaaiersweg	139-183	1097 ST	15	2	13
Graanstraat	2-38	1097 TC	15	1	7
Landbouwstraat	61-83	1097 TM	15	1	7
Landbouwstraat	80-116	1097 TS	15	2	13
Oogststraat	1-33	1097 ZR	15	0	0
Schovenstraat	4-34	1097 ZZ	<u>15</u>	<u>0</u>	0
Totaal Blok 5:			90	5	6
Overig Betondorp		1097		1	
Totaal buurtcombinatie Betondorp:			185	13	7

Blok 6, Diemen-Noord: 500 meter van Voorland, bereikbaar via fietsbrug over ringweg.

<i>Straatnaam</i>	<i>Huisnummers</i>	<i>Postcode</i>	<i>Verspreid</i>	<i>Respons</i>	
				<i>abs</i>	<i>%</i>
Diemerkade	71-79/72-78	1111 AD	15	2	13
Diemerkade	81-93/80-92	1111 AE	15	3	20
Tobias Asserlaan	103-125/104-126	1111 ME	15	5	33
Tobias Asserlaan	127-149/128-150	1111 MG	15	2	13
Tobias Asserlaan	151-173/152-174	1111 MH	15	1	7
Tobias Asserlaan	175-197/176-198	1111 MJ	15	1	7
Oranjeplantsoen	1-23/2-24	1111 CD	10	0	0
Oranjeplantsoen	25-47/26-48	1111 CE	<u>15</u>	<u>0</u>	0
Totaal Blok 6:			115	14	12
Geen postcode ingevuld:				6	
Totale respons van de steekproef:			600	95	16

Bijlage 5

Plattegrond Watergraafsmeer met blokken waar geënuquôteerd is
(De straten waar vragenlijsten zijn verspreid, zijn met dikke lijn aangegeven)

Bijlage 6

Verenigingen die deelnamen aan het onderzoek en hun respons

Vereniging	Sport	aantal verspreid	respons	%
AV '23	atletiek	50	20	40
VVGA	tennis	25	11	44
Jaap Eden	schaatsen	50	2	4
TOG	voetbal	75	8	10,7
Voorland	voetbal	100	10	10
Fortius	voetbal	75	12	16
Xanthos	voetbal	75	6	8
St. Louis	voetbal	100		
Zeeburgia	voetbal	<u>50</u>	<u>3</u>	<u>6</u>
		600	72	12

Door een drukfout bleken de enquêtes voor St. Louis onbruikbaar. De 12 teruggekregen vragenlijsten zijn daarom niet meegerekend.

Doordat de vragenlijst voor Fortius in het clubblad is afgedrukt, zijn veel meer leden van deze club bereikt. Daarbij ook donateurs en jeugdleden. Hoeveel volwassen leden zijn bereikt is niet bekend, het totaal aantal mensen dat bereikt is ligt rond de 600. Alleen de instuurders uit de eerste anderhalve week na uitgave van het clubblad zijn in de steekproef opgenomen.

Bijlage 7

De omwonenden-enquête

De op de volgende pagina's afgedrukte vragenlijst is een verkleinde versie.

stadsdeel Watergraafsmeer

netimholtstraat 61
postbus 25154
1090 PD Amsterdam
telefoon (020) 5687 811
telefax (020) 6685 326

Amsterdam, januari 1996

Geachte mevrouw / meneer,

Hierbij ontvangt u een vragenlijst over de sportparken Voorland en Middenmeer. Het doel is meer inzicht te krijgen in het gebruik en de waardering van deze sportparken. Deze enquête is een onderdeel van mijn afstudeeronderzoek voor mijn studie Vrijtijdwetenschappen aan de Katholieke Universiteit Brabant in Tilburg. Het onderzoek wordt uitgevoerd op initiatief van het Stadsdeel Watergraafsmeer.

De reden dat dit onderzoek wordt uitgevoerd, is dat Voorland en Middenmeer onder druk staan van woningbouw. Verder zijn er veel ontwikkelingen in de wijze waarop mensen sporten en recreëren en in de populariteit van bepaalde sporten. Dit heeft invloed op de toekomst van de sportparken, iets waar u als omwonende ook mee te maken krijgt.

Het onderzoek vindt plaats onder bewoners in de directe omgeving van Voorland en Middenmeer. De gegevens die met deze vragenlijst verkregen worden, zullen zeer vertrouwelijk behandeld worden. Bovendien is de verwerking anoniem; u hoeft uw naam en adres niet te vermelden.

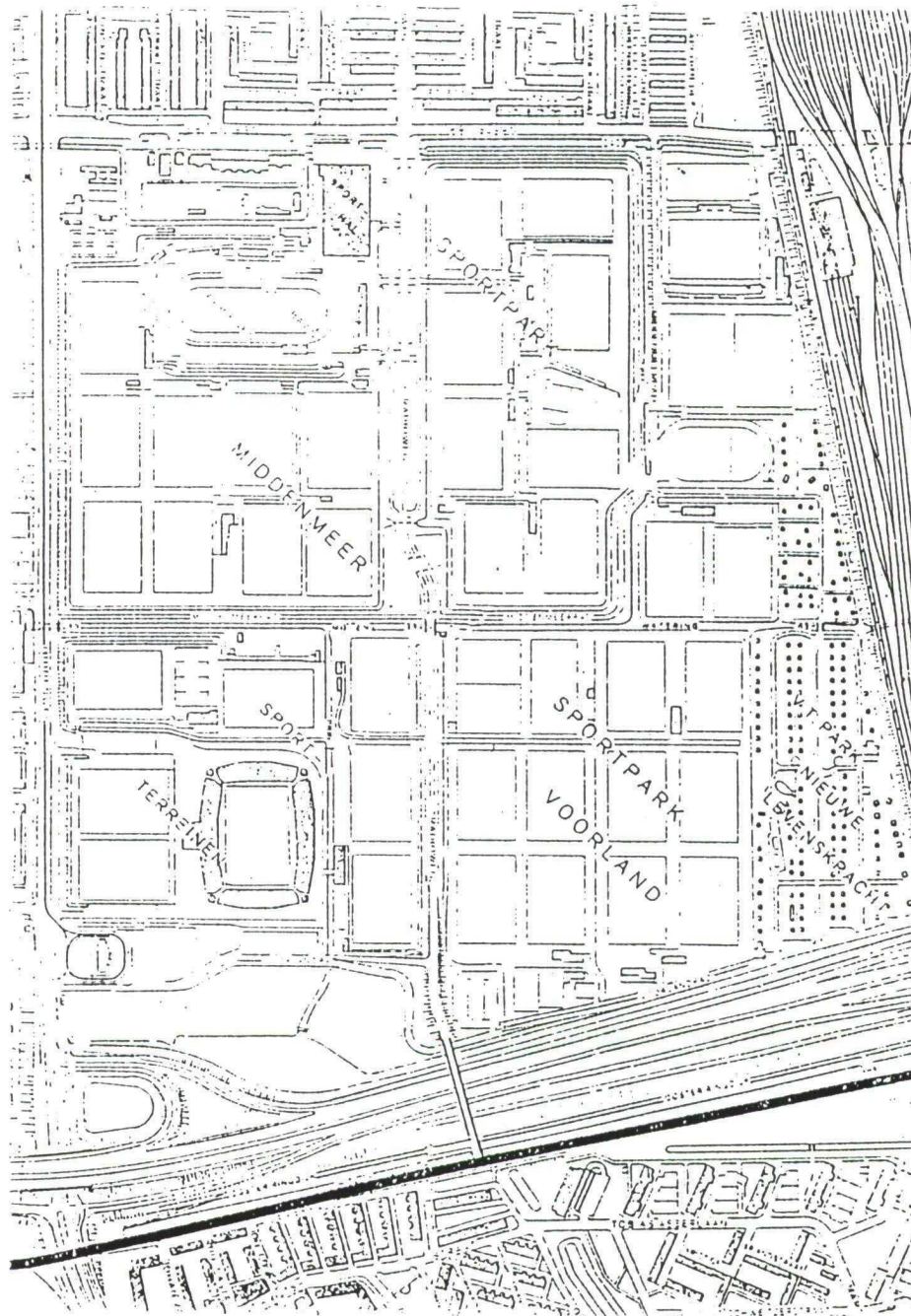
Ter verduidelijking is aan de ommesijde van dit vel een kaartje afgedrukt met de sportparken Voorland en Middenmeer. U weet dan precies over welk gebied mijn onderzoek gaat. Uw medewerking aan dit onderzoek is van groot belang. Ik hoop dan ook dat u even de tijd neemt om de vragenlijst in te vullen. Het is de bedoeling dat de vragenlijst wordt ingevuld door (één van) de hoofdbewoner(s) van deze woning. Ik stel het op prijs als u de vragenlijst vóór 1 februari terugstuurt. U kunt de enquête in de bijgevoegde enveloppe zonder postzegel terugsturen.

Ik dank u bij voorbaat voor uw medewerking aan het onderzoek.

Heeft u nog vragen, dan kunt u mij bellen.
Mijn telefoonnummer is: 0162-431586

Met vriendelijke groet,

Frans Rinsema
Oosterhout nb

Richtlijnen voor het invullen van de vragenlijst.

Deze vragenlijst bestaat uit 53 vragen, en is verdeeld in 4 stukken. De vragen zijn vlot te beantwoorden door een antwoordmogelijkheid aan te kruisen. U mag bij elke vraag maar 1 antwoordmogelijkheid aankruisen, tenzij anders vermeld. Het invullen kost ongeveer 10 minuten tijd.

Achter enkele antwoorden staat dat u naar een andere vraag moet gaan. Kruist u dat antwoord aan, dan volgt u die aanwijzing en gaat u verder met de aangewezen vraag.

Veel plezier bij het invullen van de vragenlijst.

Deel 1 Sport

In dit deel gaat het over sportactiviteiten op Voorland en Middenmeer. Dit zijn de meest voorkomende activiteiten in de sportparken. Vandaar deze vragen over sportactiviteiten en redenen om al dan niet te sporten.

1. Heeft u het afgelopen jaar één of meer van nevenstaande bewegingsporten in uw vrije tijd, niet in de vakantie, beoefend? Kruis alleen de 3 sporten aan die u het meest beoefend hebt.

- Aerobics / Fitness
 Atletiek / Hardlopen / Trimmen
 Badminton
 Basketbal
 Golf
 Gymnastiek / Turnen
 Handbal
 Hockey
 Honkbal / Softbal
 Korfbal
 Roeien / Kanoën
 Rugby
 Schaatsen
 Squash
 Tennis
 Voetbal
 Volleybal
 Wielrennen / Toertietsen
 IJshockey
 Zwemmen
 Anders, nl.....

Ik beoefen geen bewegingsport → naar vraag 10

2. Welke bewegingsport beoefent u het meest?

3. Hoe vaak beoefent u die sport?

- minder dan 1 keer per maand
 1 of 2 keer per maand
 3 of 4 keer per maand
 1 of 2 keer per week
 3 keer per week of vaker

4. Beoefent u uw meest beoefende sport bij een vereniging?

- Ja → naar vraag 5
 Nee → naar vraag 6

5. Waarom hebt u juist die vereniging gekozen? Alleen de volgens u belangrijkste redenen geven.

- vrienden/familie waren al lid
 goed bereikbaar
 was al lid toen de vereniging nog elders speelde
 vanwege de accommodatie
 andere redenen, nl.....

6. Waar beoefent u die sport meestal?

- Voorland → naar vraag 7
 Middenmeer → naar vraag 7
 Elders, nl.....

→ naar vraag 9

7. Hoe lang verblijft u gemiddeld op Voorland of Middenmeer, als u er uw meest beoefende sport beoefent?

- 1 uur of minder
 tussen de 1 en 2 uur
 2 uur of langer

8. Waarom sport u op Voorland of Middenmeer? (Alleen de volgens u belangrijkste redenen aangeven)

- goede bereikbaarheid
 goede voorzieningen
 mooie omgeving
 goede vereniging(en)
 anders, nl.....

9. Deze vraag gaat over de redenen om te sporten. Geef bij elk van de ondergenoemde aspecten aan hoe belangrijk deze voor u is. U doet dat door op een schaal van 1 tot en met 4 een getal te omcirkelen. Hoe hoger het getal, hoe belangrijker.

Zeer onbelangrijk..... Zeer belangrijk

a. de gezelligheid	1	2	3	4
b. de gezondheid, de beweging	1	2	3	4
c. een beter figuur krijgen	1	2	3	4
d. in wedstrijden/competitie mee kunnen doen	1	2	3	4
e. buiten bezig zijn	1	2	3	4
f. ontspanning	1	2	3	4

g. Zijn er andere aspecten die u belangrijk vindt?

.....

(ga nu naar vraag 11)

10. Wat is de belangrijkste reden dat u niet een bewegingsport beoefent?

.....

11. Mist u 1 of meer sporten op Voorland en Middenmeer?

- Ja, namelijk.....
 Nee

12. Heeft u 1 of meer thuiswonende kinderen die lid zijn van een vereniging die haar thuisbasis heeft op Voorland of Middenmeer?

- Ja
 Nee

Deel 2 Andere activiteiten op Voorland en Middenmeer

In de sportparken kunnen allerlei activiteiten uitgevoerd worden. Denk maar aan het bezoeken van een sportwedstrijd of gewoon wat wandelen op de paden. Voorland en Middenmeer worden namelijk ook gezien als plek voor de recreatie van de omwonenden, en als groenvoorziening. De nu volgende vragen gaan over uw deelname aan dit soort activiteiten op Voorland en Middenmeer.

13. Maakt u wel eens een wandeling in uw woonomgeving?

- Ja → naar vraag 14
 Nee → naar vraag 19

14. Wandelt u dan wel eens op Voorland of Middenmeer?

- Ja → naar vraag 15
 Nee → naar vraag 17

15. Hoe vaak wandelt u op Voorland of Middenmeer?

- minder dan 1 keer per maand
 1 of 2 keer per maand
 3 of 4 keer per maand
 1 of 2 keer per week
 3 keer per week of vaker

16. Hoe lang verblijft u gemiddeld op Voorland en/of Middenmeer, als u er wandelt?

- 1 uur of minder
- tussen de 1 en 2 uur
- 2 uur of langer

17. Wandelt u ergens anders in uw woonomgeving, tenaaipe op Voorland of Middenmeer?

- Ja, nl.....
- Nee

18. Deze vraag gaat over redenen om te wandelen in uw woonomgeving. Geef bij elk van de ondergememde aspecten aan hoe belangrijk deze voor u is. U doet dat door op een schaal van 1 tot en met 4 een getal te omcirkelen. Hoe hoger, hoe belangrijker.

- a. de hond uit laten
- b. ontspanning, rust
- c. lichaamsbeweging
- d. op weg naar een bestemming
- e. om mensen te ontmoeten, een praatje te maken
- f. een luchtje scheppen
- g. Is er verder nog een aspect dat u belangrijk vindt?

	Zeer onbelangrijk		Zeer belangrijk	
	1	2	3	4
a.	1	2	3	4
b.	1	2	3	4
c.	1	2	3	4
d.	1	2	3	4
e.	1	2	3	4
f.	1	2	3	4
g.	1	2	3	4

19. Vist u wel eens op Voorland of Middenmeer?

- Ja → naar vraag 20
- Nee → naar vraag 22

20. Hoe vaak vist u op Voorland of Middenmeer?

- minder dan 1 keer per maand
- 1 of 2 keer per maand
- 3 of 4 keer per maand
- 1 of 2 keer per week
- 3 keer per week of vaker

21. Hoe lang verblijft u er gemiddeld, als u er aan het vissen bent?

- minder dan 1 uur
- tussen de 1 en 2 uur
- 2 uur of langer

22. Maakt u gebruik van de fietspaden door Voorland en Middenmeer?

- Ja → naar vraag 23
- Nee → naar vraag 25

23. Waarom maakt u gebruik van de fietspaden? Alleen de belangrijkste redenen noemen

- Woon-werk verkeer
- Om te gaan sporten op Voorland of Middenmeer
- Voor een toertochtje
- Anders, nl.....

24. Hoe vaak maakt u gebruik van de fietspaden door Voorland en Middenmeer?

- minder dan 1 keer per maand
- 1 of 2 keer per maand
- 3 of 4 keer per maand
- 1 of 2 keer per week
- 3 keer per week of vaker

25. Bekijkt u wel eens een sportwedstrijd op Voorland of Middenmeer?

- Ja → naar vraag 28
- Nee → naar vraag 28

26. Hoe vaak gaat u naar Voorland of Middenmeer, speciaal om er een wedstrijd te bekijken?

- minder dan 1 keer per maand
- 1 of 2 keer per maand
- 3 of 4 keer per maand
- 1 of 2 keer per week
- 3 keer per week of vaker

27. Hoe lang verblijft u er gemiddeld, als u er een wedstrijd bezoekt?

- minder dan 1 uur
- tussen de 1 en 2 uur
- 2 uur of langer

28. Welk vervoermiddel gebruikt u meestal als u naar Voorland of Middenmeer gaat of zou gaan?

- auto
- tram
- bus
- fiets
- te voet
- anders, nl.....
- .....uur .....minuten

29. Hoelang doet u er dan over om Voorland of Middenmeer te bereiken?

Deel 3 Waardering en mening

De volgende serie vragen gaan over Voorland en Middenmeer in het algemeen. Daarbij wordt om uw mening over de sportparken gevraagd. Niet alleen over de sportparken zoals ze nu zijn, maar ook over hoe ze in de toekomst zouden kunnen worden.

30. Heeft u wel eens last van de activiteiten op Voorland of Middenmeer?

- veel overlast → naar vraag 31
- enige overlast → naar vraag 31
- geen overlast → naar vraag 32

31. Waar is die overlast van afkomstig?

32. Kunt u voor elk van de volgende uitspraken aangeven in hoeverre u het daarmee eens of oneens bent?

	zeer mee eens	me eens	me oneens	zeer me oneens
a. de sportparken Voorland en Middenmeer zijn ingericht voor de sporters, voor anderen valt er niets te beleven	☐	☐	☐	☐
b. in de sportparken Voorland en Middenmeer kun je op elk moment terecht om er je favoriete sport te beoefenen	☐	☐	☐	☐
c. de sportparken Voorland en Middenmeer zijn een plaats voor kinderen om te spelen	☐	☐	☐	☐
d. de sportparken Voorland en Middenmeer zijn een plaats om tot rust te komen	☐	☐	☐	☐
e. dankzij de sportparken Voorland en Middenmeer is deze buurt prettig om in te wonen	☐	☐	☐	☐
f. de sportparken Voorland en Middenmeer bieden veel natuurschoon	☐	☐	☐	☐
g. het is goed als er woningen worden gebouwd op een deel van Voorland en Middenmeer	☐	☐	☐	☐
h. de sportparken Voorland en Middenmeer zijn niet geschikt om te wandelen	☐	☐	☐	☐
i. de sportparken Voorland en Middenmeer mogen nooit verdwijnen uit Watergraafsmeer	☐	☐	☐	☐

33. Hoe belangrijk vindt u de aanwezigheid van een sportpark in uw woonbuurt?

- zeer belangrijk
- belangrijk
- onbelangrijk
- zeer onbelangrijk

34. Hoe belangrijk vindt u de aanwezigheid van een grote groenvoorziening zoals een park in uw woonbuurt?

- zeer belangrijk
- belangrijk
- onbelangrijk
- zeer onbelangrijk

35 Bij onderstaande zaken gaat het om de waardering. Het is de bedoeling dat u elk van deze zaken met een rapportcijfer waardeert. Het hoogste cijfer is dus een 10, het laagste een 1. Geef cijfers alleen in hele getallen. Heeft u geen uitgesproken mening over een zaak of vindt u dat een bepaald aspect niet voor u van belang is, dan hoeft u daarvoor geen cijfer te geven.

- a. de bereikbaarheid van de sportparken (algemeen) .....
- b. de bereikbaarheid per openbaar vervoer .....
- c. de hoeveelheid sportvoorzieningen .....
- d. de kwaliteit van de sportvoorzieningen .....
- e. de mogelijkheid om er te wandelen .....
- f. de natuur in de parken .....
- g. de gezelligheid .....
- h. de parkeerruimte .....
- i. de sociale veiligheid .....
- j. de sportparken Voorland en Middenmeer algemeen .....

36. Wat zijn volgens u de positieve punten van de sportparken Voorland en Middenmeer? (maximaal 3 noemen)

- 1. ....
- 2. ....
- 3. ....

37. Wat zijn volgens u de negatieve punten van de sportparken Voorland en Middenmeer? (maximaal 3 noemen)

- 1. ....
- 2. ....
- 3. ....

38. De inrichting van Voorland en Middenmeer in de toekomst hangt onder meer af van de voorkeuren van omwonenden en gebruikers. Hieronder staan 5 voorbeelden van (her)inrichting. Zet ze in de rangorde van uw voorkeur. Het voorbeeld dat uw eerste voorkeur is, krijgt 1 punt, uw tweede voorkeur 2 punten, enzovoort.

- a. Een traditioneel sportpark Behalve de geplande woningbouw op de plaats van het Ajax-stadion, verandert er niets aan de sportparken Voorland en Middenmeer. ....punt(en)
- b. Combinatie sportpark - stadspark De sportvelden worden omzoomd door paddejes, waterpartijen, velden waar iedereen vrij kan spelen en sporten. De sportparken worden ook stadspark. Een aantal verenigingen zal daardoor moeten verhuizen. ....punt(en)
- c. Veelzijdig sportpark Een aantal sportvelden wordt vervangen door andere sportvoorzieningen, zowel voor binnensport als buitensport. Er kunnen dan meer sporten beoefend worden. Veel sportvelden kunnen ook buiten de trainings- en wedstrijden gebruikt worden. Een aantal verenigingen moet verhuizen, er komen echter ook nieuwe, andere verenigingen bij. ....punt(en)
- d. Woonbuurt met groen, sport en recreatie Als oplossing voor de woningnood worden op bepaalde delen van Middenmeer woningen gebouwd. Andere delen worden trapveldjes, plantsoen en/of park. Zo ontstaat een nieuwe, gevarieerde woonbuurt. Een groot deel van de sportparken blijft behouden. Een aantal verenigingen moet verhuizen. ....punt(en)
- e. Traditioneel sportpark met verbeterde infrastructuur Er komen meer parkeerplaatsen en fietsenstallingen. Dit gaat ten koste van enkele sportvelden, maar sporters parkeren hun auto's niet meer in de wijk. Een enkele vereniging moet verhuizen. ....punt(en)

39 Als u een grote zak geld kreeg om iets aan de sportparken Voorland en Middenmeer te veranderen, wat zou u dan veranderen?

- .....
- .....
- .....

Deel 4 Persoonlijke gegevens

Hieronder volgen tenslotte nog vragen, die op uzelf betrekking hebben

- 40. Wat is uw postcode? .....
- 41. Wat is uw leeftijd? ..... jaar
- 42. Wat is uw geslacht? vrouw man
- 43. Tot welke bevolkingsgroep rekent u uzelf? Nederlandse Nederlandse (Antillen en Aruba) Surinaamse Turkse Marokkaanse andere Afrikaanse anders, nl.....
- 44. Kunt u aangeven welke huishoudensituatie op u van toepassing is? alleenstaand, zonder thuiswonend(e) kind(eren) met partner, zonder thuiswonend(e) kind(eren) alleenstaand, met thuiswonend(e) kind(eren) met partner en thuiswonend (e) kind(eren) anders, nl.....
- 45. Kunt u aangeven in wat voor soort woning u woont? rijtjeshuis / twee onder één kap benedenwoning bovenwoning vrijstaande woning flat / appartement kamer / etage anders, nl.....
- 46. Heeft u een tuin/terras of een volkstuin? tuin / terras volkstuin beide geen van beide anders, nl.....
- 47. Volgt u momenteel dag- of avondonderwijs? Ja → naar vraag 48 Nee → naar vraag 49
- 48. Wat voor soort onderwijs is dat? Lager onderwijs Lager beroepsonderwijs Middelbaar onderwijs Middelbaar beroepsonderwijs Hoger Beroepsonderwijs Universiteit Anders, nl.....
- 49. Wat is de hoogste opleiding die u heeft afgesloten? Lager onderwijs Lager beroepsonderwijs Middelbaar onderwijs Middelbaar beroepsonderwijs Hoger Beroepsonderwijs Universiteit Anders, nl.....
- 50. Bent u werkzaam als zelfstandige of in loondienst? Ja → naar vraag 51 Nee → naar vraag 52
- 51. Hoeveel uur per week werkt u gemiddeld? ..... uur per week → naar vraag 53

Bijlage 8

De verenigingsleden-enquête

De op de volgende pagina's afgedrukte vragenlijst is een verkleinde versie.

stadsdeel Watergraafsmeer

helmholtzstraat 61
postbus 95154
1090 HD amsterdam
telefoon (020) 5687 811
telefax (020) 6685 326

101

Amsterdam, maart 1996

Geachte mevrouw/meneer,

Hierbij ontvangt u een enquête over de sportparken Voorland en Middenmeer. Centraal in het onderzoek staat de vraag wie de sportparken gebruiken en hoe zij de sportparken ervaren. Deze vragenlijst is een onderdeel van mijn afstudeeronderzoek voor mijn studie Vrijtijdwetenschappen aan de Katholieke Universiteit Brabant in Tilburg. Het onderzoek is tot stand gekomen na een onderzoeksvorstel van het stadsdeel Watergraafsmeer.

De reden dat het onderzoek wordt uitgevoerd is de druk van woningbouw die er op de sportparken rust. De vraag is of er in een stad ruimte beschikbaar moet zijn voor sport en recreatie of woningbouw. Verder zijn er veel veranderingen in de wijze waarop mensen recreëren en sporten. Ook de samenstelling van de bevolking wijzigt. Dit alles is ook voor de leden van de sportverenigingen op Voorland en Middenmeer.

Ter verduidelijking vindt u aan de ommezijde van dit blad een kaartje van de sportparken Voorland en Middenmeer. U weet dan precies over welk gebied mijn onderzoek gaat. Uw medewerking aan dit onderzoek is van groot belang. Ik hoop dan ook dat u de vragenlijst invult en aan uw trainer/contactpersoon teruggeeft. Lukt dit u niet, dan kunt u de vragenlijst kosteloos opsturen naar:

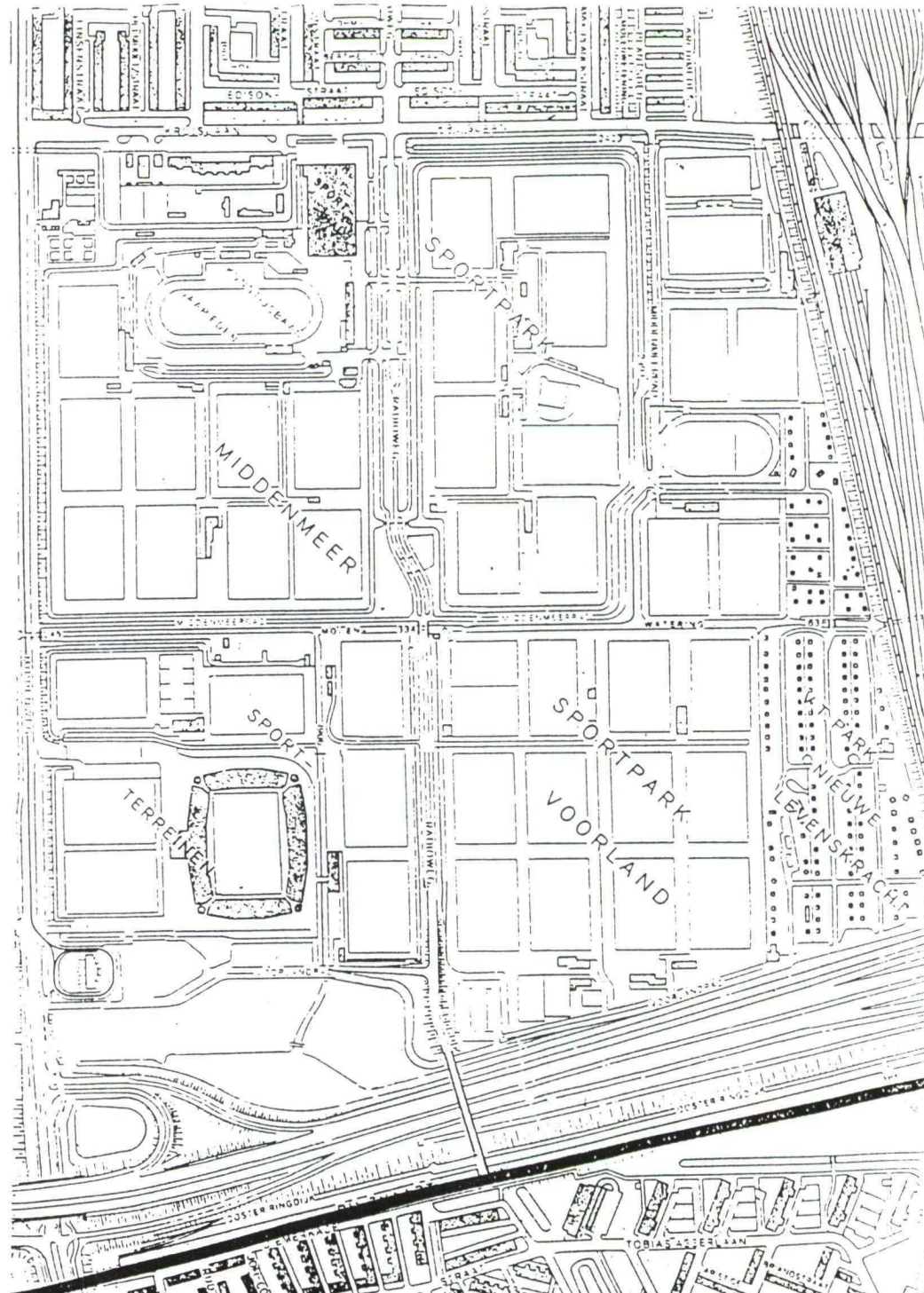
Stadsdeel Watergraafsmeer
t.a.v. N. Ottink
Antwoordnummer 19399
1000 WD Amsterdam

Heeft u vragen over de enquête of het onderzoek, dan kunt u mij bellen of mailen.
Telefoon: 0162-431586
E-mail: f.j.rinsema@kub.nl

Ik dank u bij voorbaat voor uw medewerking aan het onderzoek.

Met vriendelijke groet,

Frans Rinsema
Oosterhout nb

Bijlagen

Richtlijnen voor het invullen van de vragenlijst.

Deze vragenlijst bestaat uit 39 vragen, en is verdeeld in 3 stukken. De vragen zijn vlot te beantwoorden door een antwoordmogelijkheid aan te kruisen. U mag bij elke vraag maar 1 antwoordmogelijkheid aankruisen, tenzij anders vermeld is. Het invullen kost ongeveer 10 minuten tijd.

Achter enkele antwoorden staat dat u naar een andere vraag moet gaan. Kruist u dat antwoord aan, dan volgt u die aanwijzing en gaat u verder met de aangewezen vraag.

Veel plezier bij het invullen van de vragenlijst.

Deel 1 Sport en andere activiteiten

In dit deel gaat het over sportactiviteiten op Voorland en Middenmeer. Dit zijn de meest voorkomende activiteiten in de sportparken. Vandaar deze vragen over sportactiviteiten en redenen om al dan niet te sporten.

1 Welke van de nevenstaande bewegingssporten heeft u het afgelopen jaar in uw vrije tijd, niet in de vakantie, beoefend? Kruis alleen de 3 sporten aan die u het meest hebt beoefend

- Aerobics / fitness
- Atletiek / hardlopen / trimmen
- Badminton
- Basketbal
- Golf
- Gymnastiek / turnen
- Handbal
- Hockey
- Honkbal / Softbal
- Korfbal
- Roeien / kanoen
- Rugby
- Schaatsen
- Squash
- Tennis
- Voetbal
- Volleybal
- Wielrennen / toerfietsen
- IJshockey
- Zwemmen
- Anders, nl.....

2 Welke sport beoefent u het meest?

3 Hoe vaak beoefent u die sport?

- minder dan 1 keer per maand
- 1 of 2 keer per maand
- 3 of 4 keer per maand
- 1 of 2 keer per week
- 3 keer per week of vaker

4 Beoefent u uw meest beoefende sport bij een vereniging?

- Ja → naar vraag 5
- Nee → naar vraag 6

5 Waarom hebt u juist die vereniging gekozen?

- vrienden/familie waren al lid
- goed bereikbaar
- was al lid toen de vereniging nog elders soeelde
- vanwege de accommodatie
- andere reden, nl.....

6 Waar beoefent u die sport meestal?

- Voorland → naar vraag 7
- Middenmeer → naar vraag 7
- Elders, nl..... → naar vraag 9

7 Hoe lang verblijft u gemiddeld op Voorland of Middenmeer, als u er uw meest beoefende sport beoefent?

- 1 uur of minder
- tussen de 1 en 2 uur
- 2 uur of langer

8 Waarom sport u op Voorland of Middenmeer? Alleen de volgens u belangrijkste redenen aangeven.

- goede bereikbaarheid
- goede voorzieningen
- mooie omgeving
- goede vereniging(en)
- anders, nl.....

9 Deze vraag gaat over de redenen om te sporten. Geef bij elk van de ondergenoemde aspecten aan hoe belangrijk deze voor u is. U doet dat door op een schaal van 1 tot en met 4 een getal te omcirkelen. Hoe hoger het getal, hoe belangrijker

Zeer belangrijk..... Zeer belangrijk

- a. de gezelligheid
- b. de gezondheid, de beweging
- c. een beter figuur krijgen
- d. in wedstrijden/competitie mee kunnen doen
- e. buiten bezig zijn
- f. ontspanning
- g. Zijn er andere aspecten die u belangrijk vindt?

	1	2	3	4
a.	1	2	3	4
b.	1	2	3	4
c.	1	2	3	4
d.	1	2	3	4
e.	1	2	3	4
f.	1	2	3	4

10 Mist u 1 of meer sporten op Voorland en Middenmeer?

- Ja, namelijk.....
- Nee

11 Heeft u 1 of meer thuiswonende kinderen die lid zijn van een vereniging die haar thuisbasis heeft op Voorland of Middenmeer?

- Ja
- Nee

12 Bekijkt u wel eens een sportwedstrijd op Voorland of Middenmeer?

- Ja → naar vraag 13
- Nee → naar vraag 15

13 Hoe vaak gaat u naar Voorland of Middenmeer, speciaal om een wedstrijd te kijken?

- minder dan 1 keer per maand
- 1 of 2 keer per maand
- 3 of 4 keer per maand
- 1 of 2 keer per week
- 3 keer per week of vaker

14 Hoe lang verblijft u er gemiddeld, als u er een wedstrijd bezoekt?

- minder dan 1 uur
- tussen de 1 en 2 uur
- 2 uur of langer

15 Zijn er ook andere activiteiten die u op Voorland of Middenmeer doet, naast sporten of sport kijken?

- Ja, nl.....
- Nee

16 Welk vervoermiddel gebruikt u meestal als u naar Voorland of Middenmeer gaat of zou gaan?

- auto
- tram
- bus
- fiets
- te voet
- anders, nl.....

17. Hoe lang doet u er dan over om Voorland of Middenmeer te bereiken? .....uur .....minuten

Deel 2 Waardering en mening

De volgende serie vragen gaan over Voorland en Middenmeer in het algemeen. Daarbij wordt om uw mening over de sportparken gevraagd. Niet alleen over de sportparken zoals ze nu zijn, maar ook over hoe ze in de toekomst zouden kunnen worden.

18. Heeft u wel eens last van de activiteiten op Voorland of Middenmeer?
 veel overlast → naar vraag 19
 enige overlast → naar vraag 19
 geen overlast → naar vraag 20

19. Waar is die overlast van afkomstig? .....

20. Kunt u voor elk van de volgende uitspraken aangeven in hoeverre u het daarmee eens of oneens bent?

	zeer mee eens	mee eens	mee oneens	zeer mee oneens
a. de sportparken Voorland en Middenmeer zijn ingericht voor de sporters, voor anderen valt er niets te beleven	☐	☐	☐	☐
b. in de sportparken Voorland en Middenmeer kun je op elk moment terecht om er je favoriete sport te beoefenen	☐	☐	☐	☐
c. de sportparken Voorland en Middenmeer zijn een plaats voor kinderen om te spelen	☐	☐	☐	☐
d. de sportparken Voorland en Middenmeer zijn een plaats om tot rust te komen	☐	☐	☐	☐
e. dankzij de sportparken Voorland en Middenmeer is deze buurt prettig om in te wonen	☐	☐	☐	☐
f. de sportparken Voorland en Middenmeer bieden veel natuurschoon	☐	☐	☐	☐
g. het is goed als er woningen worden gebouwd op een deel van Voorland en Middenmeer	☐	☐	☐	☐
h. de sportparken Voorland en Middenmeer zijn niet geschikt om te wandelen	☐	☐	☐	☐
i. de sportparken Voorland en Middenmeer mogen nooit verdwijnen uit de Watergraafsmeer	☐	☐	☐	☐

21. Bij onderstaande aspecten gaat het om de waardering. Het is de bedoeling dat u elk van deze zaken met een rapportcijfer waardeert. Het hoogste cijfer is dus een 10, het laagste een 1. Geef cijfers alleen in hele getallen. Heeft u geen uitgesproken mening over een zaak of vindt u dat een bepaald aspect niet voor u van belang is, dan hoeft u daarvoor geen cijfer te geven

- a. de bereikbaarheid van de sportparken (algemeen) .....
- b. de bereikbaarheid per openbaar vervoer .....
- c. de hoeveelheid sportvoorzieningen .....
- d. de kwaliteit van de sportvoorzieningen .....
- e. de mogelijkheid om er te wandelen .....
- f. de natuur in de parken .....
- g. de gezelligheid .....
- h. de parkeerruimte .....
- i. de sociale veiligheid .....
- j. de sportparken Voorland en Middenmeer algemeen .....

22. Wat zijn volgens u de positieve punten van de sportparken Voorland en Middenmeer? (maximaal 3 noemen)

- 1. ....
- 2. ....
- 3. ....

23. Wat zijn volgens u de negatieve punten van de sportparken Voorland en Middenmeer? (maximaal 3 noemen)

- 1. ....
- 2. ....
- 3. ....

24. De inrichting van Voorland en Middenmeer in de toekomst hangt onder meer af van de voorkeuren van omwonenden en gebruikers. Hieronder staan 5 voorbeelden van (her)inrichting. Zet ze in de rangorde van uw voorkeur. Het voorbeeld dat uw eerste voorkeur is, krijgt 1 punt, uw tweede voorkeur 2 punten, enzovoort.

- a. **Een traditioneel sportpark** Behalve de geplande woningbouw op de plaats van het Ajax-stadion, verandert er niets aan de sportparken Voorland en Middenmeer. ....punt(en)
- b. **Combinatie sportpark - stadspark** De sportvelden worden omzoomd door paadjes, waterpartijen, velden waar iedereen vrij kan spelen en sporten. De sportparken worden ook stadspark. Een aantal verenigingen zal daardoor moeten verhuizen. ....punt(en)
- c. **Veelzijdig sportpark** Een aantal sportvelden wordt vervangen door andere sportvoorzieningen, zowel voor binnensport als buitensport. Er kunnen dan meer sporten beoefend worden. Veel sportvelden kunnen ook buiten de trainings- en wedstrijden gebruikt worden. Een aantal verenigingen moet verhuizen, er komen echter ook nieuwe, andere verenigingen bij. ....punt(en)
- d. **Woonbuurt met groen, sport en recreatie** Als oplossing voor de woningnood worden op bepaalde delen van Middenmeer woningen gebouwd. Andere delen worden trapveldjes, plantsoen en/of park. Zo ontstaat een nieuwe, gevarieerde woonbuurt. Een groot deel van de sportparken blijft behouden. Een aantal verenigingen moet verhuizen. ....punt(en)
- e. **Traditioneel sportpark met verbeterde infrastructuur** Er komen meer parkeerplaatsen en fietsstallingen. Dit gaat ten koste van enkele sportvelden, maar sporters parkeren hun auto's niet meer in de wijk. Een enkele vereniging moet verhuizen. ....punt(en)

25. Als u een grote zak geld kreeg om iets aan de sportparken Voorland en Middenmeer te veranderen, wat zou u dan veranderen?

- .....
- .....
- .....
- .....

Deel 3 Persoonlijke gegevens

Hieronder volgen tenslotte nog vragen, die op uzelf betrekking hebben

- 26. Wat is uw postcode? .....
- 27. Wat is uw leeftijd? ..... jaar
- 28. Wat is uw geslacht? vrouw man

Bijlage 9

Enkele frequentie- en kruistabellen gebruikt bij de analyse van de omwonenden-enquête

Tabel 1a: Hoogste voltooide opleiding van respondenten van de omwonenden-enquête.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
lager onderwijs	1	10	10.5	11.2	11.2
middelbaar onderwijs	2	33	34.7	37.1	48.3
hoger onderwijs	3	44	46.3	49.4	97.8
anders	4	2	2.1	2.2	100.0
	9	6	6.3	<u>Missing</u>	
Total		95	100.0	100.0	

Valid cases 89 Missing cases 6

Tabel 1b: Hoogste voltooide opleiding van respondenten van de verenigingsleden-enquête.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
lager onderwijs	1	10	13.9	13.9	13.9
middelbaar onderwijs	2	31	43.1	43.1	56.9
hoger onderwijs	3	31	43.1	43.1	100.0
Total		72	100.0	100.0	

Valid cases 72 Missing cases 0

Tabel 2a: Inkomen van de respondenten van de omwonenden-enquête.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
minder dan f.1000	1	1	1.1	1.2	1.2
f.1000-f.2500	2	22	23.2	25.9	27.1
f.2501-f.4000	3	31	32.6	36.5	63.5
f.4001-f.6000	4	25	26.3	29.4	92.9
meer dan f.6000	5	6	6.3	7.1	100.0
	9	10	10.5	<u>Missing</u>	
Total		95	100.0	100.0	

Valid cases 85 Missing cases 10

Tabel 2b: Inkomen van de respondenten van de verenigingsleden-enquête.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
minder dan f.1000	1	1	1.4	2.2	2.2
f.1000-f.2500	2	12	16.7	26.1	28.3
f.2501-f.4000	3	20	27.8	43.5	71.7
f.4001-f.6000	4	8	11.1	17.4	89.1
meer dan f.6000	5	5	6.9	10.9	100.0
	9	26	36.1	<u>Missing</u>	
Total		72	100.0	100.0	

Valid cases 46 Missing cases 26

Tabel 3: Huishoudenssituatie van de respondenten van de verenigingssport-enquête.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
alleenstaand	1	17	23.6	23.9	23.9
met partner, zonder kind(eren)	2	21	29.2	29.6	53.5
alleenstaand, met kind(eren)	3	4	5.6	5.6	59.2
met partner en kind(eren)	4	28	38.9	39.4	98.6
anders	5	1	1.4	1.4	100.0
	9	1	1.4	Missing	
	Total	72	100.0	100.0	

Valid cases   71   Missing cases   1

Tabel 4: Sportparticipatie naar geslacht respondenten omwonenden-enquête.

	Geslacht		Row Total	
	Col Pct	vrouw		man
Sportdeelname				
ja		39 83.0	26 60.5	65 72.2
nee		8 17.0	17 39.5	25 27.8
Column Total		47 52.2	43 47.8	90 100.0

<u>Chi-Square</u>	<u>Value</u>	<u>DF</u>	<u>Significance</u>
Pearson	5.67343	1	.01722
Minimum Expected Frequency -	11.944		
Number of Missing Observations:	5		

Tabel 4: Frequentie wedstrijdbezoek door respondenten omwonenden-enquête.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
minder dan 1x per maand	1	14	14.7	32.6	32.6
1 of 2x per maand	2	18	18.9	41.9	74.4
3 of 4x per maand	3	8	8.4	18.6	93.0
1 of 2x per week	4	2	2.1	4.7	97.7
3x per week of meer	5	1	1.1	2.3	100.0
	9	52	54.7	Missing/nvt	
	Total	95	100.0	100.0	

Valid cases   43   Missing cases   52

Tabel 6: Frequentie gebruik fietspaden door respondenten omwonenden-enquête.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
minder dan 1x per maand	1	11	11.6	15.7	15.7
1 of 2x per maand	2	18	18.9	25.7	41.4
3 of 4x per maand	3	16	16.8	22.9	64.3
1 of 2x per maand	4	13	13.7	18.6	82.9
3x per week of vaker	5	12	12.6	17.1	100.0
	9	25	26.3	<u>Missing</u>	
	Total	95	100.0	100.0	

Valid cases 70 Missing cases 25

Tabel 7: De duur van de beoefening van de eerste sport op Voorland/Middenmeer bij respondenten van de omwonenden-enquête, bij teamsporten en individuele sporten.

Tijdsduur	aard van de sport		Total
	indiv.	team	
minder dan 1u	5 33.3		5 26.3
1-2u	8 53.3		8 42.1
meer dan 2u	2 13.3	4 100.0	6 31.6
Column	15	4	19
Total	78.9	21.1	100.0

<u>Chi-Square</u>	<u>Value</u>	<u>DF</u>	<u>Significance</u>
-------------------	--------------	-----------	---------------------

Pearson	10.97778	2	.00413
---------	----------	---	--------

Minimum Expected Frequency - 1.053

Cells with Expected Frequency < 5 - 5 OF 6 (83.3%)

Number of Missing Observations: 7

Tabel 8: Redenen om te sporten volgens respondenten omwonenden-enquête.

gezelligheid	abs		%		gezondheid	abs		%	
zeer onbelangrijk	7		14.0		onbelangrijk	3		5.0	
onbelangrijk	15		30.0		belangrijk	18		30.0	
belangrijk	13		26.0		zeer belangrijk	39		65.0	
zeer belangrijk	15		30.0			35		<u>Missing</u>	
Total	45		<u>Missing</u>		Total	95		100.0	
Valid cases	50		Missing cases	45	Valid cases	60		Missing cases	35

(vervolg tabel 8)

beter figuur		
	abs	%
zeer onbelangrijk	19	43.2
onbelangrijk	11	25.0
belangrijk	6	13.6
zeer belangrijk	8	18.2
	<u>51</u>	<u>Missing</u>
Total	95	100.0
Valid cases 44 Missing cases 51		

training voor wedstrijden		
	abs	%
zeer onbelangrijk	28	65.1
onbelangrijk	8	18.6
belangrijk	2	4.7
zeer belangrijk	5	11.6
	<u>52</u>	<u>Missing</u>
Total	95	100.0
Valid cases 43 Missing cases 52		

buiten zijn		
	abs	%
zeer onbelangrijk	2	4.2
onbelangrijk	7	14.6
belangrijk	11	22.9
zeer belangrijk	28	58.3
	<u>47</u>	<u>Missing</u>
Total	95	100.0
Valid cases 48 Missing cases 47		

ontspanning		
	abs	%
onbelangrijk	2	3.6
belangrijk	16	28.6
zeer belangrijk	38	67.9
	<u>39</u>	<u>Missing</u>
Total	95	100.0
Valid cases 56 Missing cases 39		

Tabel 9: Redenen om te wandelen volgens respondenten omwonenden-enquête.

de hond uitlaten		
	abs	%
zeer onbelangrijk	43	81.1
onbelangrijk	1	1.9
zeer belangrijk	9	17.0
	<u>42</u>	<u>Missing</u>
Total	95	100.0
Valid cases 53 Missing cases 42		

ontspanning		
	abs	%
onbelangrijk	5	6.6
belangrijk	25	32.9
zeer belangrijk	46	60.5
	<u>19</u>	<u>Missing</u>
Total	95	100.0
Valid cases 76 Missing cases 19		

sociaal contact		
	abs	%
zeer onbelangrijk	22	32.4
onbelangrijk	13	19.1
belangrijk	17	25.0
zeer belangrijk	16	23.5
	<u>27</u>	<u>Missing</u>
Total	95	100.0
Valid cases 68 Missing cases 27		

beweging		
	abs	%
zeer onbelangrijk	1	1.3
onbelangrijk	8	10.7
belangrijk	19	25.3
zeer belangrijk	47	62.7
	<u>20</u>	<u>Missing</u>
Total	95	100.0
Valid cases 75 Missing cases 20		

doorgangsroute		
	abs	%
zeer onbelangrijk	11	20.0
onbelangrijk	9	16.4
belangrijk	18	32.7
zeer belangrijk	17	30.9
	<u>40</u>	<u>Missing</u>
Total	95	100.0
Valid cases 55 Missing cases 40		

een luchtje scheppen		
	abs	%
zeer onbelangrijk	5	8.8
onbelangrijk	4	7.0
belangrijk	21	36.8
zeer belangrijk	27	47.4
	<u>38</u>	<u>Missing</u>
Total	95	100.0
Valid cases 57 Missing cases 38		

Tabel 10: Redenen om te sporten volgens respondenten verenigingsleden-enquête.

gezelligheid			training voor wedstrijden		
	abs	%		abs	%
zeer onbelangrijk	2	2.8	zeer onbelangrijk	7	10.6
onbelangrijk	6	8.5	onbelangrijk	13	19.7
belangrijk	22	31.0	belangrijk	25	37.9
zeer belangrijk	41	57.7	zeer belangrijk	21	31.8
	<u>1</u>	<u>Missing</u>		<u>6</u>	<u>Missing</u>
Total	72	100.0	Total	72	100.0
Valid cases	71	Missing cases	1	Valid cases	66
-----			Missing cases 6		
-----			-----		
gezondheid			buiten zijn		
	abs	%		abs	%
zeer onbelangrijk	2	2.9	zeer onbelangrijk	2	2.9
onbelangrijk	3	4.4	onbelangrijk	7	10.3
belangrijk	22	32.4	belangrijk	25	36.8
zeer belangrijk	41	60.3	zeer belangrijk	34	50.0
	<u>4</u>	<u>Missing</u>		<u>4</u>	<u>Missing</u>
Total	72	100.0	Total	72	100.0
Valid cases	68	Missing cases	4	Valid cases	68
-----			Missing cases 4		
-----			-----		
een beter figuur			ontspanning		
	abs	%		abs	%
zeer onbelangrijk	20	31.3	zeer onbelangrijk	2	3.1
onbelangrijk	19	29.7	onbelangrijk	4	6.3
belangrijk	19	29.7	belangrijk	18	28.1
zeer belangrijk	6	9.4	zeer belangrijk	40	62.5
	<u>8</u>	<u>Missing</u>		<u>8</u>	<u>Missing</u>
Total	72	100.0	Total	72	100.0
Valid cases	64	Missing cases	8	Valid cases	64
-----			Missing cases 8		
-----			-----		

Bijlage 10

Herkomst respondenten verenigingsleden enquête

De respondenten van de verenigingsleden-enquête hebben, op 13 mensen na, een postcode ingevuld. Daarmee waren ze te traceren naar herkomstgebied. Een eerste schifting kon worden gemaakt naar omwonende en niet-omwonende. Om de speurtocht niet te ingewikkeld te maken zijn alle respondenten uit Diemen-Noord, Betondorp en Middenmeer als omwonende gerekend. Er is niet gekeken of zij tot het nauwer afgebakende gebied behoren. Omdat de afstanden niet zo erg verschillen, maakt dit in wezen weinig uit. In totaal zijn 12 respondenten als omwonende aan te duiden, 20,3%. Hun postcodes zijn: 1097 CJ, 1097 TZ, 1097 XG, 1098 JH, 1098 JT, 1098 KM, 1098 LN, 1098 LP, 1098 NA (2x), 1098 SN en 1111 XH.

Van de overige respondenten wonen de meesten in Amsterdam: 33 (55,9%). Zij zijn als volgt over de stadsdelen te verdelen:

Binnenstad (A) (1017, 1018, 1019):	4
Noord (N) (1027):	1
Westerpark (C) (1051):	1
Bos en Lommer (H) (1056):	1
Osdorp (Q) (1069):	1
Zuid (K) (1076):	1
Rivierenbuurt (L) (1078, 1079):	2
Oost (F) (1091, 1092, 1093):	6
Zeeburg (G) (1094, 1095):	4
Zuid Oost (T) (1101, 1103, 1106, 1107, 1108):	12

Een grote groep sporters komt dus uit Amsterdam Zuid Oost. Dichterbij gelegen stadsdelen als Oost en Zeeburg zijn iets minder goed vertegenwoordigd. Uit de aangrenzende gemeenten Diemen (1112, 1113) en Duivendrecht (1115) komen 5 respectievelijk 1 respondent.

De overige sporters komen uit de volgende plaatsen:

Landsmeer (1121):	1
Uitdam (1154):	1
Almere (1338, 1351):	2
Weesp (1383):	2
Purmerend (1447):	1
Zaandam (1507):	1

Bijlage 11

Tabellen gebruikt bij toetsing van de hypothesen

1. Tabellen bij hypothese 1.

Tabel 1a: De wandelfrequentie van de respondenten van de omwonenden-enquête gemeten naar afstand tot de sportparken.

Count Col Pct	Afstand tot Voorland of Middenmeer			Row Total
	0 m	500m	1000m	
Wandelfrequentie				
minder dan 1x 1x per maand	3 9.1	6 31.6	1 9.1	10 15.9
1x - 4x per maand	11 33.3	8 42.1	5 45.5	24 38.1
1x per week of meer	19 57.6	5 26.3	5 45.5	29 46.0
Column Total	33 52.4	19 30.2	11 17.5	63 100.0

<u>Chi-Square</u>	<u>Value</u>	<u>DF</u>	<u>Significance</u>
Pearson	7.22140	4	.12464
Minimum Expected Frequency -	1.746		
Cells with Expected Frequency < 5 -		3 OF	9 (33.3%)
Number of Missing Observations:	32		

Tabel 1b: De wandelfrequentie van de respondenten van de omwonenden-enquête gemeten naar reisduur tot de sportparken.

Count Col Pct	Reisduur naar Voorland of Middenmeer			Row Total
	<5min	6-15min	>15min <i>enaf</i>	
Wandelfrequentie				
minder dan 1x per maand	5 10.6	6 31.6		11 15.3
1x - 4x per maand	16 34.0	9 47.4	2 33.3	27 37.5
1x per week of meer	26 55.3	4 21.1	4 66.7	34 47.2
Column Total	47 65.3	19 26.4	6 8.3	72 100.0

<u>Chi-Square</u>	<u>Value</u>	<u>DF</u>	<u>Significance</u>
Pearson	9.44297	4	.05093
Minimum Expected Frequency -	.917		
Cells with Expected Frequency < 5 -		4 OF	9 (44.4%)
Number of Missing Observations:	23		

Tabel 1c: Het al dan niet wandelen op Voorland of Middenmeer bij respondenten van de omwonenden-enquête, gemeten naar afstand tot de sportparken.

		Afstand tot Voorland of Middenmeer			
		0 m	500m	1000m	Row Total
Wandelen op Voorland/Middenmeer	Count Col Pct				
niet	1 2.9	8 29.6	8 42.1	17 21.3	
wel	33 97.1	19 70.4	11 57.9	63 78.8	
Column Total		34 42.5	27 33.8	19 23.8	80 100.0

<u>Chi-Square</u>	<u>Value</u>	<u>DF</u>	<u>Significance</u>
Pearson	12.88189	2	.00159
Minimum Expected Frequency -	4.037		
Cells with Expected Frequency < 5 -		1 OF	6 (16.7%)
Number of Missing Observations:	15		

Tabel 1d: Het al dan niet wandelen op Voorland of Middenmeer bij respondenten van de omwonenden-enquête, gemeten naar reisduur tot de sportparken.

		Reisduur naar Voorland of Middenmeer			
		<5min	6-15min	>15min	Row Total
Wandelen op Voorland/Middenmeer	Count Col Pct				
niet	2 4.1	7 26.9	8 57.1	17 19.1	
wel	47 95.9	19 73.1	6 42.9	72 80.9	
Column Total		49 55.1	26 29.2	14 15.7	89 100.0

<u>Chi-Square</u>	<u>Value</u>	<u>DF</u>	<u>Significance</u>
Pearson	21.29407	2	.00002
Minimum Expected Frequency -	2.674		
Cells with Expected Frequency < 5 -		2 OF	6 (33.3%)
Number of Missing Observations:	6		

2. Tabellen bij hypothese 2.

Tabel 2a: Het sportgebruik van Voorland en Middenmeer van respondenten van de omwonenden-enquête, gemeten naar hun netto huishoudelijk inkomen.

		Netto huishoudelijk inkomen			
		f.2500 of minder	f.2500 t/m f.4000	meer dan f.4000	Row Total
plaats eerste sport elders	Count Col Pct				
	11 68.8	12 57.1	12 57.1	35 60.3	
Voorland of Middenmeer	5 31.3	9 42.9	9 42.9	23 39.7	
Column Total		16 27.6	21 36.2	21 36.2	58 100.0

(vervolg tabel 2a)

<u>Chi-Square</u>	<u>Value</u>	<u>DF</u>	<u>Significance</u>
Pearson	.65231	2	.72169
Minimum Expected Frequency -	6.345		
Number of Missing Observations:	37		

Tabel 2b: Sportparticipatie onder respondenten omwonenden-enquête, gemeten naar netto huishoudelijk inkomen.

Sportdeelname	Count Col Pct	Netto huishoudelijk inkomen			Row Total
		minder dan f.2500	f.2500 t/m f.4000	meer dan f.4000	
wel	0	17 73.9	21 67.7	24 77.4	62 72.9
niet	1	6 26.1	10 32.3	7 22.6	23 27.1
Column Total		23 27.1	31 36.5	31 36.5	85 100.0

<u>Chi-Square</u>	<u>Value</u>	<u>DF</u>	<u>Significance</u>
Pearson	.75057	2	.68709
Minimum Expected Frequency -	6.224		
Number of Missing Observations:	10		

3. Tabellen bij hypothese 3

Tabel 3a: Verenigingslidmaatschappen van respondenten van beide enquêtes afgezet tegen hun huishoudenssituatie.

Lid van vereniging	Count Col Pct	Huishoudenssituatie					Row Total
		alleen- staand	met partner	alleen- staand/ kind	partner/ kind	anders	
niet		10 29.4	19 39.6	3 42.9	12 27.3	1 50.0	45 33.3
wel		24 70.6	29 60.4	4 57.1	32 72.7	1 50.0	90 66.7
Column Total		34 25.2	48 35.6	7 5.2	44 32.6	2 1.5	135 100.0

<u>Chi-Square</u>	<u>Value</u>	<u>DF</u>	<u>Significance</u>
Pearson	2.34203	4	.67313
Minimum Expected Frequency -	.667		
Cells with Expected Frequency < 5 -	4 OF	10 (40.0%)	
Number of Missing Observations:	32		

Tabel 3b: Sexe van respondenten met partner en kind(eren) uit beide enquêtes.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
vrouw	1	7	21.9	21.9	21.9
man	2	25	78.1	78.1	100.0
Total		32	100.0	100.0	
Valid cases	32	Missing cases	0		

Tabel 3c: Sportfrequentie van mannelijke respondenten met partner en kind(eren) uit beide enquêtes.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
1/2x p.maand	2	1	4.0	4.0	4.0
3/4x p.maand	3	5	20.0	20.0	24.0
1/2x p.week	4	9	36.0	36.0	60.0
3x p.week/meer	5	10	40.0	40.0	100.0
Total		25	100.0	100.0	
Valid cases	25	Missing cases	0		

Tabel 3d: Tijdsbesteding aan sport van mannelijke respondenten met partner en kind(eren) uit beide enquêtes.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
1-2 u	2	1	4.0	4.5	4.5
>2 u	3	21	84.0	95.5	100.0
9	3	12.0	Missing	Missing	
Total		25	100.0	100.0	
Valid cases	22	Missing cases	3		

4. Tabellen bij hypothese 4.

Tabel 4a: Belang van gezelligheid bij sport volgens sportende respondenten uit beide enquêtes.

Value Label	abs	%
zeer onbelangrijk	9	7.4
onbelangrijk	21	17.4
belangrijk	35	28.9
zeer belangrijk	56	46.3
Total	118	Missing
Valid cases	121	Missing cases 18

Tabel 4b: Belang van prestatie bij sport volgens sportende respondenten uit beide enquêtes.

Value Label	abs	%
zeer onbelangrijk	35	32.1
onbelangrijk	21	19.3
belangrijk	27	24.8
zeer belangrijk	26	23.9
Total	109	Missing
Valid cases	109	Missing cases 30

Tabel 4c: Belang van ontspanning bij sport volgens sportende respondenten uit beide enquêtes.

Value Label	abs	%
zeer onbelangrijk	2	1.7
onbelangrijk	6	5.0
belangrijk	34	28.3
zeer belangrijk	78	65.0
Total	119	Missing
Valid cases	120	Missing cases 19

5. Tabellen bij hypothese 5

Tabel 5a: het aantal sporten beoefend door respondenten van beide enquêtes, per opleidingsniveau.

Lager opgeleiden:	aantal
aerobics/fitness	3
atletiek/hardlopen	6
gymnastiek/turnen	2
handbal	1
schaatsen	3
squash	1
tennis	2
voetbal	13
wielrennen/toerfietsen	4
zwemmen	5
(10 verschillende sporten)	

(vervolg tabel 5a)

Middelbaar opgeleiden:		aantal
	aerobics/fitness	2
	andere sport	5
	atletiek/hardlopen	9
	badminton	1
	golf	1
	gymnastiek/turnen	2
	handbal	1
	roeien/kano	1
	schaatsen	15
	squash	5
	tennis	15
	vecht/verdedigingssport	1
	voetbal	28
	wielrennen/toerfietsen	12
	zwemmen	16
	(15 verschillende sporten)	

Hoger opgeleiden:		aantal
	aerobics/fitness	13
	andere sport	6
	atletiek/hardlopen	34
	badminton	2
	basketbal	2
	gymnastiek/turnen	3
	hockey	1
	roeien/kano	3
	schaatsen	22
	squash	7
	tennis	22
	vecht/verdedigingssport	2
	voetbal	8
	volleybal	8
	wielrennen/toerfietsen	16
	zwemmen	15
	(16 verschillende sporten)	

Tabel 5b: de drie door de respondenten meest beoefende sporten gemeten naar opleidingsniveau.

Meest beoefende sport	Count Col pct	Opleidingsniveau			Row Total
		lager	middel- baar	hoger	
atletiek/trimmen	3 21.4	3 8.8	24 57.1	30 33.3	
tennis		7 20.6	14 33.3	21 23.3	
voetbal	11 78.6	24 70.6	4 9.5	39 43.3	
Column		14	34	42	90
Total		15.6	37.8	46.7	100.0

*opt. = cricket
opt. = atletiek*

<u>Chi-Square</u>	<u>Value</u>	<u>DF</u>	<u>Significance</u>
Pearson	39.96122	4	.00000
Minimum Expected Frequency -	3.267		
Cells with Expected Frequency < 5 -		2 OF	9 (22.2%)
Number of Missing Observations:	77		

Bibliotheek K. U. Brabant

17 000 01254057 2